

Caiete Silvane

Revistă de cultură

Sub egida Uniunii Scriitorilor din România

151

Special

Zalău 544 Zilah

Stema Zalăului

sursa: <http://mirel-matyas.blogspot.ro>

Caiete Silvane

Revistă de cultură

ISSN 1454-3028

on-line: ISSN 2247-7365

Adresa redacției: Zalău, Piața 1 Decembrie 1918,
nr. 11, Sălaj, România; Tel./fax 0260/612870;
e-mail: caietesilvane@yahoo.com, office@caietesilvane.ro;
www.caietesilvane.ro; www.culturasalaj.ro

Revistă de cultură editată de Centrul de Cultură și Artă
al Județului Sălaj, sub egida Uniunii Scriitorilor din
România, a Consiliului Județean Sălaj,
a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău
Serie nouă, Anul XIII, Nr. 8 (151), august 2017.
Apare până în data de 20 a fiecărei luni. Preț: 4 lei

Redacția:

Daniel Săuca - redactor șef

Viorel Mureșan - redactor șef adjunct

Daniel Hoblea - secretar de redacție

Marin Pop, Carmen Ardelean - redactori;

Viorel Tăutan, Marcel Lucaciu, Imelda Chintă - redactori asociați;

Györfi-Deák György, Alice Valeria Micu, Carmen Ciumărnean,

Gheorghe Moga, Simona Ardelean - colaboratori.

Responsabili de număr: **Daniel Săuca, Marin Pop**

Corectură: **Oana-Maria Barariu-Săvuș**

Tehnoredactare: **Marius Soare**

Revista apare în urma unui protocol de colaborare încheiat între: Consiliul Județean Sălaj; Instituția Prefectului Sălaj; Primăria Zalău; Direcția Județeană pentru Cultură Sălaj; Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău; Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Filiala Zalău; Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj; Inspectoratul Școlar Județean Sălaj; Arhivele Naționale Filiala Sălaj; Cenaclul literar „Silvania” și Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj.

Responsabilitatea pentru opiniile și calitatea materialelor publicate revine în întregime autorilor.

Nu primim la redacție decât materiale culese în format electronic, cu respectarea normelor ortografice în vigoare.

Revista „Caiete Silvane”
este membră a
Asociației Revistelor,
Publicațiilor și Editurilor (ARPE)

Tiparul realizat la Tipografia Color Print Zalău,
Str. 22 Decembrie 1989, nr. 66, Sălaj, tel./fax 0260-661752

Abonamentele la revistă se pot contracta prin oficiile
poștale, factorii poștali, prin Damco și prin redacție
(telefon 0260-612870).

Prețul unui abonament pe o lună este de 4 lei.
Pentru orice nereguli privind difuzarea vă rugăm
să ne contactați telefonic la redacție.

Sumar

Cuvântul primarului municipiului Zalău, **Ionel Ciunt**
p. 1

Elena Musca, Meșteșugul confecționării pălăriilor în
Zalău pp. 2-4

Daniel-Victor Săbăceag, Statutele Clubului Athletic
Zalău - 1922 pp. 5-9

Dănuț Pop, 23 august la Zalău. Ani diferiți, semnificații
diferite... pp. 10-14

Marin Pop, Profesorul Gheorghe Pop, fost deținut
politic - viața și activitatea pp. 15-23

Alice Valeria Micu, O cântărire a inimii pp. 24-25

Carmen Ardelean, Magister ludi p. 26

Florica Pop, Istoricul Bibliotecii Județene Ioniță
Scipione Bădescu din Zalău pp. 27-31

Lucian Balogh, Analiza hermeneutică a simbolurilor
din arta lui Szabó Vilmos pp. 32-36

Marin Pop, Revista Acta Musei Porolissensis - 40 de
ani de la prima apariție pp. 37-39

Viorel Tăutan, Jibou - New York, via Zalău
pp. 40-41

Imelda Chintă, Ce lume!... Ce lume!... Curat
occidental(ă) pp. 42-43

Rozalia Benedek, Industria municipiului Zalău -
aspecte la nivelul anului 2013 pp. 44-46

Diana Maria Breban, Oamenii de seamă ai
municipiului Zalău pp. 47-48

Surse foto Zalău vechi: colecția personală **Daniel
Mureșan**, Arhivele Naționale filiala Zalău, Muzeul
Județean de Istorie și Artă Zalău, Centrul de Cultură
și Artă al Județului Sălaj.

**Număr realizat în colaborare cu Primăria
Municipiului Zalău, cu ocazia Zilelor Orașului
(25-27 august 2017)**

Și în acest an, revista de cultură a Sălajului, „Caiete Silvane”, în colaborare cu Primăria Municipiului Zalău, ne oferă un număr special dedicat urbei în care trăim.

Nu de multă vreme (14 luni), locuitorii Zălăului au decis prin vot ca eu să fiu primarul acestui municipiu. Am fost fericit și îngrijorat deopotrivă pentru onoarea, dar și responsabilitățile imense pe care le-am primit. Am înțeles repede că funcția de primar nu este o recompensă, ci o sarcină uriașă pe care o primești de la oameni.

În municipiu sunt demarate o serie importantă de lucrări de

investiții, unele aparent sunt lucrări mici, însă toate acestea pot reprezenta piesele unui puzzle, care în final vor da o imagine nouă Zălăului.

Sunt preocupat ca municipiul Zalău să fie un oraș prietenos, care să aducă în inimile fiecăruia sentimentul de „acasă”, existent de 544 de ani pentru multe generații de zălăuani.

Vă invit așadar, să sărbătorim împreună a XX-a ediție a Zilelor Municipiului Zalău, care va avea loc în perioada 25-27 august 2017, eveniment ce cuprinde și Festivalul internațional de folclor „Ecouri Meseșene”.

La mulți ani, Zalău!

Ionel CIUNT
Primarul Municipiului
Zalău

Meșteșugul confecționării pălăriilor în Zalău

Elena MUSCA

În municipiul Zalău s-au confecționat de-a lungul timpului pălării de toate formele, din cele mai variate materiale, pentru bărbați și femei din toate categoriile sociale. Documente ale unei asociații profesionale cum sunt celelalte din târg, nu s-au găsit în arhivele noastre din România până în acest moment. Informațiile pe care le valorificăm în acest studiu sunt reconstituiri de dată recentă, realizate pe baza informațiilor obținute de la urmașii meșterilor pălării și de la persoanele care au comandat pălării în deceniile anterioare. Lakó-Nagy Mihály a produs și a reparat pălării (în conformitate cu cerințele clienților) până după anul 1990, când invazia de măr-furi provenite din exteriorul țării a anulat orice încercare de menținere a atelierului în activitate, din lipsa comenzilor.

Meșterul pălărier zălăuan Lakó-Nagy Mihály a fost căsătorit cu Iuliana și au locuit în ultima parte a vieții lor pe strada Cloșca, nr. 1, unde au avut și atelierul. Casa există și acum, are parter și etaj, cu fronton la stradă, unde era prăvălia. Atelierul era în încăperile interioare de la parter, în continuarea prăvăliei. Această familie a fost de meșteri pălării din generație în generație. Fiul meșterului povestește cu mare drag despre meserie și despre înaintașii lui, a căror poveste de viață o cunoaște bine, dar în cazul său istoria nu s-a repetat, deoarece el are meseria de lăcătuș mecanic. Întreruperea cursului fișec al școlarizării în cadrul atelierului propriu se datorează desființării uceniciei în forma primară în atelierelor meșterilor particulari, conform legislației anilor '50. Lakó-Nagy Francisc Vasile, urmașul meșterului, s-a născut în data de 20 martie 1953 și a

urmat cursurile școlii profesionale de lăcătuș mecanic după anul 1968. Nici sora sa Elisabeta, născută în anul 1950, nu a mai continuat activitatea părinților, cu toate că este mai mare decât fratele ei. Cunoștințe despre confecționarea pălărilor au, însă, fiecare dintre ei, deoarece în primii ani ai vieții au trăit în atmosfera acestei meserii complexe și rafinate, ajutându-și părinții zilnic. Casa familială și atelierul de pălării a fost timp de câteva generații pe strada Teilor nr. 3, unde este astăzi clădirea Inspectoratului Școlar al Județului Sălaj.

Autoritățile locale din perioada anilor '60, în frunte cu Ghimbuluț, i-au convins pe tatăl său și pe bunicul patern, cu care locuiau în aceeași casă, să se mute pe strada Nicolae Titulescu, casa de pe colț, iar clădirea din strada Teilor a fost demolată. De pe strada Titulescu au fost evacuați la un moment dat, și au cumpărat clădirea din strada Cloșca, nr. 1, în care locuiesc și în prezent. Această casă a fost construită, după știința sa, în urmă cu 140-150 de ani, de străbunii profe-

sorului Puskás, de la care familia sa a cumpărat-o. Menționăm că aceasta a fost prima casă cu etaj din Zalău. De fiecare dată, familia a trebuit să mute și atelierul, mașinile-unelte fiind foarte grele și dificil de transportat. La casa actuală au fost nevoiți să opereze modificări pentru a se asigura funcționalitatea spațiului, deschizând o ușă la stradă pentru prăvălie și pentru aprovizionarea cu ușurință a atelierului cu materie primă.

Traectoria vieții familiei Lakó-Nagy este sinuoasă și extrem de interesantă. Bunicul său se trăgea, de fapt, dintr-o familie de meșteri armurieri – *feguvér mester* – alta decât Lakó-pălării. În această conjunctură nefericită, bunicul a fost înfiat de pălărierul Jozsa Vicențiu, care nu avea urmași. Au stat împreună în aceeași casă până la decesul bunicilor.

Jozsa Vicențiu a urmat cursurile școlii de pălării la Viena, de unde a revenit în Ardeal cu diplomă de meșteșugar. Întâi a practicat meseria pe teritoriul Ungariei, într-un atelier, apoi a revenit în

Zalău, de unde nu a mai plecat în altă parte. Bunica, Brazda Ana, era româncă de religie greco-catolică, provenită din Munții Apuseni, fiica unui mecanic de locomotivă care ducea garnituri de tren în Ungaria, cele mai multe cu cărbuni din zonele miniere. În perioada în care Vicențiu a locuit în Ungaria, s-au cunoscut și s-au căsătorit¹.

În Zalău, familia a dezvoltat afacerea și a ajuns să dețină o adevărată fabrică de pălării pe strada Teilor. Au fost singurii pălărieri din Zalău, de aceea nu au avut o breaslă proprie, dar nici nu s-au înscris în asociații din alte orașe. Confectionau toate tipurile de pălării, începând cu materialul clasic – postavul, continuând cu pălăriile din scoarță de copac, până la pălăriile din materiale subțiri, pentru dame și cele din paie pentru vară.

Postavul era de mai multe feluri. Cel mai bun era confectionat din părul de iepure, produs de Lakó-Nagy Mihály (*tata Mihai, cum îl numește Francisc*) în atelierul propriu. Postavul obișnuit, subțire nu gros, era lucrat din lână, tot acasă, în atelierul meșteșugarului. Tehnologia de producere era următoarea: pe o scândură specială, pe care în mod obișnuit se băteau hainele în timpul spălării (*de lăut rufele*) sau pe o *foslă* – masă de atelier confectionată dintr-o scândură groasă, negeluită – se puneau firele de material în stare brută, se udau cu apă caldă și erau bătute cu mână, cu putere, repetându-se operațiunile de udare și batere manuală până când firele se uneau și deveneau o pâslă care putea fi croită și transformată în pălării. Într-o zi se putea pro-

Regatul României

Primăria orașului ZĂLAU — județul Sălaj.

No. 3.10. — 1924

Anul 1924 luna August ziua 1

Certificat de naționalitate.

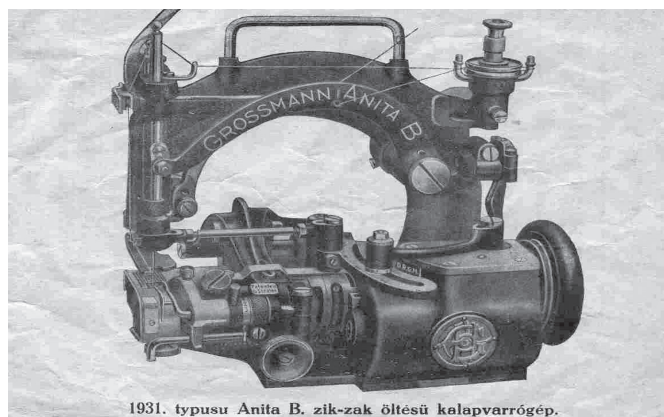
Noi, primarul orașului Zalău, județul Sălaj atestăm că D¹) Józsa
 în Yinle născut la 30 VIII 1891
 în Zalău de profesie pălărier
 din Zalău județul Sălaj, precum și soția sa ²) Brazda Ana
 născută la 5 VII 1884, în Cluj
 și copiii lor:

1. ⁶)	născut la ⁷)	în ⁸)
2. "	" "	" "
3. "	" "	" "
4. "	" "	" "

ducea pâslă pentru trei, patru sau chiar cinci pălării în zilele bune. Pentru o pălărie se lucra aproximativ 1 oră și 30 de minute, se lucra repede pentru că pâslă se întărea cu rezeziune, iar apoi era îndealiată cu clei de oase. Lucrul manual pentru producerea materialului necesar confectionării pălăriilor necesita putere și viteză, de aceea nu era potrivit pentru femei.

După această operațiune, bucata de pâslă obținută era așezată de meșter pe forma pe care și-o alesese comanditarul, de regulă, țăranul venit și cu alte treburi în oraș, de cele mai multe ori la târg, cu animale. Bineînțeles că după ce clientul își alegea forma dorită pentru pălărie, meșterul trebuia să-i ia măsura capului cu un metru de croitorie, pentru a alege forma corectă. După ce alegea forma, de-

numită calapod, o pune pe masă, așeza pâslă pe ea și o modela până când materialul proaspăt obținut, și încă umed, primea forma comandată. În cazul în care clientul venea într-un moment când meșterul pălărier avea material de pâslă suficient, comanda se realiza pe loc. Lakó-Nagy Francisc Vasile a ținut să precizeze în momentul discuției noastre, că întotdeauna țăranii au purtat pălării, comenzile fiind frecvente, atelierul având mult de lucru mai ales în zilele de târg. Modelul, sau calapodul, era foarte important pentru confectionarea unor pălării de bună calitate și pe o măsură corectă. Era un calapod din lemn masiv de tei, un buștean, de fapt. În partea de jos avea, în mod obligatoriu, trei găuri pentru fixarea pe un butuc. Prin acestea se introduceau vergele de îmbinare pentru a fi

1931. tipusu Anita B. zik-zak ôltésű kalapvarrógép.

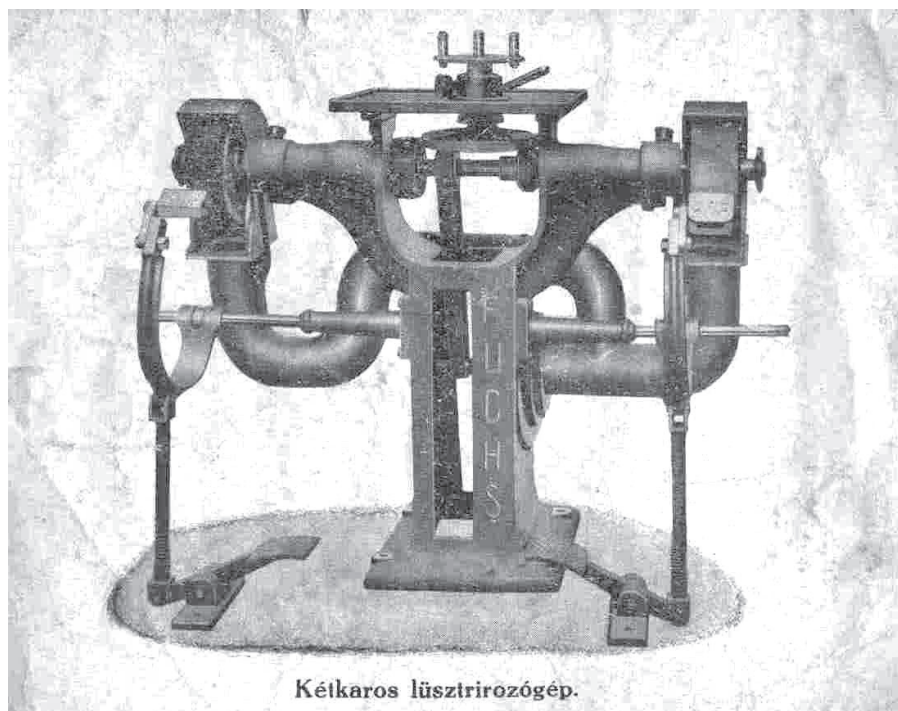
Kétkaros lüsztrirozógép.

modelate pălăriile. În timp, fiecare meșter pălărier simțea cu degetele, prin simpla palpăre, dacă pălăria era confecționată bine, adică momentele când pâsla era bine întinsă și fără să aibă eventuale denivelări care să devină defecte de producție.

Acestea erau zile fericite pentru meșter și pentru ucenicii săi, atunci când aveau aglomerație mare în atelier. Cu timpul, clienții au fost tot mai rari, ucenici nu și-au mai permis să angajeze, iar meșteșugul a falimentat și atelierul s-a închis. În aceste condiții, nu mai avea rost să mențină utilajele, care erau mari, grele, trebuiau întreținute și ocupau loc fără să mai producă. Au vândut, în cele din urmă presa, unui meșter pălărier din Gârbou, care avea la vremea respectivă doi fii care lucrau pălării din paie pentru țăranii de pe Valea Someșului. Atelierul din Gârbou lucrează și în ziua de astăzi, unul dintre meșteri vine la activitățile organizate de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, unde l-am întâlnit prima oară în august 2009, cu ocazia zilelor Zalăului. Modelele (calapoadele) au fost folosite în casă ca lemne de foc, deoarece nu mai aveau nici o întrebuințare în atelier.

Meșterul Lakó-Nagy a fost cunoscut în această zonă pentru produsele sale. De-a lungul timpului a confecționat pălării pentru toată lumea din județul Sălaj care dorea să aibă pălării personalizate. Mai mult, în perioada cuprinsă între anii 1970 – 1980, Circul Mare de Stat din București a susținut câteva reprezentații în Zalău și de fiecare dată personalul circului a apelat la serviciile lui. Cea mai interesantă comandă a constituit-o un număr mare de pălăriuțe necesare pentru spectacolul cu maimuțe. Pălăriile erau mici, pentru fiecare maimuță. Numărul comandat a fost mai mare decât numărul animalelor, deoarece în timpul repetițiilor și al spectacolului se întâmpla de fiecare dată ca maimuțele să mai distrugă pălăriile personale sau ale celorlalte din grup.

O întâmplare mai aparte a avut loc într-o vară în care ministrul

Kétkaros lüsztrirozógép.

János Fázekas a fost în vizită de lucru în Zalău. S-a întâmplat „să iasă pe teren” în oraș exact când s-a pornit o rafală de ploaie cu vânt. Luat prin surprindere, nu a avut timp să-și asigure pălăria de fetru cu mâna și vântul i-a suflat-o de pe cap în noroi. Evident că și-a luat pălăria de pe stradă, aceasta fiind de foarte bună calitate și un accesoriu definitoriu pentru un bărbat, dar era murdară și nu se putea să o poarte așa. În acel moment, cineva din escortă, un zălăuan, i-a indicat faptul că în apropiere este atelierul pălărierului Lakó-Nagy, care poate să o curețe și să o recondiționeze. Fázekas a mers în persoană la atelier, însoțit, desigur, de cineva din Zalău, astfel că meșterul l-a cunoscut personal. Ministrul i-a explicat că-și dorește pălăria cât mai rapid și au stabilit ora la care va veni cineva după ea, de fapt peste puțin timp. Meșterul Lakó-Nagy a curățat și recondiționat pălăria, care a devenit mai frumoasă decât era înainte de accident, fiind înnoită.

Despre pălăriile pentru femei din materialele aduse de fiecare persoană care dorea acest accesoriu nu am aflat prea multe lucruri, decât că erau făcute cu multă migală, după măsura potrivită și accesoriizate cu flori artificiale, panglici simple sau împletite, într-o simfo-

nie de culori potrivite și forme variate.

Menționăm faptul că pălăriile urmau, obligatoriu, moda vremii, și reflectau, în funcție de formă și mărimea borului, statutul social al persoanei care o purta. Acest lucru, dar și materialul din care erau confecționate erau definitorii pentru fiecare persoană, care nu pășea pe stradă fără a avea capul împodobit cu acest accesoriu, ornamental și util în același timp. Astăzi nu mai există pălării cu ateliere proprii decât în orașele mari, unde cererea este mai mare decât în localitățile cu cerințe mai puțin sofisticate, industria acoperind cerințele imediate prin gama de pălării de tipuri și aspecte multiple existentă în magazine.

Note

1. Tinerii au trăit o adevărată idilă, conform spuselor nepotului Francisc Vasile. Bunicul său Vicențiu era îndrăgostit de bunica Ana și se pare că o răsfăța. Într-una dintre călătoriile lor de afaceri în Budapesta, în timp ce Józsa Vicențiu era ocupat, tânăra Ana a vizionat diverse vitrine de pe stradă. Se pare că i-a plăcut foarte mult o păpușă din vitrina unui magazin care era închis la ora respectivă, așa că ea a luat o piatră din caldarâm, a spart vitrina și a luat păpușa în brațe. Când soțul a revenit la locul în care își lăsase soția, a avut surpriza să o găsească înconjurată de trecători și de jandarmi, dar fericită, cu păpușa în brațe, sigură că el va rezolva situația. Soțul a plătit daunele și păpușa, apoi au plecat împreună spre casă, fără ca bunica Ana să fie certată pentru fapta ei.

Statutele Clubului Atletic Zalău – 1922

Daniel-Victor SĂBĂCEAG

Un document inedit referitor la mișcarea sportivă din orașul Zalău, descoperit recent, se păstrează la Serviciul Județean Sălaj al Arhivelor Naționale, fiind vorba despre Statutele Clubului Athletic din Zalău.

Documentul a fost redactat în august 1922, a fost aprobat în adunarea generală ținută la Zalău în 3 septembrie 1922 și a fost înaintat spre aprobare la Ministerul de Interne. După un an și jumătate, cu adresa nr. 022207 din 17 martie 1924, Direcțiunea Administrației Generale din Ministerul de Interne adresată dlui Prefect al județului Sălaj, restituie Statutele Clubului Athletic din Zalău cu rugămintea de a le preda celor interesați și să procedeze în conformitate cu legea pentru persoanele juridice, publicată în Monitorul Oficial nr. 27 din 6 februarie 1924 și să le prezinte tribunalului competent în această chestiune.

Referitor la dispozițiile statutare propriu-zise ale clubului, cele 41 de articole¹ ne oferă suficiente indicii privind modul de organizare; primirea, drepturile și obligațiile membrilor; organele de conducere ale clubului, rolul și atribuțiile acestora etc. Scopul declarat al clubului era „răspândirea ramurei educațiunilor corpului, aranjarea mathsurilor de fotbal și atletică”, culorile clubului fiind albastru deschis și galben.

Chiar dacă nu am identificat alte documente care să ateste înființarea și funcționarea Clubului Athletic din Zalău, considerăm că este necesar să îl aducem în atenția contemporanilor, ca fiind o primă încercare de înființare a unui club sportiv în orașul Zalău imediat după Marea Unire din 1918. Redăm mai jos textul integral al documentului redactat în limba română.

STATUTELE CLUBULUI ATLETIC DIN ZĂLAU (Z.A.C.)²

1. Adresa clubului: Clubul Athletic Zălau / Z.A.C./ sediul: Zălau.

Limba oficioasă: română și maghiară.

Scopul clubului.

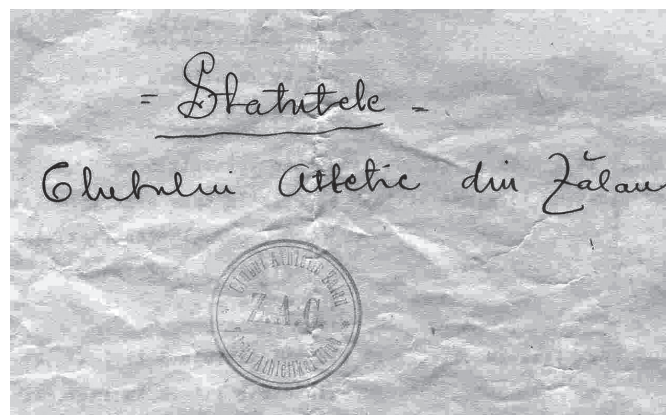
2. Răspândirea ramurei educațiunilor corpului, aranjarea mathsurilor de football și atletică.

Culoarea clubului.

Albastru deschis și galben.

Averea.

3. a. Averea clubului alcătuiesc: Taxele de membru

și de înscrieri, cari sume sunt plătite de membrii ordinari, protector și membrii fondatori.

b. Dăruiri și tradițiuni.

Membrii.

4. Membrii clubului: Membrii de onoare, membrii fondatori, protectori și membri ordinari.

Membrii de onoare.

5. Membrii de onoare sunt aceia, pe cari îl va alege adunarea generală pentru că au muncit mult în dezvoltarea clubului.

Membrii fondatori.

6. Membrii fondatori sunt acei cari în casa clubului deodată și pe totdeauna au plătit suma de 300 lei.

Membrii protectori.

7. Membrii protectori sunt acei, cari se angajează pe 3 ani că ei vor fi membrii, care angajare se înnoiază tot pe atât timp, dacă înaintea timpului de cândință cu 3 luni repășirea nu și-a raportat-o secretariatului. Taxă de înscriere nu plătesc, taxa de membru pe un an 50 lei, care sumă trebuie plătită înainte, în rate de câte 3 luni.

Membrii ordinari.

8. Membrii ordinari poate să fie ori care persoană, pe care 2 membrii din club o recomandă de primit. Taxa de înscriere e 10 lei. Taxa de membru pe lună e 5 lei. Membrul e datorit a înștiința în scris conducătorii, despre hotărîrea de repăsire înainte de repăsirea cu 2 săptămâni, în caz contrar se considera ca membru ordinar până atunci, până când repăsirea nu s-a făcut conform regulamentului.

Primirea membrilor.

9. Primirea membrilor, se întâmplă prin o declarație scrisă cu mână proprie, care servește chiar pentru scopul de intrare în club pe imprimatul care servește pentru scopul acesta, e necesar recomandarea a cel puțin 2 membrii.

Declarațiunile de intrare întocmite se vor prezenta secretariatului care după aceasta numele presentațiilor cuprins într-o listă o expune în edificiul clubului până la ținerea adunării ordinare a comisiunii.

Prezențați vor fi avizați în scris de către secretar, atât despre primire, cât și despre respingere, hotărârile aduse în chestia primirii membrului se pot apela la adunarea generală ordinară.

Primirea ulterioară și taxele de membru.

10. Numele membrilor, cari sunt încă în restanță cu taxele de membru sau de înscriere de pe 3 luni, se trimit prin comitet la procurorul clubului, pentru procedura mai departe.

11. Referitor la pretensiunile clubului e competent judecătoria aleasă liber de către club, la care fiecare membru se va supune.

Dreptul membrilor.

12. 1. Fiecare membru a clubului poate beneficia de localul clubului și de toate favoarele ei.

2. Membrii ordinari pot lua cuvânt la adunarea generală, au dreptul de votat, pot să propună, pot să aleagă și pot fi aleși.

Obligațiunea membrilor.

13. 1. Fiecare membru e obligat a vărsa în casa clubului, la primire taxa de înscriere și lunar taxa de membru, fără provocare.

2. Obligațiunea se socotește de la 1-a lună în care membrul acela a câștigat dreptul de a fi membru.

3. Fiecare membru se supune statutelor clubului și a hotărârilor aduse mai târziu.

4. Obligațiunea de membru este continuativă până la încetarea reglementară, și plățirea taxei de membru este obligator fără întrerupere, pe tot timpul și în orice împrejurări.

Încetarea de a fi membru.

14. Încetarea de a fi membru afară de repausare

poate să o cauzeze, încă repăsirea, eschiderea, ștergerea și desorganizarea clubului.

a. Dacă membrul repășit este amplotat sau membru de comitet/ în cauză de repasire sau pentru alte cauze/ postul vacant o înlocuiește provizor cineva dintre membrii al comitetului. Postul acestor amplotați îl va ocupa unul dintre membrii din comitet. Postul acestor amplotați provizori ține numai până la proxima adunare generală.

b. Eschiderea se întâmplă în prezența alor 2/3 parte a membrilor de comitet prin vot secret și mai multe cuvinte, ori pentru a fi în conflict cu onoarea, ori pentru purtarea conturbătoare sau imorală cu ascultarea respectivului membru, a pronunța apelul în contra hotărârei comitetului, trebuie insinuat înaintea adunării generale cu 8 zile după comitet, în scris la secretar.

Până la deciziunea finală a adunării generale resp. rămâne membrul clubului, dar încetează toate drepturile până la deciziunea adunării generale și eventual se va dispensa din funcțiune.

c. Individul eschis taxa plătită de el, de primire sau de membru nu o poate pretinde îndărăt, dacă e membru ordinar eschiderea trebuie anunțată comitetului clubului.

d. Cu toate că din partea comitetului a fost înainte provocat, nu corespunde obligațiunei de membru, după 3 luni se poate șterge și pentru încasarea taxelor de membru se dă la procurorul clubului.

15. Afacerile clubului o conduc:

1. Adunarea generală.
2. Comitetul.
3. Comisia de supraveghere.
4. Administratorii departamentelor singurate.
5. Amplotații³.

Adunarea generală.

16. Este adunare generală ordinară și extraordinară. Adunarea generală se ține în prima ¼ a anului calendaristic și locul unde va fi ținut, timpul și programul, se va comunica cel puțin cu 14 zile anterior prin invitare.

Adunarea generală extraordinară trebuie ținută:

- a. La hotărârea comitetului.
- b. La cererea în scris a ½ parte a membrilor ordinari, cu însemnarea a programului.

- c. Secretariatul este obligat a publica în curs de 3 zile pe tabla oficioasă a clubului, primirea în program a propunerilor însemnate înainte cu 8 zile de adunarea generală.

17. În sfera de activitate a adunării generale se țin:

1. Alegerea angajaților, a membrilor comitetului, a membrilor de onoare și a comisiunii de supraveghere.
  2. Satorirea preliminarului propus de comitet și examinat de comisiunea de supraveghere, aprobarea contului anual și predarea dispensărei.
  3. Cu hotărâre asupra acelor propuneri, a membrilor ordinari, cari au fost însemnați secretariului cu 8 zile înainte de adunarea generală și au fost înfise la ordinea de zi.
  4. Rezolvarea hotărârilor comitetului, cari sunt apelate înaintea adunării generale.
  5. Modificarea statutelor, la care e necesar votarea cel puțin a 2/3 parte a membrilor prezenți.
18. Adunarea generală numai atunci poate aduce deciziuni, dacă sunt de față cel puțin 2/3 parte a membrilor ordinari și numai pe acele obiecte, cari s-au publicat conf. 16.c. Dacă trebuie hotărât asupra desorganizării clubului, atunci e necesar votarea a 2/3 parte a membrilor.
19. 1. Deciziunile, de regulă se aduc prin stare sus și prin majoritatea voturilor. Votarea secretă se dispune de către secretar, la cererea în scris cel puțin alor 20 membrii. În caz de a avea voturi egale decide rezultatul votării din nou.
2. Alegerea a angajaților, a membrilor de comitet și a comisiunii de supraveghere se întâmplă întotdeauna prin votare secretă.
3. Comisiunea pentru culegerea voturilor, care constă din cel puțin 3 membrii, îi designează președintele, tot așa 2 membrii pentru verificarea procesului verbal adus despre adunarea generală. Procesul verbal se va subscrie și de președinte și de secretar.
4. Conferința curge după rândul obiectelor semnate pe ordinea de zi. Poate lua cuvânt fiecare membru având dreptul la vot, dar numai după rândul însinuării și la un obiect cel mult de 2 ori. Propunătorul are dreptul la cuvânt de încheiere.

Comitetul.

20. Comitetul pentru conducerea afacerilor clubului constă:

1. Din angajați.
2. Din 8 membrii ordinari de comitet.

Membrii de angajați și a comitetului nu pot fi numai locali. Pe angajați și pe membrii comitetului, o alege adunarea generală pe timp de 1 an. Membrii comitetului și angajații după timp de 1 an se pot alege din nou.

21. Ședințele ordinare a comitetului se țin în duminica prima a fiecărei luni.

Ședințele extraordinare se convoacă după necesitate, sau după rugarea act în scris alor 5 membrii de comitet. Despre convocarea ședințelor comitetului se îngrijește președintele.

22. Comitetul e capabil de a lua o rezoluțiune, dacă dintre membrii de comitet sunt prezenți cel puțin 10. Comitetul aduce hotărârile prin majoritatea voturilor.

23. Membrul de comitet care rămâne fără motiv de la ședințe de 3 ori după o altă, se ia în considerare ca dimisionat. Comitetul dă seama anual adunării generale despre funcțiune.

24. Comitetul face procesuri verbale despre adunările sale, pe care proces o certifică 2 membrii a comitetului cari au fost prezenți la ședință și au fost din partea președintelui anterior denumiți.

25. Se țin în sfera de activitate a comitetului:

1. Adunarea generală și propunerile cari se vor înainta adunării contul de încheiere anuală controlat de adunare preliminarul pe anul viitor și pregătirea modificărilor statutelor.
2. Controlarea funcțiunei angajaților.
3. Satorirea direcției activității și a funcțiunei clubului.
4. Regularea și plăsmuirea conf. statutelor, a regulilor, sarcina afacerilor și de casă.
5. Conceperea a regulilor de casă, hotărârilor adunării generale, a programelor lucrărilor, administrarea a averii clubului.
6. Dirigează și controlează funcționarea comisiunilor susnumite.
7. Aranjarea cetirilor și a seratelor.
8. A-i da autorizație președintelui la mandatarea sumelor cari trec peste 500 lei.
9. Aducerea deciziunei la eschidere.
10. Aducerea deciziunilor în toate lucrurile urgente.

Comisiunea de supraveghere.

26. Comisiunea de supraveghere consta din 6 membrii, pe cari comitetul dintre acei membrii de comitet îl alege pe 1 an, cari sunt permanent în Zalău.

Comisiunea de supraveghere alege președinte și secretar din sânul său. Se ține de sfera de activitate a comisiunei de supraveghere: aprobarea și examinarea preliminarilor și a conturilor casei.

27. Sfera de activitate a departamentelor. Departamentele dintre angajați cu președintele girant, cu 2 secretari, cari din oficiu stând în fruntea departamentului ales liber pe 1 an cu conlucrarea unui administrator, dirigează chestiunile, cari se țin în sfera de activitate a secțiunei. Departamentul este obligat a raporta în scris lunar, funcțiunea, comitetului înăuntrul asprului ședinței ordinare a comitetului.

Raportarea aceasta trebuie verificat și îngrijit în ar-

chiva.

28. Amploiații clubului sunt: Președinte de onoare, președinte, subpreședinte girant, prim secretar, secretar, avocat, doi notari, 1 casier și 3 controlori.

În cazul când oarecare amploiați face greutăți în mai mult timp sau demisionează, în locul vacant de amploiați pun un amploiat suplinitor pe care îl candidează comitetul.

Dacă între amploiații cari sunt aleși pe un an în cursul timpului devine unu sau mai multe posturi vacante, posturile acestea se vor întregi, ori la adunarea ordinară, ori la aceia extraordinară valabilitatea alegerilor între timp ține numai până la proxima alegere generală.

Dacă oarecare membru a amploiaților nu execută îndatoririle preluate, în cazul prim trebuie făcut atent prin comitet și dacă nici după aceasta nu își vede de ocupațiune, se dispenzează din ocupațiune, prin comitet.

Președintele de onoare.

29. Președinții de onoare a clubului sunt acești pe cari îl va alege clubul de asemenea.

Postu lor e onorar.

Președintele.

30. Președintele reprezintă clubul în legăturile externe, înaintea judecătorilor și înaintea cluburilor străine, grijește, convoacă și conduce adunările generale și ședințele comitetului. Grijește despre aceia ca statutele și programa lucrărilor, să se țină în toate privințele. Designează membrii cari verifică procesurile verbale și comisiunea de culegere a voturilor. El subscrie contra semnarea secretariatului corespondența întâmplată în tot felul în numele clubului rugările și reprezentanțiunile etc.

Preia și înainta la locul destinațiunei prin carta de înmanuare, banii cari secție pe seama clubului, expedițiunile de valoare și epistoalele recomandate. El este prim îngrijitorul averei clubului și are dreptul de a vizita oricând casa. Îngrijește de cheia sigilată a doua a casei.

Mandatează în baza vidimarei a amploiaților competente plătirile universale cari găsesc acoperire în preliminarul anual, mai departe sumele până la 1000 lei cari cad afară de cadrul preliminarului, pe lângă aprobarea ulterioară a comitetului pentru sumele cari

trec peste 1000 lei trebuie mijlocit aprobarea anterioară a comitetului. Pentru sumele până la 1000 lei cari sunt acoperite în preliminari nu este necesar aderarea comitetului.

Subpreședinte.

31. Subpreședintele ales din partea adunării generale este suplinitorul președintelui. Conduce cu responsabilitate pe acei afaceri cari se țin în sfera de activitate a președintelui. În cazul că lipsesc amândoi în toate o înlocuiește primsecretarul.

Procuror.

32. Procurorul e reprezentantul juridic al clubului.

Medic.

33. Medicul este supraveghetorul stării sanitare. Dă ajutorul prim la accidentele eventuale întâmplăte cu ocaziunile matsurilor.

Primsecretar/secretar.

34. Primsecretariul prevede toate treburile administrative a clubului. Conduce pe lângă răspundere afacerile clubului și se îngrijește despre conducerea corectă a procesurilor verbale aduse despre adunările generale și ședințele comitetului, și de altcum atențiunei și îngrijirei sale trebuiesc ca să se întindă în toate chestiile cari ating clubul.

El desface și cadeta pe drumul resolvirei necesare actelor cari sosesc pe numele clubului.

E răspunzător pentru înregistrarea punctuală, pentru ținerea în evidență a membrilor și pentru ținerea în rând a archivei. Contra însemnează pe pachete sau pe scrisori subsecretar președintelui, cari sunt adresate către persoane sau autorități străine. Avizurile simple sau scrisorile neesențiale și singur o poate subscrie, chiar și scrisorile adresate comisiunilor sau membrii or comisiunei.

Posedă cu dreptul de a ordina peste toți amploiați afară de președinte și subpreședinte la cari luând în vedere direcțiunea funcționării trebuie să le dea îndrumări. Ține în evidență și îngrijește averea clubului, grijește de cutia circulară a milelor.

Peste personalul servitor ordonează prima oară primsecretarul el însemnează lucruri fiecărui cari în treburi personale sau oficioase sunt adresate către primsecretar.

Secretarul este înlocuitorul primsecretarului, el isprăvește administrația clubului.

Notar.

35. Notarul conduce procesurile verbale a adunărilor generale și a ședințelor comitetului, dă o mână de ajutor la lucrurile de secretar în cazuri urgente.

Casier.

36. Casierul administrează pe lângă răspundere deplină banii clubului, subscrie și înregistrează chitanțele despre taxele plătite de membrii, conduce registre despre intrate și eșite și este obligat a le arăta la ședințele ordinare a comitetului. Tablourile lunare de casă provăzute cu vidimarea⁴ președintelui și a controlorului, mai departe catalogul de primirea și a membrilor cari sunt în restanță de pe 3 luni cu taxele de membru. Este obligat a reprezenta contul de un complet vidimat de către președinte și controlor cu cel târziu 15 zile înainte de adunarea generală ordinară. Plătiri nu poate executa numai pe mandat și conturi pregătite conf. regulilor și ordinelor afacerilor. În general este obligat a se acomoda hotărârilor comitetului.

Controlor.

37. Controlorul controlează pe casier în administrația casei, supraveghează inducerea punctuală a intratelor și eșitelor, conducere corectă a cărților aceste, controlează chitanțele despre taxele de primire și de membru, mandatarea președintelui și vidimează conșpecturile lunare de casă.

Magazioner.

38. Magazionerul efectuează afacerile de econom a magaziei și se îngrijește despre ținerea în bună stare a averii clubului mobile din localul clubului și de alte rezerve. Conduce inventariul despre toate obiectele câștigate și e îndatorat a da socoteală comitetului despre variațiunile întâmpinate în acestea.

Responsabilitatea angajaților.

39. Angajații pentru proceduri sunt responsabili și cu excepția procurorului clubului, care raportul său și-l înaintează la fiecare ¼ a anului, sunt obligați a face raport în fiecare ședință ordinară a comitetului.

Suspendare.

40. La caz, dacă clubul, scopul și procedura fixată în statutul prezent respectiv activitatea nu o va ținea și întrucât cu funcționarea mai departe ar periclita interesele statului sau a membrilor săi, aceasta guvernul regal iar amânare o poate suspenda. Față de rezultatul cercetării ce se va ordona după suspendare îl pot desorganiza clubul definitiv sau îl obligă pentru ținerea cea mai strictă a statutelor pe lângă desorganizarea ei.

Preschimarea statutelor.

41. Toate hotărârile aduse de către adunarea generală, cari pertractează modificarea statutelor sau a desorganizării clubului și în cazul din urmă măsurile referitoare la averea clubului sunt a se înainta Ministerului Interne Român. Adunarea generală care decide desorganizarea clubului este împuternicită a preda averea clubului pentru un scop stabilit anterior de adunarea generală. În cazul acesta membrii nu pot avea pretensiuni pentru parte din avere.

Clubul Athletic Zalău.
Zalău, la August 1922

ss indescifrabil
președinte.

ss indescifrabil
primsecretar.

S-a primit în adunarea generală a clubului Athletic Zalău ținută la 3 septembrie 1922 și s-a ordonat înaintarea spre aprobare la Ministerul de Interne.

Zalău, la 5 septembrie 1922.

ss.
președinte.

ss.
primsecretar.

Note:

1. În document art. 33 apare din eroare de două ori.
2. Serviciul Județean Sălaj al Arhivelor Naționale – *fond Prefectura județului Sălaj, Administrative*, dos. 353/1923.
3. Angajat, -ă, *angajați*, -te, s. m. și f. (Înv.) Funcționar [Pr.: -plo-iat.- Var.: angajaat, -ă s. m. și f.] – Din fr. employé.
4. Vidimare tr. [prin fr. vidimer, der. LAT termenul cancelleresco. Vidimus „am văzut”] (I vidimo etc.), buroc. - [face valabilă prin aplicarea unei semnături, o ștampilă, o viză etc.: Aprobă un document] ≈ de brand, validare.

23 august la Zalău. Ani diferiți, semnificații diferite...

Dănuț POP

25 decembrie 1989. Nicolae și Elena Ceaușescu sunt executați la Târgoviște. Cu trei zile mai devreme, la 22 decembrie 1989, cei doi fugeau din fața manifestanților, cei mai mulți, muncitori de pe marile platforme industriale ale capitalei. Erau aceiași muncitori care, cu doar patru luni înainte, defilau cu tablourile lor în brațe.

23 august 1989, București. Între cei care defilează sunt și 500 de sălăjeni, ajunși în București încă din data de 21 august, urmare a „indicațiilor conducerii superioare de partid”. Telexul primit la Zalău de către „tovarășa prim-secretar”, Maria Ștefan, la 29 iulie 1989, semnat de Emil Bobu și Constantin Olteanu, nu lăsase nimic la voia întâmplării: numărul participanților (500 din fiecare județ, cu excepția județelor Brașov, Constanța, Cluj, Dolj, Iași, Prahova și Timiș, care trimiteau câte 600), materialele de propagandă vizuală necesare (stema județului, harta județului, machete, fotografii, grafice, panouri, lozinci, eșarfe etc.; drapelele țării și ale partidului, tablourile „tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU și ale tovarășei ELENA CEAUȘESCU”, erau menționate într-un aliniat special; de reținut și un alt fapt, în documentele de partid aceste nume sunt scrise întotdeauna cu majuscule), structura coloanei și modul de selecție (cei mai buni muncitori și țărani, fruntașii în producție, „eroii noii revoluții agrare” etc.), însoțitorii coloanei (prim-vicepreședintele Consiliului Popular Județean, un secretar al Comitetului Județean de Partid, președintele Consiliului Județean al Sindicatelor, activiști de partid sau ai organizațiilor de masă și obștești). Data până la care trebuia constituită coloana era fixată pentru 5 august 1989, iar înaintea deplasării la București

Trăiască 23 August, marea sărbătoare națională a poporului român!

PROLETAȚI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

DRUM NOU

ORGAN AL COMITETULUI RAJONAL ZALĂU AL P.M.R. ȘI AL SEȘIILOR POPULARE RAJONALE

Anul V. seria a III-a Nr. 166 Vineri 20 august 1954 4 PAGINI 20 BANI

Trăiască a zecea aniversare a eliberării patriei noastre de către glorioasa Armată Sovietică și a răsturnării dictaturii fasciste de către forțele patriotice populare, conduse de Partidul Comunist Român! Trăiască poporul român stăpân pe soarta sa!

[Dia. Chemările de 23 August 1954 ale C. C. al P. M. R.]

A zecea aniversare a eliberării patriei noastre

Poporul nostru sărbătorește, în plin avânt creator, la 23 august cea de a zecea aniversare a eliberării României de către eroica Armată Sovietică și a dăruirii dictaturii fascisto-societății de către forțele patriotice organizate și conduse de Partidul Comunist Român.

Ziua de 23 August este ocazia mai mare sărbătoare națională a poporului român, este ziua care marchează începutul unei vii vii pentru oamenii muncii de la oraș și sat.

Ziua de 23 August 1944 este închinată stăruinței luptei de război a poporului român pentru libertate și independență națională.

Eliberarea României de către glorioasa Armată Sovietică a fost un fapt nemai vădit în istoria noastră, pentru că a însemnat eliberarea națională a țării noastre. Ea a însemnat izbăvirea noastră de interdicția armată a puterilor imperialiste, a fetei posibilității de a ne elibera dintr-o situație de dependență față de puterile imperialiste care ne țineau în robie.

Eliberarea României de către glorioasa Armată Sovietică a fost un fapt nemai vădit în istoria noastră, pentru că a însemnat eliberarea națională a țării noastre. Ea a însemnat izbăvirea noastră de interdicția armată a puterilor imperialiste, a fetei posibilității de a ne elibera dintr-o situație de dependență față de puterile imperialiste care ne țineau în robie.

În zilele noastre, pentru a ne elibera dintr-o situație de dependență față de puterile imperialiste, trebuie să luptăm pentru libertate și independență națională.

În zilele noastre, pentru a ne elibera dintr-o situație de dependență față de puterile imperialiste, trebuie să luptăm pentru libertate și independență națională.

În zilele noastre, pentru a ne elibera dintr-o situație de dependență față de puterile imperialiste, trebuie să luptăm pentru libertate și independență națională.

23 august 1954, articol presa locală

urmau a se face „3-4 repetiții, oamenii muncii fiind organizați pe rânduri de câte 36, pentru a se obișnui cu mersul în coloană și pentru a se verifica dozarea și eșalonarea materialelor de propagandă vizuală”¹.

23 august 1989, Zalău. „Zi limpede, sub un cer luminos și pur. Zalăul, reședința județului Sălaj, în haină de sărbătoare, a celebrat cu strălucire, într-o atmosferă de puternic optimism, cu fierbinte mândrie patriotică, într-o unitate de monolit în jurul Partidului Comunist Român, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a 45-a aniversare a revoluției...”. Fraza este aproape interminabilă. Așa începe ziarul local descrierea desfășurării „Demonstrației oamenilor muncii” în Zalău, la care au participat „impresionante coloane care au însumat peste 20.000 de oameni ai muncii”.

Scenariul era însă, în mare măsură, cunoscut din anii anteriori. După îndelungi pregătiri, cu „scoaterea din producție” a muncitorilor și de la „orele de clasă” a elevilor, după nesfârșite repetiții, zălăuanii sărbătoreau, de voie sau de nevoie, ziua națională.

Intonarea imnului național și cuvântarea primului secretar al Comitetului județean Sălaj al Partidului Comunist², în care se vorbea despre rolul partidului în săvârșirea actului de la 23 august 1944 și „mărețele realizări” ce au urmat acestuia (puse, mai ales, pe seama lui Nicolae Ceaușescu și „epocii” sale), dădeau startul manifestărilor.

Apoi, în centrul orașului sau, alteori, pe stadionul municipal (care se numea, atunci, „23 August”), prin fața tribunei oficiale defilau armata, gărzile pa-

Anul III. - Nr. 31. - 28 August 1948. Taxa poștală plătită în numerar, conf. apr. Dir. Gen. P. T. T. Nr. 148706-1948.

GRAIUL sălajului

ORGAN DE LUPĂ DEMOCRATICĂ

Trăiască eliberarea și spiritul înălțător al țării noastre, marca patriei a Socialismului U. R.S.S. și glorioasa Armată Sovietică!

Mari festivități pentru sărbătorirea celui de al patrulea 23 August

Cum a decurs serbarea la reședința de județ

Drum nou inaugurat în cinstea zilei de eliberarea țării

În zorii zilei de 23 August, orașul nostru parca era altul, înălțat în haină de sărbătoare, sărbătorește eliberării țării noastre de sub jugul tiraniei fasciste.

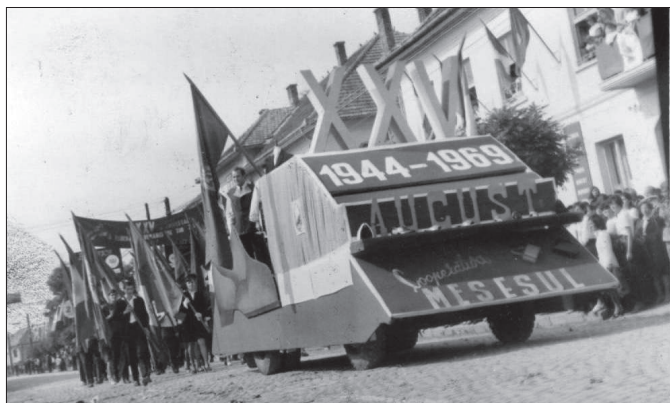
În fața coloanei mergea un grup de tineri, care pe lângă uniforma lor frumoasă purtau cifele 23 și literele August.

După aranjarea în ordine a lăncilor, care în jurul de sport a traversat orașul mergând la arenă unde a avut loc un concurs de atletism. Din această manifestare

Roșca Tănase secretarul P. M.R. în cuvântarea sa a arătat rolul hotărâtor al clasei muncitoare în frunte cu P.M.R. în realizările obținute în lăncințarea

23 august 1948, articol presa locală

23 august 1969, Zalău, car alegoric

triotice, detașamentele PTAP (Pregătirea Tineretului pentru Apărarea Patriei), formațiile de pionieri și cele de apărare civilă, carele alegorice și muncitorii de la aceleași întreprinderi zăläuane, purtând tablouri cu Nicolae și Elena Ceaușescu (toți se fereau de ele, fiind foarte grele; erai considerat un mare norocos dacă ți se dădea să porți un drapel), pancarte cu diferite lozinci, steaguri roșii și tricolore, eșarfe ș.a.

Coruri reunite (ale cadrelor din învățământ, veteranilor de război, întreprinderilor din oraș ș.a.), grupuri vocale (de la Integrata de In, Spitalul Județean, Poștă, Întreprinderea Comercială de Stat pentru Mărfuri Industriale ș.a.), orchestre de muzică populară (de la Întreprinderea de Prelucrare a Lemnului, Întreprinderea de Armături Industriale din Fontă și Oțel, Întreprinderea de Conducători Electrici Emailați ș.a.), formații de tot felul (de dansuri, sportivi, pionieri, chiar șoimi ai patriei), contribuiau „la buna reușită” a zilei.

O zi care, după defilarea obligatorie, „spectacolul cultural-sportiv” și predarea materialelor de propagandă, se încheia la „mici și bere”, la „Grădina Poporului”, „Brădet”, „Popasul Romanilor” sau alte localuri din oraș (trebuia, totuși, chiar și într-o astfel de zi, declarată liberă prin lege, să stai, pentru asemenea „bunătați”, „la coadă”, așa cum se sta, în acei ultimi ani de comunism, la aproape orice altceva de cumpărat, de la hrana cea de fiecare zi, până la produsele de folosință îndelungată; de amintit și că ziua de sâmbătă era, în timpul regimului comunist, zi lucrătoare, că în cele mai multe întreprinderi se lucra și duminica, „la foc continuu”, astfel că o zi liberă era mult dorită și apreciată).

În oraș, în preajma sărbătorii, se organizau adunări festive, se depuneau coroane la monumentele eroilor, se susțineau expuneri, se desfășurau mese rotunde. Amintim, aici, doar un titlu, care spune mult despre acei ani, făcând aproape de prisos conținutul expunerii propriu-zise: „Importanța și semnificația epocală a actului istoric de la 23 August 1944, profunde transformări revoluționare, marile succese obținute de poporul român în cei 45 de ani de construcție socialistă, îndeosebi după Congresul al IX-lea

al partidului”.

De asemenea, la Casa de Cultură a Sindicatelor sau la Clubul Tineretului din Zalău (numit, atunci, „Centrul de Creație și Cultură socialistă *Cântarea României* pentru tineret”) se organizau simpozioane (în 1989, cu un titlu deja comun în epocă: „45 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944”), expoziții fotografice („Realizări ale tineretului în Epoca NICOLAE CEAUȘESCU”; iarăși, aceleași majuscule!), și nelipsitele „spectacole cultural-artistice”. Iar fabricile erau cuprinse, tot atunci, de febra „întrecerilor socialiste în producție”.

23 august 1948. România era acum, după abdicarea regelui, la 30 decembrie 1947, „republică populară”. Zalăul îmbrăcase, de dimineață, „haină de sărbătoare, sărbătoarea eliberării țării noastre de sub jugul tiraniei fasciste”. Și atunci, steagurile fâlfâiau, „mai mândre ca oricând”, în centrul orașului, dar și pe celelalte străzi principale.

Lumea se adunase, „încă din zori”, pentru ca, la orele 10,30, să vină și „instituțiile încolonate pe sindicate, în ordine perfectă”. Primii sunt lucrătorii de la fabrica de cărămidă din oraș, îmbrăcați în cămăși albastre și pantaloni gri. Au în fruntea coloanei lor, „purtați pe brațe de două tinere muncitoare”, tabloul „marelui prieten al popoarelor și al țării noastre”, Stalin. La „această apariție lumea a izbucnit în urale și aplaude ce nu se mai sfârșeau, astfel salutând chipul marelui dascăl al clasei muncitoare”. Participă și armata, „frumos echipată și în perfectă ordine”, dar și salariații cooperativei „Victoria”, „care erau uniform îmbrăcați”.

Întreaga coloană era deschisă de un „grup de tinere, care pe lângă uniforma lor frumoasă, purtau cifrele 23 și literele August”. Sosesc, curând, autoritățile, în frunte cu prefectul județului, Miron Mechiu, primarul orașului Zalău, Andrei Barabas, secretarul PMR și deputatul de Sălaj, Roșca Tănase ș.a. Este intonat imnul republicii populare, vorbește prefectul, apoi „plugarul Crețu, în numele țărânilor muncitoare din Someș

23 august 1969, Zalău, defilarea trupelor

23 august 1969, Zalău, defilarea

Odorheiu”. Se inaugurează o stradă nou pavată, Gheorghe Doja, se defilează și, la final, cu toții, încing o horă mare în Piața Libertății.

În după-masa aceleași zile, armata, „în ținută de sport”, merge la stadion, unde are loc un concurs de atletism, din care „reiese marea grijă ce o poartă Guvernul nostru și importanța ce se dă educației tinerilor militari”. Iar seara, „serbarea a continuat în sala culturală, care a fost arhiplină” și împodobită „cu steaguri roșii și al R.P.R.”. Aici, pe scena „frumos ornată cu portretele marilor luptători ai Socialismului, Lenin și Stalin, precum și a iubiților noștri luptători și făuritori ai R.P.R. Tov. Gh. Gheorghiu Dej, Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu”, au vorbit Roșca Tănase, despre „realizările obținute în întâmpinarea lui 23 August”, și „Tov. Török, care a subliniat în special rolul hotărâtor al armatelor Sovietice în lupta de eliberare a țării noastre”.

Întreaga zi, pe un mare panou, amplasat în centrul orașului, zălăuanii putuseră vedea, „oglundite”, realizările din județ, „în cei patru ani trecuți de la 23 august 1944”³.

23 august 1945. Despre primul 23 august liber, documentele de arhivă nu ne dezvăluie aproape nimic. Dar ziua a fost sărbătorită în oraș și județ, iar un „program” al manifestărilor ce i-au fost dedicate a fost publicat în presa de atunci. Sunt interesante aceste prime rânduri scrise despre 23 august 1944, pentru menționarea autorilor, dar și pentru semnificația atribuită zilei: „După cum se știe, ziua de 23 August 1944 ne-a adus eliberarea din lanțurile robitoare ale fascismului. Este ziua în care s-a hotărât dreptul nostru asupra Ardealului de Nord. E ziua în care glasul țării, înăbușit 4 ani sub pumnul dictatorial al lui Hitler și a naivei sale slugi Antonescu a izbucnit vulcanic prin glasul M.S. Regelui Mihai I și a înțelepților săi sfetnici. E ziua în care s-au deschis porțile închisorilor pentru eliberarea slujitorilor ideii de dreptate socială, condamnați pe nedrept de o justiție legată la ochi și la mâini. Ziua de 23 August 1944 este, în sfârșit,

ziua sfântă a dreptății naționale, a dreptății sociale. Pentru aceste motive, vom sărbători-o cu tot fastul cuvenit odată cu întreaga țară și noi cei de pe aceste meleaguri ai căror zori de libertate s-au ivit atunci. În ziua de 23 August 1945 prima aniversare a lui 23 August 1944, munca câmpului, munca din ateliere, magazine, fabrici și birouri va fi suspendată. În fiecare sat, alături de steagul României democratice, casele vor fi împodobite cu steagul roșu, simbolul libertății. În toate bisericile se va oficia Te-Deum care va fi urmat de manifestații populare și petreceri organizate în comun pentru toate neamurile conlocuitoare”⁴.

23 august 1944. O dată importantă, dar și controversată a istoriei noastre. Deși se știe cu exactitate ce s-a petrecut în acea zi (demiterea și arestarea primului ministru, „Conducătorul Statului”, Ion Antonescu, în palatul regal, numirea unui „nou Guvern de Uniune Națională”, ieșirea „din alianța cu puterile Axei și imediata încetare a războiului cu Națiunile Unite” ș.a.m.d.)⁵, astăzi încă, după atâția ani, punctele de vedere referitoare la autorii și semnificația zilei rămân diferite. 23 august înseamnă, pentru unii, act de salvare națională. Pentru alții, act de trădare națională. Gest responsabil, eroic al regelui Mihai, ori gest nescotit, eroare cumplită a acestuia. Vieți omenеști salvate, prin scurtarea războiului mondial, sau vieți de ostași români pierdute, fără luptă, prin nesemnarea armistițiului decât la 12 septembrie 1944. Zori de libertate și democrație sau început de sclavie și comunism. Act ce onorează sau care dezonorează ș.a.m.d.

Comuniștii și-au atribuit toate meritele înfăptuirii actului de la 23 august 1944. Rolul regelui și al partidelor istorice a fost, după cum am văzut, minimalizat mereu, până a dispărut cu totul din propaganda oficială⁶. După ce îi spusese lovitură de stat, insurecție, ziua eliberării de sub jugul fascist etc., 23 august a fost numit de ei, în ultimul deceniu de comunism, revoluție. Din județe, din marile întreprinderi, de la orașe și de la sate, curgeau spre București râuri de telegrame omagiale, care conțineau exprimări ca acestea: „Cu prilejul celei de-a 45-a aniversări a victoriei Revoluției de

23 august 1969, Zalău, tribuna oficială, multe tablouri

23 august 1979, Zalău, tribuna oficială, deja un singur tablou

eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, din August 1944, vă rugăm să ne permiteți, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, să reafirmăm, în numele comuniștilor, al tuturor oamenilor muncii din județul Sălaj, nemărginita dragoste, înalta stimă și aleasa prețuire față de ilustra dumnea-voastră personalitate, viață și activitate revoluționară...", iar presa publică, pe prima pagină, articole de felul „P.C.R. – forța politică sub conducerea căreia poporul a înfăptuit revoluția din august 1944”⁷.

O „forță politică” aflată în ilegalitate înainte de 23 august 1944, un partid care număra atunci doar câteva sute de membri în toată țara (în județul Sălaj, documentele menționează doar doi membri de dinainte de această dată)⁸, dar care, prin denaturarea treptată a adevărului istoric, a dorit (și a reușit o vreme, cât s-a aflat la conducerea țării!) să se prezinte drept singurul autor al zilei care, conform propagandei comuniste, „a marcat cel mai important eveniment în existența milenară a poporului român”⁹.

¹ SJAN Sălaj, fond PCR, dosar 64/1989; printr-o notă telefonică, din 9 august, responsabilii județeni erau convocați la București pentru 11 august, având asupra lor „comenzile pentru transport, cazare și masă (separat)”, care se suportau „de fiecare unitate socialistă pentru oamenii muncii din unitatea lor”. În dosarul citat se regăsesc multe alte date interesante: tabele cu participanții și însoțitorii, structura coloanei („14 rânduri, fiecare rând format din 36 persoane”), locurile de cazare și mijloacele de transport folosite în capitală, unitățile din care au fost selecționați participanții (din Zalău, cele mai mari întreprinderi, IAIFO, Ţevi, Anvelope, Emailați, Filatura, Integrata, Construcții Montaj, Prelucrarea Lemnului au dat câte 36 de participanți, Inspectoratul Școlar, 17, Ceramica și Direcția Comercială, câte 10 etc.); totul, în pregătirea și desfășurarea manifestărilor dedicate zilei de 23 august, era regizat în cele mai mici detalii.

² Aceștia au fost, după reînființarea județului Sălaj, Laurean Tulai, Letiția Ionaș, Ion Traian Ștefănescu și Maria Ștefan.

³ „Graiul Sălajului”, an III, nr. 31, 28 august 1948, p. 1.

⁴ „Democratul”, an I, nr. 3, 19 august 1945, p. 3; dacă despre primul 23 august liber doar presa oferă ceva informații, după încă un an, în arhive găsim, iată, „Programul zilei de 23 august 1946 în Zalău” (dosar 11/1946, fila 19.). Încă de dimineață, la orele 6.00, muzica batalionului 7 Vânători de Munte dă deșteptarea locuitorilor orașului. Între orele 9 - 9.30, în toate bisericile

23 august 1989, Zalău, coloane nesfârșite

orașului se oficiază un Te-Deum. Apoi, până la ora 10.00, publicul se adună în Piața Libertății, autoritățile orașului și județului se instalează în tribuna din fața Prefecturii Sălaj (azi, Primăria municipiului Zalău), iar „trupele” sunt trecute în revistă. A doua parte a programului este dedicată „monumentelor” eroilor: eroului sovietic și eroului român. Se începe, tot înaintea prânzului, cu dezvelirea monumentului eroului sovietic. Imediat după încheierea acestui punct din program, urma, tot acolo, „Punerea pietrei fundamentale a eroului român”. După masă, are loc „Defilarea carelor alegorice, poporului și armatei”, o „serbare câmpenească, sporturi, bufet la stadion, match de fotbal”, „retragerea cu torțe” și o „Serbare artistico-culturală la sala Cinematografului orașenesc”;

Iată și un alt articol, referitor la semnificația și autorii actului, publicat în „Democratul” din 26 august 1946: „Salutul nostru pentru 23 August. În această măreață zi pentru democrația română și cea europeană simt nevoia de a Vă aduce salutul tuturor evreilor reîntorși din ghiarele morții în orașul Carei și uniți în Comitetul Democratic Evreiesc. Sărbătorim astăzi a doua aniversare de când scumpul nostru Suveran maiestatea Sa Regele Mihai I, ascultând dorința și glasul întregului său popor a dat ordin trupelor sale să scoată din Țară fiara fascistă care ținea în spaimă aproape toată Europa. Trupele victorioase românești luptând cot la cot cu glorioasa armată Roșie, au îndeplinit acest ordin fără șovăire, înregistrând succes după succes până la Victoria finală și ajungând până la porțile Budapestei și a capitalei aliatei noastre Cehoslovacia în Praga. Lucrurile nu au mers așa ușor după cum unii își închipuiesc. Multe vieți muncitorești și multe milioane de suflete au trebuit sacrificate până ce partidele subterane până atunci au putut ieși în viața publică pentru ca să-și dezvolte rodnică lor activitate pentru o Românie democratică, liberă, întregită și independentă. Începând cu această dată armata Română alături de armata Roșie își vărsă sângele pentru eliberarea Ardea-

23 august 1989, Zalău, defilare PTAP

23 august 1989, Zalău, defilarea

23 august 1989, Zalău, trec pionerii

lului de Nord înfrătită cu adevăratul prieten împotriva adevăratului dușman. La alungarea și zdrobirea acestui dușman comun va participa apoi și dincolo de granițele Țării eliberate, contribuind astfel la deschiderea drumului spre reabilitarea României pentru un viitor luminos, alături de țările iubitoare de libertate. Poporul român vede în 23 August 1944 o cotitură istorică în viața sa pentru că eliberarea României înseamnă în același timp o contribuție hotărâtoare la crearea condițiilor militare și politice pentru eliberarea Europei dunărene. Prin semnarea convenției de armistițiu dela 12 Septembrie 1944 se întâmplă prima dată în istorie ca învingătorul să nu ceară nici un petec din teritoriul învinsului, dar să-l și ajute să repare o nedreptate istorică. Uniunea Sovietică declară că nu recunoaște odiosul dictat de la Viena și că Nordul Ardealului trebuie să revină României. Pentru aceasta va da tot sprijinul poporului Român. Pentru noi evreei această zi are o însemnătate covârșitoare pentru că alături de popoarele conlocuitoare ne-am eliberat și noi de sub jugul fascist, ba chiar revenirea cât mai grabnică a celor din lagărele germane se datorește în mare măsură tot actului din această zi. De aceea trebuie să exprim înainte de toate caldă simpatie, recunoștință și devotamentul pe care poporul evreu îl are față de Maiestatea Sa Regele Mihai I, și M.S. Regina Mamă Elena, nu numai pentru făurirea acestei zile, dar și pentru îngrijirea lor părintească cu care s-au purtat față de noi în zilele de prigoană și tristețe. Pe când fiii armatelor noastre glorioase înregistrau succes după succes pe câmpurile de luptă tot fiii acestui popor s-au unit pentru consolidarea internă a Țării. La 6 Martie 1945 se instalează Guvernul faptelor Dr. Petru Groza. În șiragul de înfăptuiri dela 23 August 1944 cele mai însemnate sunt: Instalarea administrației românești în Ardealul de Nord, reforma agrară, reîntoarcerea prizonierilor din U.R.S.S. înrolați cea mai mare parte în divizia de Panduri «Tudor Vladimirescu-Debrețin» și divizia Horea, Cloșca și Crișan, hotărâți a lupta pentru apărarea și lărgirea regimului democratic și a înfrângere uneltirilor reacționare ale rămășițelor fasciste. Încheierea de acorduri cu U.R.S.S., pedepsirea criminalilor de război și restabilirea relațiilor diplomatice cu URSS și țările aliate. După atâtea victorii, atât pe câmpul de luptă cât și în politica internă am ajuns la a doua aniversare a acestei zile. Astăzi 23 August 1946 are o dublă însemnătate pentru noi. Țările aliate și iubitoare de pace s-au întrunit la Paris pentru ca să depună temelia «Păcii». Suntem mândri că după atâtea și atâtea fapte democratice delegația Română a putut să apară la această conferință cu rezultate pozitive. Ministru nostru de externe și șeful delegației române Dl. Gheorghe Tătărescu a expus clar punctele de vedere ale României, răspunzând uneltirilor reacțiunii internaționale în faimosul său expozeu și spunând între altele: «La 23 August 1944 într-un

moment în care războiul nu era încă evident – cum s-a exprimat gloriosul șef al armatei Roșii Generalissimul Stalin – poporul român călăuzit de forțele adevăratei sale democrații în deplin acord și cu sprijinul tânărului și Viteazului Său Rege, trecea de partea aliaților săi firești și se arunca hotărât în războiul de eliberare. Făcând una din cele mai mari și mai grele eforturi din istoria sa el a adus o contribuție prețioasă la războiul Națiunilor Unite și la VICTORIA finală».

Iubiți Cetățeni Români!

Este un vechi proverb românesc care spune: Apa trece, pietrele rămân. Când ne întâlneam în timpul prigoanei fasciste și ne ascundeam sub câte o poartă, ziceam și noi că precum trece apa călătoare și rămân pietrele, tot așa trebuie să treacă și aceste teorii și fapte anti-umane pentru ca să răsară odată zorii unei faimoase zi de 23 August 1944, ziua eliberării noastre a tuturor. Aducând încă odată devotamentul nostru față de Coroană și popor și simțind după un interval de doi ani binefacerile acestei zile să strigăm din toate puterile noastre:

Trăiască făuritorii zilei de 23 August 1944, M.S. Regele Mihai I., și armata democrată română;

Trăiască sprijinatorii zilei de 23 August 1944, Generalissimul Stalin și glorioasa armată Roșie;

Trăiască lupta comună a poporului evreu cu poporul român și popoarele conlocuitoare pentru democrație, libertate și progres.

Gheorghe Jakobovits, Membrul în Comisia Culturală a Comitetului Democrat Evreiesc”.

⁵ Tema se bucură de o bibliografie aproape inepuizabilă, inclusiv pe internet, iar „filmul” întregii zile a fost reconstituit aproape clipă cu clipă.

⁶ Comuniștii au avut rolul lor în pregătirea celui act, dar nici pe departe cel mai important. „Actul de la 23 august 1944 fuse – cum s-a văzut – opera unei coaliții autentice, mergând de la rege la comuniști (...). P.C.R. urmărea însă controlul puterii prin trecerea de la coaliția autentică la cea fictivă, adică la satelizarea partidelor participante la noua coaliție politică”, în Fl. Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Ed. Univers Enciclopedic, p. 446.

⁷ „Năzuința”, 19 august 1989, p. 1.

⁸ D. Pop, „Contribuții la istoria partidului comunist în Sălaj. Începuturile”, în „Caiete Silvane”, nr. 136, mai 2016, pp. 17-24.

⁹ „Scânteia Tineretului”, 25 august 1989, p. 1; după căderea regimului comunist, Parlamentul României adoptă, la 31 iulie 1990, legea nr. 10 (publicată în Monitorul Oficial din 1 august 1990) prin care se proclamă ziua de 1 Decembrie ca zi națională, în locul celei de 23 august; ilustrațiile provin din arhiva foto a SJAN Sălaj.

Profesorul Gheorghe Pop, fost deținut politic – viața și activitatea

Marin POP

Venerabilul profesor Gheorghe Pop din Zalău face parte din generația care a avut șansa să fie instruită și școlită înainte de instaurarea regimului totalitar comunist-ateu în România. Din păcate, a avut de suferit din cauza crezului său democratic, fiind arestat și închis de către comuniști în anul 1956, în urma mișcărilor studențești de la Timișoara. Chiar și după eliberarea din închisoare, în anul 1961, a avut de suferit. După cum știm, toți foștii deținuți politici au fost marginalizați, urmăriți și umiliți de către regimul totalitar comunist.

Familia și formarea profesională

S-a născut pe data de 24 aprilie 1932 la Zalău. Pe tatăl său îl chema Teodor Pop și lucra în domeniul căilor ferate, iar pe mama sa Alexandra Fechet și era originară din localitatea Poptelec, azi Popeni, comuna Mirșid.

Au fost cinci copii în familie, dar din cauza mortalității infantile foarte mari care se înregistra la vremea respectivă, a supraviețuit doar el și o soră, pe care o chema Maria.

Gheorghe Pop este născut în același an și a fost coleg de școală, dar și de suferință în timpul urgiei comuniste cu Vasile Pop, altă mare personalitate a Zalăului, care după 1989 a fost deputat PNȚCD, în legislatura 1996-2000.

În anul 1939 cei doi păseau cu emoție pragul școlii, având-o ca învățătoare pe preoteasa Emilia Trufașiu, iar la religie pe soțul acesteia, vrednicul preot greco-catolic Liviu Trufașiu. Gheorghe Pop își aduce aminte și acum cu emoție de cei doi dascăli, care le-au insuflat dragostea de carte și un patriotism sincer.

Din păcate, chiar în toamna aceluia an începea cea de a doua mare conflagrație mondială, iar în vara anului 1940, cea mai neagră din istoria României, a avut loc așa-zisul Arbitraj de la Viena, în fond un odios Diktat, la 30 august 1940. După cedarea Ardealului, familia Pop a fost nevoită să se mute din casa frumoasă pe care o aveau în Zalău, la țară, la Mirșid. Tatăl său, după cum am menționat, lucra în domeniul căilor ferate și la Mirșid a găsit un anumit refugiu din calea urgiei horthyste. Totuși, a avut de suferit lucrând aproape pe gratis, deoarece i s-a tăiat aproape tot salariul pe care îl lua până atunci.

Gheorghe Pop își continuă studiile primare la școala din Mirșid, unde își aduce aminte că l-a avut ca învățător în primul an pe Paul Miclea, dar atât acesta, cât și notarul au fost alungați de către noile autorități

Gheorghe Pop

horthyste. În locul lor a fost adusă o învățătoare din secuime și un învățător din Ungaria. Copiii români, spune el, erau umiliți și puși să taie lemne pentru elevii maghiari. Cursurile le făceau marea lor majoritate în limba maghiară, în afară de Religie, pe care o făceau în limba română cu preotul din Firminiș. Din fericire, a prins premilităria horthystă doar o singură zi.

La terminarea războiului se reîntoarce în Zalău și continuă școala. A dat admitere și a făcut doi ani într-unul, pentru a recupera materia față de ceilalți colegi. Au fost aduși și introduși în acest proiect intensiv de școlarizare cei mai capabili elevi de la sate.

Își aduce aminte că a venit în Zalău și s-a înscris la liceu chiar pe data de 9 mai 1945, Ziua Victoriei. În Zalău, spune el, trăgeau clopotele, fiind „o atmosferă bucuroasă și optimistă că s-a terminat războiul”.

A fost întrebat dacă dorește să se înscrie direct în clasa a II-a de liceu și așa cum aminteam mai sus, a dat admitere în acest sens. Vârsta, spune el, o avea.

La Zalău stătea singur în casa pe care o aveau aici, deoarece părinții săi au rămas la Mirșid. Veneau doar

să îi aducă mâncare și cu toate că era singur a încercat să fie un elev sârguincios: „Cert este că am căutat să învăț, dar erau lucruri pe care absolut nu aveai cum să le știi dacă nu le-ai făcut” (el nu făcuse clasa I de liceu).

La început era și o criză de cadre didactice, deoarece după Dictatul de la Viena foarte mulți dascăli s-au refugiat sau au fost expulzați de către autoritățile horthyste. Își aduce aminte de un căpitan Gudea, care le predă muzica, iar din toamna anului 1945 spune că s-au reîntors din refugiu profesorii și elevii. A revenit profesorul de istorie și viitor director al Liceului Teoretic Mixt Zalău, Ioan Lolici. De asemenea, își aduce aminte de profesori, mulți dintre ei fiind și preoți: Liviu Trușă, Potoran, profesor de Matematică, alt preot era la Geografie, dna Filip, Morasin, la Chimie sau Bran. Un profesor extraordinar spune că a fost Maxim, care predă Limba și literatura română: „Atâta se preocupa, ne corecta, ne îndruma, ne... și pe urmă l-au luat (arestat – n.n.), n-am mai știut nimic (de el – n.n.)”.

După instaurarea guvernului pro-comunist condus de „tovarășul de drum” Petru Groza, a început teroarea împotriva partidelor istorice și a profesorilor care făceau parte din ele, pentru a se înscrie pe „noua linie”. Dar, totuși, după cum remarcă și Gheorghe Pop, încă mai era în fruntea țării Regele Mihai, pentru care românii aveau un adevărat cult: „La început, știți, totuși era Regele... și foarte repede s-au pulverizat... (au fost înlăturați de comuniști, cu sprijinul Moscovei – n.n.). În Mirșid, la o lună după ce au venit românii (după 25 octombrie 1944 – n.n.), la o lună am avut o profesoară suplinitoare cu trei clase de gimnaziu și ne-am pomenit cu manualele pe bancă. Îmi amintesc că era Regele Mihai și Regina Mamă Elena (pe coperta de interior a manualelor – n.n.). Trebuia să săruți... am avut un cult toată viața... Din familie am avut așa o educație”.

Anul 1948, când are loc reforma învățământului românesc, după modelul sovietic, a avut un impact deosebit și asupra elevilor: „A fost cumplit atunci. S-a schimbat peste vară. S-au introdus materii pe care nu le-am mai făcut: Constituția, limba rusă... Constituția eu am învățat-o articol de articol”.

În urma așa-zisei reforme, în Sălaj a rămas un singur liceu, cel teoretic și, apoi, au luat ființă licee tehnice, de specialitate.

După adoptarea reformei învățământului s-a făcut o triere, practic epurare după modelul sovietic, atât a profesorilor, cât și a elevilor. Un examen serios își aduce aminte că a dat și la terminarea clasei a IV-a de liceu, pentru intrarea în cursul superior, clasele V-VIII de liceu, după cum era structura școlară la vremea respectivă (se făceau patru clase primare și apoi opt de liceu, curs inferior patru ani și superior, tot patru ani).

Gheorghe Pop a absolvit cursurile Liceului Teoretic Mixt din Zalău în anul 1951. Își aduce aminte că la

Gheorghe Pop în timpul studenției

Bacalaureat au avut probe orale la mai multe materii.

Student la Cluj. Prima experiență cu Securitatea

În anul 1951 a dat admitere la Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca, ale cărei cursuri le-a absolvit în anul 1955.

Își aduce aminte de atmosfera de teroare sovietică din anii '50 existentă și la Cluj. După instaurarea regimului comunist, aproape toți scriitorii români au fost interziși, fiind introduși scriitorii mărunți sovietici sau comuniști români care se cadrau cu epoca: „Io pe Goga, Arghezi, nu i-am făcut în facultate. Nici nu era voie să vorbești de ei, dar așa a fost situația”.

În anul II a fost ales secretar pe facultate, dar totul era coordonat de partidul unic. Spune că aveau un program de activități „de-a dreptul militare”. De exemplu, la ora 7,30 dimineața, toți studenții, indiferent în ce zonă a Clujului stăteau sau de la ce oră aveau cursuri, aveau obligația de a participa la citirea în public a presei comuniste. Fiecare șef de grupă avea câte un catalog și făcea prezența. Erau „multe activități de-a dreptul absurde pentru un student. Și eu dacă am ajuns secretar am încercat să scot toate formele acestea, dar nu m-am consultat cu nimeni (din conducere – n.n.)”. Primul lucru pe care l-a făcut, după consultarea colegilor săi, a fost scoaterea acelei aberante lecturi publice de dimineață, în cadrul căreia citeau „Scânteia tineretului”. În cadrul ședinței pe care a organizat-o, toți studenții au fost de acord, iar exemplul lor a fost urmat și de alte facultăți.

Era o mare victorie în condițiile acelor vremuri în care simpla purtare a unei rochii mai scurte putea duce la exmatricularea din facultate sau dacă aveai înaintași cu „origini nesănătoase”, adică anticomuniste: „Era în Cluj o atmosferă în privința aceasta greu de suportat, foarte, foarte greu. Foarte mulți dintre profesori au fost luați (arestați – n.n.). Blaga era la bibliotecă (Biblioteca Centrală Universitară, care azi îi poartă numele – n.n.), salahor pe acolo, alți, alți profesori de seamă (au fost arestați – n.n.)”.

Peste tot au fost impuse cărți în limba rusă, iar în

facultăți introduși consilieri sovietici, care supravegheau cu strictețe procesul de învățământ: „Aveam consilier sovietic pe coridor, parcă văd și acum, consilier sovietic în universitate. În toate universitățile erau consilieri sovietici”.

O altă inițiativă a lui Gheorghe Pop și a colegilor săi, pentru a face mai atractive activitățile studențești, a fost cea a înființării unei reviste. Pentru a adormi ochii vigilenți ai partidului a invitat un mecanic de locomotivă să „conferențieze” despre „marile realizări sovietice”, care până la urmă, la întrebările subtile ale studenților, a concluzionat că nu erau chiar așa de mari realizările sovietice după cum susținea propaganda oficială. Sub această acoperire, au căutat apoi subiecte atractive de teatru, sport, tineri talenți debutanți.

În martie 1953 moare dictatorul-criminal Stalin, și își aduce aminte de atmosfera creată în jurul evenimentului: „Am simțit moartea lui Stalin. S-a făcut caz foarte, foarte mare. Sus, la universitate, s-a afișat acolo un tablou imens și trebuia să stai de gardă lângă tablou, doi studenți și se schimbau din jumătate în jumătate de oră, ca să participe cât mai mulți la... și ziua și noaptea permanent. Trei zile de doliu”.

La fel ca mai târziu, în perioada ceaușistă, o adevarată supapă pentru studenți și români în general, o constituiau bancurile la adresa regimului și conducătorilor „mult iubiți”, la adresa prostiei miniștrilor etc. Gheorghe Pop își aduce aminte de un astfel de banc, se pare după o întâmplare reală: „Citeam la biblioteca rusă și acolo era un portret mare al lui Stalin și dedesubt o caricatură a lui Truman (președintele SUA – n.n.). Și a venit un amărât de om cu nevastă-sa, se uită și zice: - *Mă da mare bou îi!* Și îl vede un milițian și zice: - *Hai, hai cu noi!* - *Da, de ce?*, zice: - *L-ai insultat!* - *Pe cine?* - *Pe tovarășul Stalin!* - *Păi nu*, zice, *eu m-am referit la Truman*. Zice (milițianul – n.n.): - *Hai, hai că știm noi cine-i bou!*...”

Comuniștii au introdus în facultăți ca obligatorii limba rusă și științele sociale, care preamăreau marile realizări ale „geniului sovietic”. În felul acesta, programul studenților s-a aglomerat. În plus, în primii trei ani de facultate făceau și armata. Gheorghe Pop își aduce aminte că în fiecare zi de joi făceau câte 10 ore de militarie. În anul III dădeau un examen și erau înaintați la gradul de sublocotenent în rezervă. El a făcut la arma artilerie antiaeriană.

În aceste condiții, programul de cursuri și seminarii al studenților ajungea la 45 de ore pe săptămână. Fiecare profesor venea cu bibliografia lui, nu numai cursul propriu-zis. Se făceau cursuri și sâmbăta, iar duminica se organizau tot felul de activități politice, la care spune că nu prea participa.

În schimb, se organizau ședințe insuportabile, care țineau uneori până dimineața. De pildă, spune el, ședințele de alegeri pe facultate, care se făceau în fiecare an. În anul III, la alegerile pentru funcția de secretar

spune că a venit cineva cu o listă de candidați pregătită și aprobată „de sus”, pe care el nu era trecut, din cauza activității sale prea apropiate de studenți. S-a bucurat că a scăpat, dar colegii săi au făcut o „mică revoltă”, afirmând că mai au propuneri de candidaturi. Oficiali susțineau că lista s-a încheiat, dar studenții s-au revoltat, iar în cele din urmă au spus: „Treceți-l și pe ăsta!”, adică pe Gheorghe Pop, care era susținut de către toți studenții și astfel, spune el, cu doar două-trei voturi împotriva a fost reales în funcția de secretar, dar nu a mai putut să-și desfășoare activitatea ca până atunci.

Îngrozitoare erau, spune Gheorghe Pop, așa-zisele „ședințe fulger”, în special când era anul I, în cadrul cărora erau „prelucrați”. Erau practic ședințe publice de epurare a studenților, cu următoarele formule „elegante” de exprimare: „Ridică-te în picioare, dușmanule de clasă și îi scoteau afară în huiduieli. Atunci, în ședință, îl criticau și îl eliminau din facultate. A durat în anul I, aproape tot anul au fost astfel de ședințe. Și erau domnule zbiri. Îți era frică de ei”.

Tot în facultate are și prima experiență cu Securitatea. Într-o zi a fost invitat la Casa Universitarilor din Cluj și l-au dus într-o încăpere și i-au spus să aștepte. La un moment dat, a dorit să iasă, motivând că dorește să-și cumpere țigări: „Lasă că-ți aducem noi”, i s-a răspuns. „Îmi aduce un pachet de Dunărea. Astea cred că erau cele mai scumpe, 6 lei pachetul de țigări. Atunci, iar vreau să ies... - Eu nu fumez țigări de acestea așa scumpe”. I-au adus atunci un pachet de Mărășești și l-au ținut acolo până seara. Pe când s-a dus la cantină se făcea curățenie, mâncare nu mai era, dar i-au spus că are lăsat de cineva un pachet, care era plin de bunătăți ce nu se găseau decât foarte greu și doar pentru nomenclaturii de partid: „Le-am dus la colegi în cameră, da nu le-am spus ce am pățit, că atunci eu mi-am dat seama că ceva n-a fost în regulă. Asta a fost prima mea întâlnire cu Securitatea”. Era în anul IV de facultate, dar nu-și dă seama ce au dorit de la el: „Nu știu ce au urmărit, ce-au știut, pentru că eu n-am discutat cu nimeni. Tot ce-am făcut eu am făcut în mod legal, fără să mă consult cu cineva. N-am avut de nicăieri absolut nimic, dar știu că le-am stat în cale și au dorit să vadă probabil nu știu ce...”. Concluzionează, făcând o paralelă cu libertățile de care se bucură generațiile de studenți de acum: „Deci, am din facultate astfel de amintiri pe care astăzi un student nu are cum să le trăiască”.

A absolvit cursurile facultății din Cluj în anul 1955 și a dat examen de licență din materiile de bază ale profilului filologie, la care se dădeau calificative. Spune că atunci nu se dădeau note.

Conform uzanțelor epocii, la terminarea facultății se făceau repartiții guvernamentale, în funcție de calificativul sau media obținută la examenul de licență. În acest sens, s-a deplasat la București împreună cu colegii. Își aduce aminte că au „beneficiat” de prezen-

ța ministrului învățământului, au fost multe „prelucrări”, apoi s-au afișat listele de repartiții. Spune că el nu a avut repartiție, ci a fost trimis ca asistent la Politehnica din Timișoara. A fost trimis condiționat, ca după un an sau doi să treacă asistent la Facultatea de Filologie, care se dorea a se înființa la Timișoara: „- Te duci, faci un an, te pui la punct cu științele sociale că vei avea nevoie de ele la Filologie. Înființau Universitate în Timișoara”.

Asistent universitar la Timișoara. În mijlocul evenimentelor revoluționare din toamna anului 1956

Gheorghe Pop a fost încadrat ca asistent universitar la catedra de științe sociale, unde făcea seminarii cu studenții. Între timp, spune el, cocheta cu liceele din Timișoara, unde dorea să se transfere. În acest context a fost surprins de evenimentele revoluționare din Ungaria, care au avut loc în toamna anului 1956.

În Ungaria, evenimentele au început pe data de 23 octombrie 1956. Sătui de conducerea lui Rákosi Mátyás, studenții maghiari au declanșat o demonstrație pașnică, care s-a transformat în revoluție violentă, sfârșită printr-un masacru comis de trupele sovietice în zilele de 10-11 noiembrie 1956. Intervenția sovietică a început pe data de 23 octombrie. Cinci zile s-au dat lupte grele între studenții maghiari și forțele poliției secrete maghiare, ajutate de trupele sovietice, sub pretextul că apăra Ungaria de invazia NATO. La 4 noiembrie 1956 trupele sovietice au intrat din nou în Budapesta și l-au impus în fruntea statului pe Kádár János, în locul lui Nagy Imre, care a fost arestat pe data de 22 noiembrie și dus de serviciile secrete în România. Aici a fost ținut într-o casă conspirativă, la Snagov, cu concursul securității românești. Readus în Ungaria, la Budapesta, în urma unui simulacru de proces tipic stalinist, a fost condamnat la moarte prin spânzurare, la 16 iunie 1958.

În Timișoara s-a aflat repede ce se întâmplă în Ungaria, spune Gheorghe Pop. Propaganda oficială, prin undele de radio de la București, spunea aceeași variantă ca sovieticii, respectiv că în Ungaria acționau bande de huligani, forțe reacționare influențate de statele imperialiste. Cunoaștem foarte bine scenariul care s-a repetat în decembrie 1989. În schimb, la Radio Novi Sad din Iugoslavia, care se prindea foarte bine în Timișoara, spuneau adevărul despre ceea ce se întâmpla în Ungaria. Știm că la ei regimul comunist condus de Tito ducea o politică antisovietică.

Mișcările studențești din Timișoara încep pe data de 27 octombrie 1956, când studenții români se solidarizează cu cei maghiari și boicotează ședințele pe grupe de studenți, în cadrul cărora reprezentanții puterii comuniste încercau să „prelucreze” studenții și să prezinte într-o lumină falsă ceea ce se întâmpla în Ungaria.

Se lansează ideea organizării unei mari adunări

Gheorghe Pop, asistent universitar alături de studenți, iunie 1956

studențești pentru clarificarea adevărului privind situația din Ungaria. În zilele de 27-28 octombrie 1956 se constituie un grup de inițiativă pentru organizarea și coordonarea unor acțiuni menite a da semnalul luptei împotriva regimului comunist, la care se spera că se vor alătura și alte categorii de populație din Timișoara. Grupul de inițiativă era format din studenți din anii terminali ai Facultății de Mecanică, printre care se găseau Aurel Baghiu, Teodor Stanca, Valentin Rusu, Nagy Ladislau și Caius Muțiu.

Debutul acțiunii a fost stabilit să aibă loc pe data de 30 octombrie 1956, la Facultatea de Mecanică, cu o mare adunare a studenților din întreg centrul universitar, la care au fost invitați rectorii institutelor de învățământ din Timișoara și reprezentanții puterii centrale prezenți în orașul de pe Bega cu misiunea de a supraveghea starea de spirit din zonă, pentru un dialog cu studenții. Astfel, la adunarea care a început la ora 14 în ziua programată au participat circa 2.000 de studenți, profesori și cetățeni dornici de a vedea ce se întâmplă acolo.

La întâlnire a fost prezent rectorul Politehnicii, Alexandru Rogojan, ministrul adjunct al Învățământului, Coriolan Drăgulescu, alți reprezentanți ai conducerii facultăților și puterii politice locale. În timpul dezbaterilor au apărut trimișii Comitetului Central al PMR, Petre Lupu și Ilie Verdeț.

Adunarea s-a desfășurat între orele 14-18 și în cadrul ei, reprezentanții puterii au fost supuși unui tir de acuze din partea studenților în privința dezastrului economic și social în care era aruncată țara de către regimul comunist, de către „stăpânirea de la Moscova”. Studenții înaintează un memoriu, iar sub avalanșa de întrebări, reprezentantul CC al PMR a promis studenților că solicitările lor vor fi aduse la cunoștință Comitetului Central și cereau răgaz de trei zile pentru a formula răspunsurile acestuia. De asemenea, promiteau că nimeni nu va avea de suferit pentru problemele discutate.

După plecarea din sală a autorităților, studenții au continuat dezbaterile, citindu-se memoriul pregătit anterior, care a fost completat și aprobat de către cei prezenți. De asemenea, s-a înființat un comitet studențesc alcătuit din câte un reprezentant de la fiecare facultate. A doua zi, comitetul urma să prezinte memoriul autorităților locale și presei, pentru publicare și eventual, transmiterii lui presei internaționale. Adunarea s-a încheiat la orele 20.

Între timp, s-au desfășurat pregătiri ale organelor de represiune pentru a-i aresta pe studenți. Astfel, trupele de securitate, poliție și armată au înconjurat zona și au trecut la represalii.

Tânărul asistent universitar Gheorghe Pop a fost surprins în mijlocul evenimentelor. El spune că era foarte simpatizat de către studenți, deoarece având experiența de la Cluj, a încercat să le prezinte diferite idei de activități plăcute, care să-i mai scoată din atmosfera oficială obligatorie și obositoare: „Am început să le prezint diferite forme, ca la Cluj, deși n-aveam de data aceasta nicio obligație, dar erau filme din Occident... noi până atunci n-am văzut. Și era un curent neoclasice italian, *Nu-i pace sub măsline* (film – n.n.), mergeau studenții și le absorbeau, și-apoi le-am prezentat (ideile de la Cluj – n.n.) și în felul acesta ne-am împrietenit, că eu n-aveam tangență cu anul V, dar ne-am împrietenit pe baza unei activități, așa, frumoase”. Și astfel au avut încredere în el și l-au invitat la întâlnirea secretă din seara zilei de 29 octombrie, care a avut loc într-o cameră de cămin studențesc. În cadrul ei, Gheorghe Pop spune că a propus, printre altele, extinderea acestei mișcări studențești și s-a angajat să se ducă să ia legătura cu studenții din Cluj. Din păcate, n-a mai apucat, deși în unele scrieri apare că a fost arestat în tren, în timp ce mergea la Cluj: „Cineva a scris că m-am dus și m-au arestat în tren, dar sunt și fabulații. Nu, nu m-au arestat în tren. M-au scos din seminar la ora 10 în data de 5 noiembrie. Eu știam că-s urmărit, în ce sens: m-am dus cu tramvaiul 5, m-am dus o stație și la a doua am coborât. M-am dus într-un loc și i-am văzut – doi inși care mă urmăreau și am știut. M-am gândit să fug din țară, dar nu știu... nici nu știu ce am gândit atunci ce să fac, ce să nu fac, știam că urmările sunt, pentru că acolo seara au fost arestați (seara de 30 octombrie,

când au fost arestați studenții)”.

Gheorghe Pop nu a participat la adunarea studenților din data de 30 octombrie, el fiind asistent universitar, dar a susținut revendicările studențești, fiind prezent, după câte am văzut, la întâlnirea secretă din 29 octombrie.

Referitor la revendicările studențești, el spune că „era nemulțumirea lor, normal că și a mea, era următoarea: învățarea obligatorie a limbii ruse, asta era unul din punctele forte, s-a făcut un memoriu”. Așadar, se cerea ca limba rusă să nu mai fie obligatorie, ci facultativă, la fel ca orice limbă străină. De asemenea, științele sociale să fie scoase din învățământ, apoi problema burselor, situația din căminele studențești, probleme economice, cotele agricole împovărătoare pentru țărani „și în felul acesta, de fapt, am încercat ca să stopăm evoluția comunismului în România, că caracterul mișcării acesta a fost”.

Referitor la „creierul” mișcării studențești, spune că acesta s-a aflat la Facultatea de Mecanică, inițiatori fiind studenții Baghiu, Stanca, Muțiu Caius și alți studenți, cărora li s-a adăugat și el.

Despre arestarea studenților spune următoarele: „Cum s-a terminat adunarea (din 30 octombrie – n.n.) pe loc au venit (trupele de miliție și securitate – n.n.), i-au înconjurat, i-au arestat. Pe unii i-au dus la Securitate, pe alții i-au dus într-o localitate (Becicherecul Mic – n.n.). Au arestat mulți. În Timișoara erau aproximativ 5-6.000 de studenți în total. Noi am crezut că se va ralia și populația, dar nu s-a întâmplat”.

A doua zi după arestarea studenților, pe 31 octombrie, studenții de la Institutul Agronomic și Farmaceutic au cerut eliberarea colegilor. Gheorghe Pop surprinde atmosfera revoluționară care s-a instaurat în Timișoara în acele zile: „A fost mișcare mare în Timișoara atunci. S-au sistat cursurile, a fost o atmosferă de răsmeriță, de răscoală, nu s-au mai făcut cursuri, mediciniștii au amenințat că intră în greva foamei. Dar știți cum îi, că atunci cineva trebuia să ia cuvântul. La început a fost cuvântul, peste tot, nu se poate altceva fără cuvânt. Și care cum rostea un cuvânt (studenții – n.n.) era luat și ridicat. Așa că nu s-a putut face (greva foamei – n.n.), dar studentele de pildă de la un cămin au aruncat cu mobilă, cu scaune, cu ce au putut. Se striga de sus: «Bandiților, nenorociților!» ...

Pe data de 31 octombrie s-a ieșit în stradă până la Catedrală și acolo, spune el, au început să tragă după cei care fugeau, după ce i-au înconjurat.

Manifestările au continuat câteva zile în Timișoara, până pe 4 noiembrie 1956, când s-a auzit de intrarea trupelor sovietice în Ungaria: „Ziua aceea a fost cumplită, când au anunțat că a fost arestat Imre Nagy, că au fost arestați, că au înăbușit răscoala și au făcut pace, și...”.

Arestarea, ancheta și condamnarea

După cum am arătat, el a fost arestat a doua zi, pe

data de 5 noiembrie. Era la seminar și la ora 10 au venit organele de Securitate și, spune el, l-au „invitat” la Rectorat „și acolo mi-au cerut buletinul, livretul militar, nu știu dacă îl aveam la mine sau nu, și știam că... asta-i uvertura, preludiul (râde – n.n.) și când am ieșit de acolo a venit un civil: - Pofțiți în mașină; într-o Pobeda și m-au dus la Securitate”.

La Securitate a început ancheta tipic stalinistă, de presiune mai mult psihică, decât fizică, la început, și cu introducerea, fără să știe evident, a unor turnători în celulă, de obicei deținuți de drept comun, care aveau rolul de a-i „descoase”: „M-au ținut cu fața la perete într-un loc, și auzeam zarvă mare, după aceea m-au dus în celulă. În celulă, apoi, mi-au adus doi turnători, după aceea am aflat că erau deținuți de drept comun, Treiner, și încă unul săracul, nu avea o mână, dintr-o familie bine, bine văzută din Maramureș... Coman, Coman, ăștia doi. Apoi, după ce au plecat ei mi-au adus pe unul Jian, săracul, era ca și o arătare, dar era cunoscut ca unul dintre cei mai mari turnători... Foarte mult rău a făcut”.

La momentul respectiv nu și-a dat seama că cei introduși în celulă cu el sunt turnători și le-a povestit ceea ce i s-a întâmplat.

A fost anchetat până în primăvara anului 1957, dar nu zilnic și fără bătaie cum vor urma, apoi, în penitenciarele în care a fost închis. Conform tacticii securiste, încercau să-l forțeze să-și „toarne” prietenii și cumva să facă legătura lui cu grupul de studenți din Cluj, condus de profesorul Volcinschi, care fuseseră arestați și ei: „Ei doreau să afle de la mine: - Păi cum domnule, cum se poate, ai fost acolo, ai fost acolo, cum se poate... Cu cine ai legătură, cu cine ai vrut să iei legătura la Cluj. Zi-ne două-trei nume. Păi n-am dat”.

Securitatea cunoștea că el urma să plece la Cluj și să ia legătura cu studenții de acolo, dar nu a mai apucat fiindcă a fost arestat.

Pe anchetatorul șef îl chema Sorbun și era „celebru” în epocă. Gheorghe Pop spune că a aflat dintr-o carte a părintelui Ploscaru că Sorbun a decedat într-un accident de aviație. Gheorghe Pop spune despre anchetator că „a fost un ticălos”, dar nu violent.

Condițiile din arest erau mizerabile, iar ca hrană primeau terci. În aceste condiții, spune el, „ce să te mai bată, că după aceea... bine în Penitenciar... (a „beneficiat” de tot tacâmul torturilor fizice și psihice – n.n.)”, dar în perioada anchetei nu l-au bătut.

Prima condamnare pe care au primit-o, spune Gheorghe Pop, a fost pedeapsa capitală și a fost pus să semneze pentru aceasta. Probabil era și un mod de a-i înfrica în perioada anchetei, când spune că au venit și i-au dat o pastilă de Pasifloral, ca să „doarmă”, adică au încercat să-l otrăvească. Abia mai târziu și-a dat seama.

Procesul s-a desfășurat în paralel cu ancheta. După condamnarea la moarte, lotul de studenți din Timi-

șoara a fost încadrat la un alt articol penal celebru – 209, organizații subversive, adică anticomuniste, pedeapsă care mergea până la 25 de ani de condamnare. În cele din urmă, „nu știu, Gheorghiu Dej a fost parcă cel care a fixat agitație publică” și a primit o condamnare de cinci ani de închisoare. A avut avocat din oficiu, apoi părinții săi și-au vândut animalele și tot ce aveau pe lângă casă și i-au plătit un avocat care, culmea, a început să-l acuze la proces, nu să-l apere, „el apărând acuzarea, însă știam, știți, știam de la alte procese, cunoșteam în mare ce se petrece, ce este injustiția, că sunt absolut forme”.

Așadar, Securitatea și partidul unic puneau sentința, iar procesul era de fațadă: „Mă uitam așa domnule, la idioții aceia cu stele pe umăr, păi cum...”. Se referea la proces și procurorii militari care erau parte din această piesă de teatru absurd.

În perioada anchetei, la Timișoara, spune că a stat mai mult singur în celulă. Printre cei cu care a stat în celulă îi amintește pe profesorul Paul, care nu avea tangență cu mișcarea studențească, un muncitor fost membru PNT.

În iadul gulagului comunist

În primăvara anului 1957 a fost transferat la Penitenciarul din Timișoara, unde i-a cunoscut pe profesorul Haiduc și pe Remus Radina: „Am întâlnit oameni minunați. Cel mai tare m-a impresionat Remus Radina, ofițer din vechea armată... A mers în Franța (după eliberarea din temnițele comuniste – n.n.) și când l-au văzut doctorii de acolo s-au mirat cât este de distrus fizic...”.

La scurt timp, împreună cu alți deținuți, a fost trimis la Fortul 13 Jilava, lângă București. Își aduce aminte cu oroare de drumul și tratamentul inuman la care au fost supuși pe traseul dintre Timișoara și București: „Într-o zi, ne-o pus să ne facem bagajele și apoi ne-a luat așa grupuri-grupuri și ne-o dus acolo pe o linie moartă din Timișoara, undeva în gară, din dubă direct în vagon și am făcut, nu știu câte zile am făcut, până în București. A fost una dintre cele mai cumplite perioade pentru că eram înghesuiți șapte într-o cușcă... Era vagon-dubă parcat și era și un spațiu mare, dar erau și celule. Eu am avut onoarea să fiu pus în celulele acelea, acolo... șapte inși și numai în picioare stăteam. Ș-apoi trenul acela... Nu puteai să te întinzi, să stai jos, nu, nu puteai numai în picioare, așa era celula aceea în care am fost noi”.

A fost pur și simplu o bătaie de joc, fiind uitați prin gări, fără apă, hrană puțină și sărată etc.: „Ne ținea în gări, în soare, deci ținea duba intenționat și ne agăța la un tren de marfă sau știu eu unde, iar mai mergeai puțin și iar... Nu știu câte zile am făcut, dar când am ajuns în București... Nu-ți dădea apă și hrană, brânză sărată și niște slănină de aceea sărată... apă puțină. Când am ajuns în București, eu nu știam pe ce lume sunt. Și când am ajuns la Jilava și am respirat aer, am

crezut că ajung într-un Castel, la Fortul nr. 13”.

La Jilava nu au mai fost supuși anchetelor și a stat puțin, fiind practic un lagăr de tranzit, dar își aduce aminte de condițiile inumane care existau și la Jilava: „Am stat acolo în condițiile alea mizerabile care se cunosc din Jilava. Eram mulți într-o hrubă de aceea acolo și apoi am mers la Aiud”.

La Penitenciarul din Aiud l-a întâlnit pe un alt deținut politic sălăjean, Lucian Vetișan, condamnat în cadrul organizației anticomuniste „Stânca de granit”. La Aiud a fost pus să lucreze în fabrica metalică în care se confecționau saltele din arcuri, lacăte, sobe țărănești etc. Spune că aici existau condiții mai umane: „Erau alte condiții, tot de pușcărie, dar era altfel. Dar perioada aceea a fost foarte scurtă...”.

De la Aiud a fost transferat la Penitenciarul Gherla, unde se reîntâlnește cu Vasile Pop, fost coleg de clasă la Zalău, care venea de la minele din Cavnic, unde a fost închis tot ca deținut politic.

La Penitenciarul din Gherla era comandant celebrul torționar Goiciu plus un plutonier din Nicula, despre care Gheorghe Pop spune că erau „animale pur și simplu”. „În Gherla se bătea. Numai auzeai urlete, îi scotea afară și îi întindea pe ciment, cu cerceaf ud și îi dădeau cu ciomegele. Urla bietul om ca din gură de șarpe. A fost crunt”.

Un „beneficiu” la Gherla îl considera faptul că nu mai aveau tinetă în cameră, ci era un WC comun și apă curentă: „Nu mai era hârdăul care să miroase. Într-o cameră unde își fac necesitățile 18 sau câți... (erau în celulă – n.n.). Peste tot era înghesuială mare. A fost când am stat și câte 30-40 într-o celulă. Erau patru paturi suprapuse și deci... Când nu era spațiu dormea și pe ciment”.

În Penitenciarul de la Gherla spune că a stat un an și ceva, aproape doi ani, după care a fost dus la Periprava, în Colonia de muncă forțată de la Grindu, unde a avut iarăși parte de condiții inumane: „Aici era vară, mâncare niște zemuri, nu știu..., deci nu puteai pur și simplu (să rezisti – n.n.). Și apoi ne-au pus să prășim... la prășit (porumb – n.n.). Și duminica ne puneau să cărăm calupuri de cărămidă de aia nearsă ca să se facă acolo Colonia”.

În acea perioadă se construia celebra colonie de muncă forțată. Ironia sorții era că deținuții politici erau puși să-și construiască propria temniță. Li se puneau în spate câte două calupuri de cărămidă nearsă, precum la sclavii din antichitate, și trebuiau să le transporte 5-6 km până la locul unde a fost construită colonia. În restul săptămânii erau obligați să prășească porumb, în condiții de temperatură insuportabile, la care se adăuga și regimul alimentar de exterminare: „Apă nu-ți dădea numai un polonic, un polonic de apă pe căldurile alea, vă dați seama. Un polonic de apă și o zeamă acolo... Ei, în zeama aceea mai puneam ștevie, adică o îmbunătățeam. Adunam ștevie de pe câmp, o mărunțeam, o puneam în zeamă și o mâncam... Era

mai multă... energia. Mai găseam acolo rădăcini de stuf, și până la urmă cineva a descoperit că-i foarte bună măduva aceea de porumb (tulpina porumbului crud pe care îl prășeau – n.n.)”.

Din păcate, au aflat torționarii că deținuții mănâncă din porumbul pe care îl prășeau. Practic, pentru a supraviețui, mâncau din porumbul pe care îl răreau oricum, dar nici acest lucru nu era pe placul torționarilor, care luau măsuri drastice asupra celor cărora erau prinși, precum s-a întâmplat și cu Gheorghe Pop: „Domnule, am mâncat d-alea și apoi s-au supărat tovarășii că le-am mâncat porumbul. Atunci mi-au dat zece zile de neagra, pe motiv că am mâncat porumb. Și m-au bătut la picioare cu lanțuri, legat la ochi, împins jos, nu știai cine te bate, da scene de astea nu vi le pot povesti că îs umilitoare”.

La fel ca mulți alți foști deținuți politici și Gheorghe Pop are rețineri și acum în a povesti scenele de tortură la care a fost supus, considerând că foarte mulți nu le-ar crede și pentru că mai mult decât dure-roase, torturile fizice și psihice din iadul gulagului comunist erau umilitoare și se încerca prin ele înjosirea și depersonalizarea deținuților politici.

La Colonia de muncă din Grindu a stat până la terminarea campaniei de prășit, după care a fost transferat la Salcia, „vestita Salcie”: „Era o colonie mare – spune el. Acolo era și un spital. Din păcate a ars, iar deținuții au rămas iarăși fără spital”. Aici au fost puși la munci de îndiguire și desecare, fiind „cazați” în celebrele „șerpării”, adică un fel de saivane pentru animale: „Bătea vântul acela de stepă, de Dobrogea și așa dădeam (arată cu mâna – n.n.) jos zăpada de pe noi dimineața, că pătrundea în saivan. Șerpăria aceea a fost un saivan și bătea zăpada înăuntru și vântul. Erau vânturi năpraznice și acolo am lucrat la dig și la desecări”. Lucrau chiar și iarna. Își aduce aminte de o zi de sărbătoare, de Sfântul Nicolae, pe care a prins-o la Salcia: „Îmi amintesc că în ziua de Sfântul Nicolae a celui an n-am ieșit dimineața, apoi era zăpadă și mi-am amintit de ziua aceea, ce-a însemnat ea în copilărie...”.

Regimul alimentar era și aici unul de exterminare, plus bătaia de joc, fiind puși să bea apă din Dunăre, tot la rație, adică un polonic de apă: „Foamea a fost mare, bătaia de joc, apoi beam apă din Dunăre, deci luată direct din fluviu și de acolo tot felul de boli, săracii...”. Foarte mulți dintre deținuți s-au îmbolnăvit astfel de dizenterie și în condițiile în care nu beneficiu de nici un tratament medical au decedat.

Gheorghe Pop spune că intenționat le dădeau apă din Dunăre, deoarece dacă se săpau 2-3 m, puteau „să aibă apă cel puțin de tău, nu direct din Dunăre. Și tot câte un polonic și aceea era”.

A avut și el parte, din păcate, de un accident, dar din fericire a scăpat cu bine, în condițiile în care nu existau medicamente în lagărul de muncă forțată unde se afla. La un moment dat, i-a trecut o furcă de

fân printr-un deget. Din fericire, nu i-a atins osul. Răspunsul primit de la medic credem că este relevant pentru a demonstra regimul de exterminare practicat în pușcăriile comuniste: „N-am ce-ți face, nu am absolut nici un medicament... Poate că ai noroc să scapi pentru că furca n-a fost ruginită, cum s-a lucrat cu ea și n-a atins osul. Dar n-am putut (spune Gheorghe Pop – n.n.) ... o durere cumplită... nu puteam să dorm. N-aveau bieții medici ce să facă. Erau de formă, ca să nu se spună că nu este asistență medicală”.

În lagărul de muncă forțată de la Grindu l-a cunoscut și pe celebrul torționar Ficior, comandantul lagărului, care avea prostul obicei de a sări cu calul peste deținuți și astfel pe mulți i-a călcat în picioare.

Cea mai cruntă pedeapsă pentru deținuții politici i se pare faptul că familiile nu știau nimic despre ei sau ei despre familie. Torționarii lansau intenționat zvonuri că le-au decedat părinții sau alți membri ai familiei sau familia afla zvonuri despre ei că au decedat, cum personal i s-a întâmplat: „Perioada aceea din pușcării a fost groaznică. Nu mai știai nimic de acasă. Sora mea, după mine, am înțeles c-a făcut parastas. S-a auzit la Gherla că a murit unu Pop Gheorghe. Nu știau nimic și nici eu nu știam nimic. Asta a fost cel mai crunt”.

Cu tot regimul de exterminare, în pușcăriile comuniste exista viață religioasă și se încerca păstrarea tradițiilor și sărbătorilor creștine: „Exista (viață religioasă – n.n.) unde aveai norocul să ai preot (în celulă – n.n.). De pildă, eu am stat în celulă cu preoți catolici maghiari, la Gherla. Era și un preot ortodox din Soveja și mai făcea săracu câte o liturghie, dar așa pe ascuns acolo, ca să nu se afle”. Din pâine, dintr-o boabă de strugure, peste care puneau apă, făceau câte o cuminicătură, dar aceasta doar în perioada când erau gardieni rămași din perioada interbelică, care îi mai ajutau cum puteau pe preoți, dar mulți dintre ei au fost prinși și închiși la rândul lor.

Gheorghe Pop a stat în Colonia de muncă forțată de la Salcia până la eliberare. De acolo, în campaniile agricole erau duși lângă Giurgiu la prășit, fiind cazați într-un bac, după care reveneau la muncile obișnuite de la Salcia, la diguri și desecări.

A fost eliberat în toamna anului 1961, „pe la căderea frunzelor”. Înainte de a fi eliberat, la fel ca toți ceilalți deținuți politici, a fost chemat și obligat să semneze o declarație că nu va povesti nimic, nici chiar familiei, despre regimul practicat de comuniști deținuților politici în pușcării. În caz contrar, dacă erau prinși, exista pericolul de a fi închiși din nou. Își aduce aminte că el a fost chemat să semneze celebra declarație la ora 3 noaptea: „Știu că era un pendul din acela vechi și m-am uitat la ceas cât îi. Și zice că să semnăm... angajament. Și eu că nu. S-a răstit ăla la mine. Nu semnez, eu nu semnez nimic (a spus el – n.n.). S-a răstit ăla: - Vrei să nu mergi acasă!? Mi-a dat cu cotul un alt deținut, nu-l cunoșteam, erau vreo șase care

am ieșit atunci, nu l-am cunoscut, de la Stoienești sau de unde a venit și mi-a dat cu cotul. Și-apoi am semnat... că nu voi spune cutare, cutare...”. La rândul lui, spune că mulți, rău intenționați, s-au folosit de aceste semnături pentru a-i acuza pe foștii deținuți politici de colaborare cu Securitatea, ceea ce evident nu era adevărat. Ne aducem aminte de cazul devenit celebru în care foști lingăi și poeți de curte ai dictatorului Ceaușescu l-au acuzat pe Corneliu Coposu că ar fi semnat un angajament cu Securitatea. S-a sesizat și a venit în Parlament chiar directorul Serviciului Român de Informații (SRI), Virgil Măgureanu, să dezmințe aceste aberații și să explice ce însemna de fapt semnarea aceluia angajament la ieșirea din închisoare.

După semnarea angajamentului, Gheorghe Pop și ceilalți deținuți au fost eliberați în acea noapte, primind bruma de haine pe care au avut-o la arestare: „Noaptea ni le-au adus, ne-am îmbrăcat, n-aveam șireturi... Am ieșit și am mers pe lângă Dunăre, prin lanul de porumb și am ieșit la drum. Și venea un tractorist nu știu cu ce și i-am făcut semn. A oprit și ne-a luat și ne-o dus până la Măcini. Când o intrat în Măcini ne-o zis: - De aici vă descurcați, dar dacă vă întreabă cineva nu spuneți cum ați ajuns aici”. Își aduce aminte că au trecut Dunărea cu un pescar, pe o ceață densă de nu vedeau nimic: „Era o ceață pe Dunăre de nu vedeai nimic. Nu mai circula nici bacu. Apoi de un pescar, ne-am rugat: - Trebuie să ajungem la tren. Da zice: - Da mă amendează ăștia (Miliția sau Securitatea – n.n.)”.

Au ajuns în Brăila și au mers pe calea ferată până în gară, fiindcă pescarul îi lăsase undeva în afara orașului. Astfel, dimineața au ajuns în gara din Brăila. Își aduce aminte că primul lucru a fost să-și cumpere un ziar, pentru că în perioada pușcării nu a avut acces la nici o informație din exterior, decât pe diferite căi clandestine folosite de către deținuții politici: „Și atunci am văzut fete cu fustă mică... nici pomeneală pe vremea mea. Colega mea a fost eliminată (din facultate – n.n.) pentru că purta o fustă puțin crăpată. Am văzut că ceva s-o mai schimbat în țară. Sigur nu mult, da ceva, ceva tot...”.

De la Brăila au ajuns la București și în loc să-și ia biilet la tren spre Zalău și-a luat la Timișoara: „Da eu așa am fost de prost domnule, perioada aceea te-a transformat, te-a zăpăcit, imposibil să nu aibă repercusiuni asupra gândirii, asupra sănătății”.

Ajungând la Timișoara, s-a prezentat la Miliție, unde i s-a spus că de fapt trebuia să se prezinte la Miliția din Zalău pentru a fi luat în evidență.

Din nou acasă, la Zalău

Revederea cu familia este emoționantă, dar își dă seama că la fel ca el și familia sa a avut foarte mult de suferit. De asemenea, și-a dat seama că foștii deținuți politici erau priviți drept ciuma societății. Deși avea studii superioare și fusese chiar asistent universitar la Timișoara, la fel ca toți ceilalți foști deținuți poli-

tici și-a găsit foarte greu un loc de muncă necalificată: „Ș-apoi am venit aici și acum începe o altă epopee cumplită. Părinții, pensie foarte mică, eu fără slujbă, distruși, tot ce au avut cu procesul au dat, ajutor n-am vrut să primim de la nimeni și până la urmă, prin intermediul unei colege, am ajuns ca să mă ia Bahidi (directorul Întreprinderii „Steaua Roșie” din Zalău – n.n.) ca ucenic. A zis că nu mă poate plăti...”.

Atelierul la care s-a angajat era situat în spatele Primăriei, peste valea Zalăului. Era un atelier de mecanică: „Acolo am lucrat fără bani, fără nimic. Am lucrat cu Mastan, pe o mașină de electrificat balțuri, pe urmă morile s-o desființat, n-au mai fost”.

Dumitru Mastan era un vechi întreprinzător român din Zalău, fost președinte al filialei Partidului Social Democrat din Sălaj în perioada interbelică și fost consilier local. Avea atelier de mecanică și o școală de ucenici. Era bine văzut în Zalău, dar fiindcă a fost antreprenor „după naționalizare, neavând vechime (pentru a se pensiona – n.n.) a fost nevoit să lucreze săracu de abia se mai mișcă”.

Gheorghe Pop a lucrat cu el, apoi în turnătorie, din turnătorie în bobinaj și de acolo a ajuns maistru la mobilă. De aici a ajuns pontator pe un șantier și apoi șef de transport, unde își aduce aminte că era și executantul, având un program infernal: „Și apoi am lucrat pe un șantier acolo ca pontator. De acolo am ajuns apoi șef de transport, dar șef de transport... eu eram și șeful și executantul. Că acolo erau două fete, au dat admitere, au intrat la facultate (au plecat – n.n.). Eram eu, pe urmă erau doi expeditori, deci în loc de cinci eram trei: un bătrân mic săracu și încă unu și apoi aveam atâta de lucru, de expediat, de primit. Mergeam dimineața la 5 și veneam seara la 12 acasă. Toată ziua, toată ziua. Și era și răspundere pentru că s-a întâmplat că au trimis mobilă de aici în loc să meargă la Rădăuți, în URSS, s-o dus în Germania și cea care trebuia să meargă în Germania s-o dus la ruși. Deci au fost chestii grave care s-au petrecut înainte și am fost avertizat și eu: - Bine, dar sunt singur, nu se poate”. I-au mai dat încă un expeditor și pe când s-a completat schema a venit altcineva din pușcărie și a fost pus șef, el fiind transferat la repartiția de materiale. Aici spune că a lucrat până în anul 1967, cu un salariu mizer de 927 lei.

Între timp, după eliberare a trimis numeroase memorii, prin care cere să fie angajat în învățământ, conform pregătirii profesionale pe care o avea, dar toate au rămas fără rezultat. Fiind foarte ocupat la serviciu, spune că multe din memorii i-au fost bătute la mașină de către soția sa, care i-a fost alături tot timpul. A fost și personal, de nenumărate ori, la autoritățile comuniste, dar de cele mai multe ori i se închidea ușa în nas.

A avut noroc cu Victor Hălmăjan, care la vremea respectivă era șeful secției agricole și deputat în Marele Adunare Națională, care l-a întrebat ce mai face:

„Păi, zic, scriu memorii. Zice: - Nu le scrie, că numai îți pierzi timpul cu ele. Da știi ceva? Fă un memoriu, că eu nu mă pricep la ăstea și mi-l dai mie și-mi aduci o sticlă frumoasă de 3 kg și iei o țiucă de la cazan și memoriul. Eu zic așa... Și la 1 martie (1967 – n.n.) am primit răspuns. Deci datorită domnului Victor Hălmăjan am reușit eu să... (revină în învățământ – n.n.). Niciodată nu i-am putut plăti pentru că: unu – n-a fost bine să discut cu el; doi – a trecut vremea și tot așa... Dar am rămas în raporturi amicale”.

Gheorghe Pop a fost repartizat ca profesor la Școala Generală din Hereclean, iar în toamna anului 1967 s-a titularizat ca profesor de Limba și literatura română la Școala Generală din Crișeni, unde spune că a stat patru ani. De la Crișeni a reușit să se transfere la Liceul nr. 1, devenit „Alesandru Papiu Ilarian”, unde a fost surprins de evenimentele din decembrie 1989. Atunci a fost ales în funcția de director al liceului, dar a refuzat să ocupe funcția, spunând că nu i-a plăcut munca de birou, unde se simțea ca într-o cușcă: „- Io nu stau în cușca asta”, a spus el și a plecat.

Până la pensionare, a mai predat la Liceul „Voievodul Gelu” și a îndeplinit patru-cinci ani funcția de inspector școlar de limba română.

Referitor la starea civilă, spune că s-a căsătorit la un an după eliberarea din închisoare, în anul 1962, cu Aurelia, munteancă originară din Flămânda, azi Moștenii. Aurelia a absolvit o școală de cadastru și avea posibilitatea să profeseze la Cluj, după raionarea de tip sovietic din septembrie 1950 și înființarea regiunii Cluj, de care aparținea și Zalăul, dar a ales să rămână în urbea de sub Meseș, alături de părinții săi.

Căsătoria lor a fost binecuvântată cu un fiu, Dumitru, care în prezent este profesor la catedra de Fizică a Liceului „Voievodul Gelu” din Zalău. A obținut academic titlul de doctor în Fizică. Predă și la Facultatea de Mecanică de la Cluj. Gheorghe Pop vorbește cu mândrie de rezultatele deosebite ale fiului său, apărute la timpul respectiv și în mass-media sălăjeană. Profesorul Dumitru Pop a reușit să realizeze un laborator de excepție la liceul zălăuan. De asemenea, vorbește cu emoție și mândrie de nepotul său, care și-a efectuat studiile în Scoția și lucrează în prezent la Londra, în domeniul informaticii.

La fel ca toți ceilalți foști deținuți politici, după eliberarea din închisoare, a fost urmărit permanent de către organele Securității și, probabil, încadrat cu informatori. Preferă, însă, să nu vorbească despre aceștia și spune că nu și-a cerut nici dosarul, pe care mai mult ca sigur îl are la CNSAS.

După 1989 a fost primul președinte al Asociației Foștilor Deținuți Politici, filiala Sălaj, dar a renunțat la funcție, spunând că aceasta necesita timp și bani, iar el încă era dascăl. În acest context, l-a propus în funcția de președinte pe doctorul Ioan Pușcaș, care

O cântărire a inimii

Alice Valeria MICU

Tema închisorii și literatura carcerală a scos la iveală valențele nebănuite ale constrângerilor de orice fel asupra universului fizic, dar mai ales sufletesc al oamenilor. *Cheia închisorilor mele*, volumul de debut al Emiliei Poenaru Moldovan (Editura Colorama, Cluj-Napoca, 2016) are, însă în vedere un alt fel de închisoare, o închidere în interiorul vieții, un complex de sacrificii, de renunțări, a căror cheie este în mâna ei, sau mai bine zis a eu-lui poetic pe seama căruia este pus volumul.

După mai mulți ani petrecuți la Zalău, Emilia Poenaru Moldovan se stabilește la Cluj-Napoca, unde conduce, de curând, înființatul Cerc literar de la Cluj, un grup constituit cu scopul de a coagula valențele literare latente sau manifeste într-un cenaclu literar virtual.

Emilia Poenaru Moldovan este o creatoare de imagini căreia îi plac metaforele și nu se teme să celebreze cuvântul în multiplele lui ipostaze. Structura volumului său de debut editorial, tardiv, dar notabil și răsplătit de Filiala Cluj a Uniunii Scriitorilor din România cu premiul de debut, este unul în patru timpi. Patru anotimpuri, patru vârste, patru etape ale eliberării din „dantelăria de rugină”. Acesta este și titlul primului parcurs, care pornește sub semnul unui alt început cu *Poem nou*, sub semnul căruia stau 23 de trepte la capătul cărora întâlnim *Zile, vârste, nori*. A treia latură a volumului e *Lumea de dincolo* urmată de *Rhapsody in blue*, iar structura aceasta mă duce

cu gândul la cele patru etape ale unei existențe: nașterea, existența, moartea și unirea cu albastrul infinit al vieții în trupul cel nepieritor.

O construcție inteligentă, bine așezată, o declarație deschisă și asumată, *Eu dețin cheia închisorilor mele* ne întâmpină cu primul vers și rămâne constantă de-a lungul întregului volum. De unde vine salvarea? Emilia Poenaru Moldovan o dezvăluie fără niciun fel de subterfugiu identitar, chiar dacă uneori face ocoluri narative, precum cel din poemul *Imaginea mea recompusă*: „În fiecare zi mai puțin luni/ duminică sîmbătă vineri joi/ miercuri și marți cînd plec de-acasă/ spre acel mirific loc/ ce-l voi numi mai târziu/ de augurii îmi vor fi buni/ îmi risipesc așchii mărunte/ din sticloasa carcasă.// Chiar la ieșirea din bloc/ mă lepăd de poemul uscat/ cum un zumzet de buze/ în foia de staniol”.

Cheia, ieșirea din claustrarea trecutului este însăși poezia, iar textul ei trăiește, îl așteaptă înnoit, îi caută semnele și așteaptă. Cu referințe culturale și spirituale, cu metafore atent plasate, cu o paletă lexicală abil nuanțată, poeta presară cu grijă componente ale ariei carcerale, care jalonează parcursul cu elemente uneori de forță, alteori subtile. „albastră sau cum ți-a fost viața ta/ petrecută înăuntrul grătilor de aer/ fără să știi ce ar putea fi dincolo/ Visînd numai. Așa cum și moartea/ ți se părea o parte de propoziție”.

Catedrala „Adormirea Maicii Domnului”

Cu un al treilea ochi poetic și filosofic, Emilia Poenaru Moldovan se autoanalizează într-un dialog cu sine, într-o adevărată Judecată din urmă: „Nimic nu va mai avea trecere/ atunci. Adevărul-un limpede ochi/ să dea măsura întreagă/ iubirii și morții îngemănate. Te vei așeza în genunchi/ în fața inimii implorînd-o/ să nu mărturisească despre cum/ ai otrăvit-o ca pe un muzeu/ cu amintiri (*Cîntărirea inimii*).

Autoarea își recompune anamnetic universul din care a ieșit cu cheia potrivită și îl revendică fără echivoc pe cel nou, pe care îl plămăuiește cu atenție, punându-l, însă pe seama unui bărbat, o prezență intradiegetică abil camuflată.

Pe întreg parcursul volumului construit cu îndemănare din numeroasele valențe ale eului poetic transfigurat, întâlnim experiențele prin care trece acesta, atent alese și cu un efect controlat. Este cazul poemelor *O bună vestire* de exemplu sau *Poem cu tobe*, din care citez aici: „Cînd Orașul va da un edict/ Fierarul să iasă la promenadă/ cu barosul pe umăr/ o, atunci dinastii mai noi și mai vechi/ de șobolani vor ține sfat. (...)// Sfîșiat tobele mai spun:/ Atenție mărită, Orașul doarme/ pe trupul gol al viselor voastre!”

În schema hermeneutică propusă de mine am dedicat morții Capitolul „Lumea de dincolo”. El conține poeme fără titlu, așadar azvârlite în zodia anonimatului, dar captive unei configurări a existenței prin posesie, fiecare poem debutând cu prezentul lui „a avea”, auxiliarul asumării atâtor acte prin care este defrișată până la capăt identitatea celui captiv în propria închisoare.

De această dată avem de-a face cu o personalitate sensibilizată de experiențele anterioare, iar autoarea mizează cu parcimonie și echilibru pe puterea de seducție a unui suflet în agonie. „Am umbra ta îngropată/ la temelia casei

mele și de aceea/ nu se mai surpă niciun gînd./ Parcă ar fi pierit blestemul./ Se pornesc uneori zidurile/ să suspine în arpegii nocturne/ semn că pe umerii tăi/ stă de plumb singurătatea mea”.

E prezentă mereu oscilarea între nuanțarea autoreferențialității, chiar intimitatea unor elemente autobiografice ale unuia sau altuia din eu-rile poetice la care se recurge și familiaritatea cu care își abordează uneori cititorul, transformându-l dintr-un lector pasiv într-un martor activ al misterului epifanic. „Ne îndreptăm vertiginos/ spre ceea ce ar trebui să fie/ ultima oră și nu va fi” (*Schimbară orei*).

Cu capitolul final, alcătuit din texte cu elemente de prozodie și poeme cu formă fixă, un parcurs sinuos și plin de posibile capcane, autoarea face un schimb îndelung de ecouri într-un *performance* convingător, monologat. „Oh, fîntîni peste tot fîntîni/ înnămolite de așteptare/ după alte ploi tînjind/ după alt soare” (*Fîntîni*).

Proiectul poetic propus de Emilia Poenaru Moldovan este unul marcat de fuga de identificare cu personajul pe seama căruia este țesută scara de evadare, pe care se fuge cu cheia în mână. Un pact ficțional pe care îl duce la bun sfârșit printr-un mecanism abil de întreținere a iluziei că vom putea identifica poetul dindărătul personajului. „Vuind de chemări spații descresc” (*Rhapsody in blue*) și volumul se încheie cu „un verb ceresc”, rămânând ceea ce este el în plan real, însă transformat, metamorfozat în „necuprinsul albastriu adînc sîngerat”.

Exorcizată acum de demonii trecutului, avînd asupra ei cheia curățată de dantelăria de rugină și cu un premiu care onorează, obligînd în același timp, Emilia Poenaru Moldovan lasă deschisă o cale a poeziei pe care așteptăm să-i recunoaștem pașii.

Református templom - Biserica Reformată

Magister ludi

Carmen ARDELEAN

Jocul de-a anotimpurile, Voichița Lung

Unii dintre noi locuim, de mulți ani, într-un alt Zalău decât cel pe care îl vedem, adică Zălăul cu străzi, clădiri și magazine sau cel zugrăvit, când în tempera, când în ulei, naiv sau expresionist, de presa locală. Locuim într-un Zalău invizibil și, în același timp, extrem de paradoxal, tot mai vizibil în lumea culturală românească: „Zălăul cuvintelor”. Pentru noi, „Zălăul cuvintelor” înseamnă, în ultimii (destul de mulți) ani, editura și revista „Caiete Silvane”. În extenso, aş zice că înseamnă Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj.

Câștigătoare a premiului pentru debut, secțiunea poezie, la cea de-a doua ediție a concursului organizat de Editura „Caiete Silvane”, Voichița Lung e, prin natura meseriei, o iremediabilă îndrăgostită de cuvântul scris. Am convingerea că doar o autoexigență exagerată, venită dintr-o cultură literară deosebit de bogată, a împiedicat-o să-și reprime dorința de a scrie, de a se exprima pe sine însăși prin poezie. În fond, să-și autocenzureze ceea ce am putea numi, fiind în asentimentul membrilor Cenaclului „Silvania”, talent autentic.

Prefațată inspirat de criticul literar Imelda Chința, placheta „Jocul de-a anotimpurile” coagulează cinci anotimpuri, corespunzând celor cinci decenii de existență ale autoarei. Nota originală e dată, sub aspect formal, de componenta numerică, prin plasarea celor cinci grupaje la pagini care denotă această etapizare, această obsesie a vârstelor: grupajul al doilea începe la pagina 21, al treilea la pagina 31, al patrulea la 41, iar ultimul, ca semn al prefigurării, al anticipării unei jumătăți de secol, la pagina 49. În plus, exceptând primul grupaj, toate celelalte includ șase poeme ale căror titluri subliniază alura meditativă, linia melancolică. Sub aspect ideatic, se remarcă dominanța temei timpului, de fapt a timpului din ani, văzut când proustian, „uitat” și „regăsit”, când blagian sau stănescian, „tăcut” sau „etern”. Lait-motive ce traversează toate cele cinci grupaje sunt: ziua, clipa, inima, amintirile, uitarea, umbra, dorul, gândul, lumina, cuvântul, liniștea și, evident, anotimpul.

Poeme de stare, cu o filosofie intrinsecă, adăpate la marea literatură românească interbelică și neomodernistă scrie Voichița Lung. Simboluri clasicizate prin recurență sunt revigorate în magma creațiilor lirice. O poezie a evocării, distilată și cu o evanescență ce vine dintr-o tehnică personală a dozării tensiunii lirice alcătuiește volumul care pare un compendiu poetic al existenței autoarei. Alături de aceste constante, se poate remarca o suavitate dublată de o rețineră, o sfială în discursul liric al celei care își fixează inițialele numelui, V.L., pe două simboluri reprezentative biografic și artistic: „Visător” și „Liniștea”.

Nostalgii acute, profunde dezvăluie poeta în primul grupaj al volumului, uneori transfigurate liric („Cărările

se furișează/ Ca un fior de regret/ Înapoi în tainițele gândului”), alteori eliberate de haina stilistică. Aflată ba „la curțile dorului”, ba „la cumpăna... timpului”, poeta configurează un imaginar poetic tipic modernismului și/sau neomodernismului, în încercarea de a contempla liric propria trăire, emoție prin poezie. Neliniști existențiale, reflecții profunde, natura interogativă, dilematică se dezvăluie, ba chiar se eliberează prin scris: „În veșniciei, cândva,/ Brațele arborelui meu/ Pecetlui-vor în adâncul neînțelegerii,/ Liniștea”; „Vai mie și neștiutorilor/ Care veșnic au întrebat/ Nimicuri!”

Vârsta juventuții, a tinereții se succed, cu aerul și timbrul lor unic, în grupajele următoare, conturând lumea lui „Hai să!”, lumea interogațiilor infantile, dar atât de grave: „Când se vor coace miresme?/ Și cine-anotimpul-a oprit?”, lumea revoltei și a antinomiilor: „Spun să vină... pleacă,/ Spun să plece... vine”, „să cânte... tace”, „să piară... apară”, „ar putea topi... ar putea îngheța”, lumea somnului similar uitării sau a imboldului creației: „Dar... mi-au zvâcnit/ crucificate brațele,/ cu degetele/ care scriau/ ultima literă,/ deasupra cuvântului”.

„Anotimp regăsit” include poeme care stau sub semnul iubirii pre-simțite și trăite intens, mărturisite în monologuri lirice impregnate de greutatea, de intensitatea sentimentului. Alternând tonalități tipic argheziene („De ce-ai venit!/?.../ de ce-ai plecat?!”) cu accente picturale, fals adolescentine („Am să-ți desenez chipul,/ Așa cum aş împleti fuioare de fum;/ Am să-ți murmur numele,/ Așa cum aş îngâna un susur de izvor”) și secvențe lirice ample cu versuri libere, toate arborând un registru extrem de variat de stări, Voichița Lung demonstrează un sincretism la nivel formal și structural. Cele șase poeme conturează un scenariu liric ce evoluează de la tatonare la apogeu și declin.

Tăcerea, plânsul, însingurarea, uitarea, înfrigurarea, ninsoarea sunt ancorele „Anotimpului tăcut”, când „eu rămân/ Cu melodia albă jumătate”. Li se adaugă, prin poemele din ultimul volum, al căror ton e, pe alocuri, liturgic, pe alocuri de litanie, spânzurătoare, lutul, valul, moartea. Reprezentativ prin densitatea emoției și a imaginarii poetice, poate cel mai puternic poem din volum mi s-a părut „Remember”.

Acest carusel al vârstelor, acest dialog al regretelor și al stărilor, al eului profund cu eul empiric, al omului de ieri cu cel de azi mi-a amintit de un alt „joc”: cel cu mărețele de sticlă (poeta le spune „mărețele sticloase”), al maestrului cu discipolul. Ceea ce revendică Voichița Lung prin acest volum e, pe de o parte, dreptul de a fi un „magister ludi” al propriei vieți, iar pe de altă parte, în termeni stănescieni, „Dreptul la timp”. Și aş încheia cu versurile care deschid acest poem, ilustrative, cred, pentru ceea ce simte/scrie/trăiește profesoara/poeta/mama Voichița Lung: „Tu ai un fel de paradis al tău/ în care nu se spun cuvinte”.

Istoricul Bibliotecii Județene Ioniță Scipione Bădescu din Zalău

Florica POP

Pași prin timp

Biblioteca Județeană Sălaj este instituție publică de cultură, cu personalitate juridică, în subordinea Consiliului Județean Sălaj, organizându-și activitatea potrivit Regulamentului propriu de organizare și funcționare, aprobat de autoritatea finanțatoare.

Drumul parcurs de această instituție este unul ascendent, dar, până la realitatea anului 2017, au existat mai multe etape. Vom aminti doar principalele momente.

Nevoia omului de a se informa a existat dintotdeauna, la început informația se transmitea prin viu grai, de la o generație la alta, apărând apoi cuvântul scris, tiparul și... cărțile! Spre a nu se pierde ceea ce se scria, iar cărțile să transmită mai departe cunoștințele pre-sărate în pagini, s-a inventat, la un moment dat al evoluției societății umane, **biblioteca**, acesta fiind locul în care se adună cărțile, ce cuprinde, de fapt, viața tuturor vremurilor, cu idei, fapte, împliniri, nemulțumiri, aspirații...

La Zalău, ideea înființării unei biblioteci publice datează, se pare, de la **1876**, când intelectualitatea sălăjeană făcea eforturi ca să înființeze astfel de instituții. În multe localități se înființează asociații și societăți de lectură. Demersuri culturale meritorii au stat în atenția membrilor Despărțământului ASTREI din Sălaj, a Reuniunii Învățătorilor Sălăjeni sau a Reuniunii Femeilor Sălăjene, precum și a unor înaintași, cum a fost Gavril Trifu, sub conducerea și îndrumarea căruia ia ființă societatea de lectură *Gheorghe Lazăr*, ce dispunea de 85 de volume.

Cu sprijinul material al ASTREI, continuatoare a aspirațiilor Școlii Ardelene, în perioada 1890-1924, în așezările rurale și urbane din Sălaj au luat ființă 138 de *biblioteci populare*.

În Despărțământul ASTRA-Zalău se aflau 34 de biblioteci cu cel puțin 50 de volume fiecare, pe lângă biblioteca populară din Zalău, înzestrată atunci cu 330 de volume.

În anul 1950, autoritățile locale determină înființarea și la Zalău a unei biblioteci populare, numită Biblioteca 23 August, cu peste 7000 de volume în limba română, limba maghiară și rusă, funcționând în spațiul Ateneului Popular.

Din anul 1952, instituția va avea și sarcini de îndrumare a bibliotecilor comunale, primind numele de Biblioteca Raională.

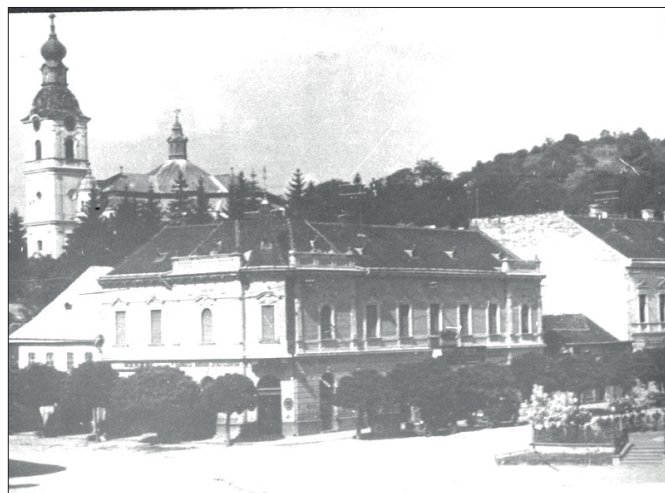
În anul 1957, bibliotecii din Zalău i se atribuie nu-

mele cărțurarului sălăjean, *Ioniță Scipione Bădescu*.

Biblioteca Județeană I. S. Bădescu – Sălaj, cu rol de coordonare metodologică și profesională a tuturor bibliotecilor publice din județ, nu s-a bucurat de un sediu propriu, funcționând în diferite spații și la mai multe adrese:

- 1958 – se găsea în localul din strada Ady, nr. 9;
- 1959, în luna aprilie, se muta în Piața Libertății, nr. 10, devenind Biblioteca Centrală Raională;
- În perioada 1968-1971 este cunoscută ca Biblioteca Orașenească, diversificându-și activitățile, precum și deschizând alte secții (Sala de lectură, Secția de împrumut pentru copii); se mută în P-ța Iuliu Maniu, nr. 13, clădire aparținând Ministerului Culturii;
- Din anul 1971 devine Biblioteca Județeană, fiindu-i stabilite atribuții clare privind coordonarea metodologică a bibliotecilor publice de pe teritoriul județului Sălaj. Creșterea semnificativă a numărului de volume, diversificarea activităților și serviciilor impun și rezolvarea problemelor de spațiu: Secția împrumut carte pentru Copii este mutată, în anul 1985, în Piața Iuliu Maniu, nr. 3, spațiu ce a fost atribuit de Consiliul Popular Județean Sălaj; în anul 1994 se reorganizează Secția de împrumut carte pentru Adulți, în Clădirea Transilvania, P-ța Iuliu Maniu, nr. 4-5, proprietate a Primăriei Municipiului Zalău.

Începând cu anul 2000, ținând pasul cu schimbările ce au loc în societatea românească, precum și cu noile mijloace de transmitere a informației sau de comunicare (electronic, internet), instituția își adaptează serviciile și activitățile, modernizându-le, astfel că, în anul 2005, Biblioteca Județeană I. S. Bădescu Sălaj a fost printre primele instituții de acest nivel din țară

care a făcut trecerea la împrumutul automatizat în toate secțiile de relații cu publicul, multe echipamente fiind obținute prin proiecte cu finanțare externă. Din același an, instituția editează revista de specialitate proprie – **I. D. E. I.** (Informare. Documentare. Educație. Implicare), publicație cu apariție anuală în care sunt cuprinse principalele realizări din anul respectiv, precum și informații utile despre bibliotecile publice din subordine sau realități sălăjene din domeniul cultural-educativ, editorial și informațional.

Viața acestei instituții, cunoaște, din nou, o perioadă dificilă, mai ales că se deschideau numeroase oportunități de finanțare, principala condiție de eligibilitate fiind exact stabilitatea și spațiul accesibil tuturor categoriilor de public. Din cauza degradării accentuate a clădirilor în care funcționa, acestea au fost cuprinse, pe rând, în proiecte de consolidare, renovare și modernizare, Biblioteca Județeană Sălaj fiind pusă în situația de a-și muta, în repetate rânduri, sediul, colecțiile și toate bunurile din patrimoniu, astfel:

- 2006 – Secția pentru adulți se mută, provizoriu, în spațiu închiriat (B-dul Mihai Viteazul, Nr. 51, Clădirea Casei de Modă, Et. III);

- 2007-2008 – Sunt mutate și reorganizate toate serviciile, birourile și Secția pentru copii (Str. Unirii, Nr. 7, Et. I și II); Sala de lectură și Secția Periodice restrângându-și activitatea și funcționând în P-ța Iuliu Maniu, Nr. 3-5; Secția Periodice și Centrul Internet cu acces gratuit pentru public au fost mutate în P-ța Iuliu Maniu, nr. 3-4, iar din 2011, în P-ța Iuliu Maniu, nr. 9, în spații atribuite gratuit de Primăria Municipiului Zalău;

- 2004 – 2008 se caută soluții pentru găsirea unui teren situat în zonă centrală și construirea unui sediu propriu destinat Bibliotecii Județene Sălaj (s-au făcut mulți pași pentru acest posibil proiect, începând cu dezbateri, vizite la sedii noi de biblioteci județene din țară, elaborarea temei de proiectare, demers rămas nefinalizat);

- 2009 – Hotărârea Consiliului Județean Sălaj pentru alocarea unei sume necesare elaborării documentației tehnice pentru Sediul administrativ al județului și Biblioteca Județeană. Proiectul de construcție nu a fost demarat până în acest moment;

- Anul 2010 readuce o parte din servicii, birouri, secții în clădirea din P-ța Iuliu Maniu, nr. 13, după finalizarea proiectului de renovare și modernizare, clădire în patrimoniul Ministerului Culturii. S-au reorganizat aici: Sala de lectură, Secția pentru Copii și Ludoteca, Compartimentul de dezvoltare, evidența și prelucrarea colecțiilor, informatizare, Compartimentul de informare bibliografică și documentare, Serviciul Marketing-publicitate, Centrul de formare, Sala Autorilor Sălăjeni, Atelierul de legătorie;

- 2015 a fost anul în care, după o perioadă mult prea îndelungată, cea mai mare secție a Bibliotecii Județene Sălaj, destinată tinerilor și adulților, se reîntoarce în zona centrală, marcându-se astfel și momentul de încheiere a instabilității și *pelerinajului* instituției.

Lucrările de renovare și modernizare la Clădirea „Transilvania” – Monument istoric, corpurile B și C au fost finalizate prin proiecte coordonate de Primăria Municipiului Zalău, proprietarul acesteia, iar în spațiile atribuite Bibliotecii Județene, care are și rolul de Bibliotecă Municipală pentru municipiul Zalău, prin Contract de administrare pe toată durata de viață a clădirii, am reorganizat activitatea instituției, creând condiții moderne de acces la servicii, colecții și evenimente pentru public.

A fost înlocuit mobilierul, reorganizate colecțiile, precum și secțiile.

Biblioteca Județeană I. S. Bădescu – Sălaj funcționează în prezent în două clădiri, iar organizarea este următoarea:

- În P-ța Iuliu Maniu, nr. 13, clădire de patrimoniu, aparținând Ministerului Culturii și Identității Naționale, prin Contract de comodat încheiat cu Direcția Județeană pentru Cultură Sălaj sunt organizate: Punctul unic de înscriere la bibliotecă; Sala de lectură, Biblio DIVERTISMENT (spațiu dedicat activităților recreative, de socializare, comunicare ș.a.); birourile (management, resurse umane, secretariat, contabilitate); Compartimentul de dezvoltare, evidența și prelucrarea colecțiilor, informatizare; Compartimentul de informare bibliografică și documentare; Serviciul Marketing-publicitate, Centrul de formare, Sala Autorilor Sălăjeni; Atelierul de legăto-

rie; Depozit documente

- În Clădirea TRANSILVANIA, corpurile A, B, C, nr. 3-6, spații atribuite de către Primăria Municipiului Zalău, în urma încheierii unui contract de administrare, într-un ambient modern se regăsesc: Secția TINERI & ADULȚI; Secția MEDIA; Secția pentru COPII, depozite documente, precum și, pe o perioadă determinată, un spațiu destinat jocurilor de grup și atelierelor creative.

Referindu-ne acum la un alt mod de caracterizare a perioadelor de dezvoltare și evoluție a activității Bibliotecii Județene Sălaj, am putea aminti:

- 1950 - 1968 – perioada de constituire reală și de pătrundere a acesteia în viața comunității, prin creșterea și diversificarea colecțiilor de documente concomitent cu atragerea publicului spre informare în spațiul bibliotecii, existând în acea perioadă o singură secție, cu adresabilitate spre toate vârstele și interesele de cunoaștere;

- 1968 - 1980 – colecțiile cresc semnificativ, atât cantitativ, cât și prin diversitatea domeniilor din care se face achiziția; serviciile de bibliotecă și secțiile instituției se adaptează și acestea noilor cerințe, se organizează o sală de studiu, unde se puteau consulta și publicațiile periodice (nr. abonamentelor la ziare și reviste – 6 titluri);

- 1980 - 1989 – se constituie cataloagele bibliote-

cii (Catalog alfabetic general/secții, Catalog sistematic, iar la secțiile de unde se împrumutau cărți pentru copii și adulți s-au constituit cataloage de titluri/beletristică și catalog analitic), ca instrumente bibliografice de bază în complexa activitate de îndrumare, informare și orientare a utilizatorilor și bibliotecarilor, deopotrivă. Publicul este tot mai numeros și din diverse categorii, atât ca nivel de instruire, cât și ca ocupație sau vârstă. Achiziția de documente specifice era în medie de 5000 u.b./an. Încep să se adune și primele documente non-carte: discuri, dispozitive, diafilme ș.a. Rolul Bibliotecii Județene, ca for metodologic pentru bibliotecile publice din Sălaj, este tot mai accentuat.

În anul 1990 la Biblioteca Județeană Sălaj existau 111.394 u.b. (nr. volumelor din colecțiile instituției), numărul celor înscriși la bibliotecă (cititori) era – 3.399, frecvența anuală – 22.059, iar frecvența medie zilnică era de 88 cititori/zi. În această perioadă se lucra manual, atât la înscrierea cititorilor și completarea Fișei-contract de împrumut, cât și la documentele ce țin de înregistrarea, prelucrarea, scoaterea din inventar a unităților de bibliotecă.

După Revoluția din anul 1989 a fost o perioadă în care interesul pentru lectură a scăzut, lumea fiind atentă mai mult la informațiile transmise prin mijloacele audio-vizuale, în mod special de televiziune, poate și din cauză că populația a fost vitregită de această oportunitate, orele de emisiune fiind în perioada comunistă restricționate, iar programele limitate, conform indicațiilor acelor vremuri.

Societatea, în ansamblul său, s-a reorganizat, instituțiile și-au regândit și ele programul, activitățile și relațiile cu publicul, Biblioteca Județeană Sălaj adaptându-se și ea vremii și găsind soluții spre a întâmpina noile nevoi de cunoaștere și educare a membrilor comunității. S-a schimbat și mentalitatea oamenilor, iar modalitățile de petrecere a timpului liber s-au diversificat.

Principalele măsuri luate pentru atragerea publicului spre bibliotecă au fost:

- Regândirea programului de activitate al instituției;
- Modernizarea serviciilor existente și dezvoltarea altora noi, în pas cu solicitările;

- O nouă orientare în achiziția de carte și alte documente specifice;

- Implicarea mai activă în viața bibliotecilor publice din județ, preocuparea pentru a se angaja personal calificat, solicitarea de noi posturi, care să acopere nevoia de specialiști din aceste instituții;

- Îmbunătățirea imaginii bibliotecii în comunitate;

- Colaborare și comunicare cu alte biblioteci din țară.

În cadrul Bibliotecii Județene Sălaj, modernizarea serviciilor pornește de la reorganizarea secției dedicate adulților, într-un spațiu nou (în spațiul unde se află acum Sala de lectură), aspect ce a fost foarte apreciat și s-a resimțit în situația statistică anuală, astfel încât numărul cititorilor înscrși crescând de la 2.251 în 1990, la 3.282 în 1994, iar cel al frecvenței de la 10.451 în 1990 la 20.590 în 1994.

Este perioada în care sunt întocmite cataloagele inventar pentru fiecare secție, realizându-se și inventarul propriu-zis al întregului patrimoniu.

Din anul 1991 debutează și activitatea comparimentului bibliografic, având ca principale atribuții întocmirea și completarea permanentă a bibliografiei locale, elaborarea unor bibliografii de interes pentru județ, sau la cerere, organizarea și completarea fișierelor tematice.

Implicarea în activitatea bibliotecilor publice din județ se intensifică, fiind sprijinită organizarea științifică a colecțiilor și a cataloagelor tradiționale.

Crescând fondul de documente și diversificându-se serviciile și activitățile, apare din nou nevoia de spațiu. Astfel, prin insistențele conducerii instituției, în anul 1994, se obține un spațiu generos în Clădirea Transilvania, parter, unde se va muta și reorganiza secția dedicată publicului adult, cu posibilități de expunere la acces liber a peste 40% din totalul colecțiilor deținute de această secție.

Această mutare a fost benefică atât pentru public, cât și pentru reorganizarea celorlalte secții și servicii. Astfel, Sala de lectură se va amenaja în locul de unde s-a mutat Secția pentru adulți, numărul locurilor disponibile pentru studiu crescând la 50, iar documentele de interes general putând fi expuse în proporție semnificativă.

• 1990 - 2000 – Cele mai importante aspecte care merită menționate: crește substanțial numărul celor care utilizează serviciile bibliotecii, cel mai important segment fiind reprezentat de tineri, până în 25 de ani (84% în 1998); se achiziționează lucrări de referință de mare importanță și valoare informațională, cuprinzând toate domeniile cunoașterii umane; debutează, în anul 1997, programul de informatizare a bibliotecii (se achiziționează programul Tinlib, precum și programul Lex-Expert, sunt cumpărate și primele calculatoare, se realizează rețeaua internă, se fac primii pași pentru prelucrarea cărților în sistem automatizat, se constituie baza de date a utilizatorilor, în paralel cu perfecționarea resurselor umane, nevoite să răspundă

noilor realități); manifestările culturale sunt în număr redus în această perioadă; se editează de instituție publicația semestrială **Raftul Liber** (1998-2001).

• 2000 - 2005 – Se dezvoltă noi servicii și comparimente: Marketing-publicitate-programe culturale; este aprobată Anexa pentru practicarea unor servicii cu taxă (multiplicare de documente, servicii de compactorie, împrumut interbibliotecar, tehnoredactare și scanare, eliberare permis de intrare ș.a.); se înființează, pe lângă Biblioteca Județeană Sălaj, Asociația *Prietenii Bibliotecii* (2002), la inițiativa bibliotecarilor și cu sprijinul financiar al voluntarilor de la Corpul Păcii – SUA, aspect care a dus la atragerea unor fonduri suplimentare, prin proiecte cu finanțare internă și internațională; se înființează Secția Periodice (2002), prin separarea colecțiilor de presă din fondul Sălii de lectură; prima Filială a instituției județene se organizează și se deschide în spațiul aparținând CARP Sălaj (Clubul Pensionarilor – 2005); este luată decizia de înghețare a cataloagelor tradiționale – 2002 (după ce o perioadă s-a lucrat în paralel: tradițional și electronic); colecțiile de documente specifice cunosc și ele o creștere substanțială, ajungând la aprox. 183.996 u.b., fiind achiziționate acum și documente pe suport electronic; numărul utilizatorilor înscrși era în 2005 – 9.048, frecvența anuală – 73.537 de vizite, tranzacțiile de împrumut – 109.185 publicații; se editează primul număr al revistei de specialitate – **I.D.E.I.**, în care sunt cuprinse, anual, problemele cele mai importante în evoluția activității instituției, precum și realitatea din bibliotecile publice ale județului Sălaj.

• 2006 - 2015 – Perioadă dificilă, caracterizată printr-un dinamism aparte, datorat, într-o oarecare măsură, de mult prea dese mutări și reorganizări ale spațiilor improprii de funcționare, dar și cea mai rodnică în atragerea fondurilor destinate modernizării bibliotecilor publice din România; colecțiile instituției s-au dublat ca număr, personalul a fost instruit prin participarea la diverse forme și cursuri de perfecționare, sprijinindu-i apoi, la Centrul de Formare deschis la Biblioteca Județeană Sălaj, pe toți colegii bibliotecari din bibliotecile publice sălăjene; sunt editate lucrări de referință de mare importanță pentru județul Sălaj (**Oameni de seamă ai Sălajului, Sălaj-Oameni și Opere, Sălaj – Ghidul Localităților**); se deschid noi filiale destinate, în mod special, persoanelor dezavantajate din diverse motive (distanță, sănătate, vârstă ș.a.); activitățile și serviciile pentru public se diversifică, biblioteca fiind solicitată de toate categoriile de public, atât pentru sprijin în regăsirea informației, în educație, cunoaștere, recreere, cât și pentru participarea la multiplele ateliere, cursuri de formare profesională/personală; s-a realizat trecerea la un program integrat, mult mai performant de bibliotecă – TINREAD (2012); Biblioteca Județeană Sălaj devine tot mai vizibilă și apreciată pe plan național, făcând parte și din forurile de conducere pe plan profesional, implicându-se și în activități de

impact internațional.

Biblioteca Județeană I. S. Bădescu-Sălaj coordonează, din punct de vedere metodologic și profesional, activitatea bibliotecilor publice din județ, respectiv 3 biblioteci orașenești și 57 de biblioteci comunale, cu toate filialele acestora. Începând cu anul 2007, când au apărut oportunități de accesare fonduri suplimentare prin proiecte cu finanțare, fie intern, fie internațional, managementul instituției județene s-a preocupat în permanență de modernizarea și dezvoltarea fiecărei biblioteci, în parte. Astfel, prin buna colaborare cu autoritățile județene și locale, prin deschiderea și dezvoltarea multiplelor parteneriate, au fost dotate, informatizate și modernizate majoritatea bibliotecilor publice din Sălaj, în unele comune fiind înființate și biblioteci satești, iar personalul perfecționat, spre a fi în măsură să răspundă nevoilor de informare, educație, cunoaștere și cultură ale utilizatorilor.

Anul 2015 simbolizează finalizarea unei perioade de instabilitate din punct de vedere al spațiilor de funcționare, dar și de reorganizare a tuturor secțiilor de relații cu publicul. Impactul asupra situației statistice a fost imens, astfel încât la finalul anului 2016 cifrele vorbesc de la sine: Frecvența medie: 558 utilizatori/zi; Vizite la bibliotecă: 141.729; Programe și evenimente culturale: 1.039; Programe și proiecte educative: 74; Expoziții: 581 ș.a., la acestea adăugându-se multe alte realizări, cuprinse toate în raportările anuale.

Privind cu responsabilitate propunerile cuprinse în Proiectul de management pentru această perioadă, observăm marile diferențe față de anii de început ai activității acestei instituții și suntem atenți la respectarea misiunii și menținerea pe drumul ascendent, precum este trasat acesta în viziunea noastră:

Viziunea: Biblioteca Județeană Sălaj va fi recunoscută ca fiind cea mai democratică și utilizată instituție publică de cultură din județ, care oferă fiecărui membru al comunității prin spații, dotare, baze de date, servicii de calitate și personal bine pregătit posibilitatea de a-și împlini visele și de a-și rezolva orice problemă legată de informare și cunoaștere!

Biblioteca publică va fi și în viitor **inima**

comunității, deschizând orizonturi, schimbând vieți!

Misiunea Bibliotecii Județene Sălaj este aceea de a deveni partenerul credibil și profesionist al fiecărui membru din comunitatea locală, județeană, sau al oricărui solicitant, oferind sprijin prin servicii de cercetare, selectare, achiziționare, prelucrare documente, punând la dispoziția tuturor: informațiile necesare, pe orice tip de suport, baze de date complexe în scop de informare, cunoaștere, educație permanentă; de a dezvolta servicii și activități inovative pentru a răspunde mereu la toate solicitările publicului, rezolvând nevoile de instruire, comunicare, socializare, relaxare și dezvoltare personală sau profesională.

*

Bibliotecile publice sunt esențiale pentru o societate democratică, joacă un rol important în sprijinirea membrilor comunității și dezvoltarea lor personală, îmbunătățind, în același timp, viețile oamenilor. Ele au un impact vizibil și important la nivel individual: inspiră oameni, largesc viziunea lor asupra lumii, sprijină educația, asigură accesul la informație și cunoaștere. Bibliotecile aduc oamenii împreună, reduc izolarea și susțin coeziunea socială.

Bibliotecile publice reprezintă esența comunităților durabile.

Directori ai instituției:

Ioan Porumb: 1964-1969; 1971-1990

Lucia Bugnariu: 1969-1971

Silvia Cosma: 1990-1999

Mariana Vlaicu: 1999-2004

Florica Pop: 2004 - prezent

Analiza hermeneutică a simbolurilor din arta lui Szabó Vilmos*

Lucian BALOGH

Paul Ricoeur, celebru filozof al secolului XX, susține că momentul crucial al devenirii umane a fost acela când omul preistoric a folosit simboluri, în încercarea de a rezolva diferitele probleme de comunicare și de autoexprimare. Pentru înțelegerea simbolurilor este nevoie să cunoaștem interpretarea acestora – constituită, de obicei, de un mit – iar cunoașterea miturilor ne conduce spre tradiție și apoi spre cultură. Așadar, tot ceea ce considerăm a fi o creație culturală – fie de natură literară, științifică sau orice alt produs spiritual – are un aspect simbolic, care o va face inteligibilă percepției subiective. În mod similar, dincolo de funcția estetică, de a răspunde unor nevoi ce țin de idealul frumosului, opera de artă are, aidoma unei misiuni ontice, și un rol simbolic, prin care ea poartă un mesaj abstract dincolo de vizualitatea perceptibilă a imaginii. Am convingerea că valoarea și frumusețea unei creații artistice constă tocmai în faptul că, dincolo de realitatea sa obiectivă, poartă și un mesaj; or aici, cum vom vedea, șansele să dăm de o situație paradoxală sunt mari.

Nici acum, nici în cele ce urmează nu vom discuta caracterul spontan sau conștient al creației nonfigurative, abstracte sau simbolice, deoarece nici creația, nici interpretarea nu sunt procese încheiate, putând apărea oricând aspecte ale interpretării ce nu au fost identificate nici de autor, nici de exegezele precedente. Caracterul deschis al fenomenului este fundamentat și de faptul că, de obicei, artistul nu oferă un *manual de utilizare* pentru opera de artă, ci va lăsa în seama privitorului descifrarea mesajului conceptual. Totodată, nu avem intenția să intrăm în analiza creației nonfigurative, deși aceasta ar constitui, în mod cert, o temă generoasă privind opera artistică a lui Szabó Vilmos. În schimb, interesant și demn de dezvăluit este un aspect mult mai apropiat de domeniul filozofiei și hermeneuticii. Artistul utilizează diferite simboluri decodificate cultural, procedează numit *hermeneutică*, în care, recunoaștem, ne angajăm cu o oarecare reținere, întrucât, până în prezent, nu am întâlnit o definiție satisfăcătoare a termenului. Vom porni de la maxima conform căreia, contrar caracterului îngrădit al interpretării, opera de artă are un aspect universal, fapt ce îi conferă un statut prioritar. Prin gestul creației sale, artistul este capabil să reprezinte universul. Mai mult, fiecare operă de artă îi relevă persoanei receptive un *cosmos* sau un *microcosmos*, fără limite de timp sau spațiu, permițându-i, așadar, accesul în universul operei create, în afara dimensiunii spațio-temporale.

Cu aceste premise vom proceda la analiza unei părți a creației lui Szabó Vilmos.

Interpretarea hermeneutică presupune unele stereotipii universale, care îngădesc, în sens cultural, această interpretare; ne gândim aici la acele *arhetipuri* care ne însoțesc pe cursul vieții, de la naștere la moarte. Dacă proiectăm etnogeneza asupra filogenezei, atunci simbolurile parcurg calea de la geneză la apocalipsă, aceasta fiind cronologia pe care o vom urma, fără să avem în vedere ordinea nașterii operelor. Cercetarea simbolistică o vom împărți în trei părți, conform simbolurilor descoperite de noi: simbolurile trecerii; simbolurile creațiunii; „flori de mucegai”.

Simbolurile trecerii

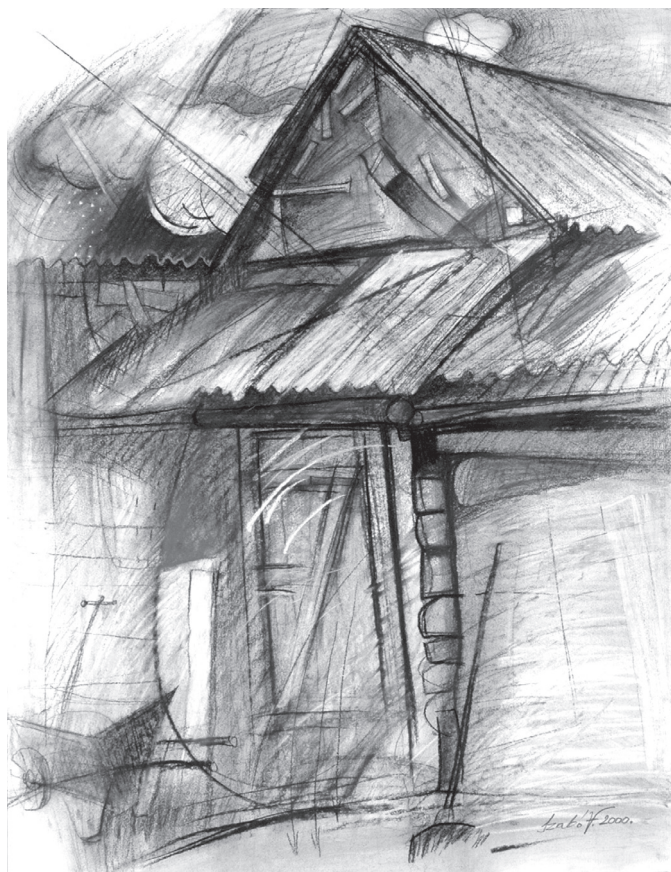
La fereastră – 1998. În mod simbolic, motivul ferestrei semnifică relaționarea între diferitele lumi ale sacrului și profanului, într-un univers ce presupune

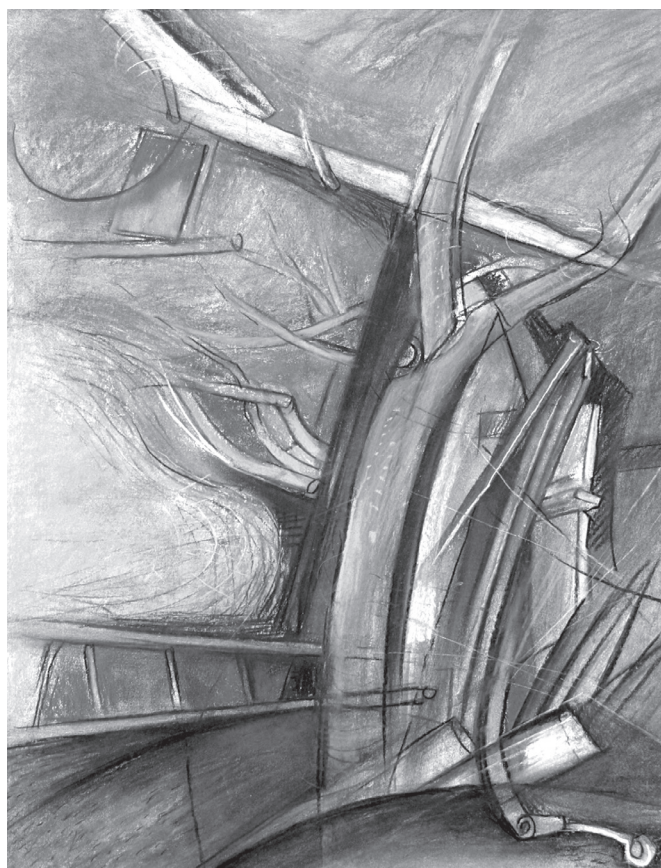
existența zidului, căci fără acesta nu poate exista nici fereastra. Zidul/peretele care protejează, apără sau închide și interzice ceva ce poate fi important, eventual primejdios sau și una și alta. Fereastra semnifică transparența între sfere, în schimb aceasta doar sugerează, arată, sau ilustrează ceva dintr-o lume surprinsă în imaginea picturală, nepermițând accesul privitorului, deoarece este vorba de o fereastră. Privitorului i se arată prin ea o lume decadentă, tenebroasă, fără nicio atractivitate, ba chiar una apocaliptică.

Intrare – 2000. Simbolul arhaic al accesului, însemnând nu numai posibilitatea de a privi spre ori

dinspre ceva, ci și posibilitatea accesului, deci intrarea. Ușa deschide sau închide ceva în fața omului, în funcție de situația în care privitorul se regăsește, ca inițiat sau neinițiat. Simbolul trecerii/tranzitării se regăsește, în istoria culturii umane, din cele mai vechi timpuri până în prezent, prin poarta bine păzită a Edenului, ușa unsă cu smoală a bărcii lui Noe, catapetasma templului care se va sfâșia în două, iar în lumea omului de astăzi, prin ușa casei și ușa bisericii, cu caracter deopotrivă sacral și protector. În credința populară, omul este protejat în spațiul aflat dincolo de ușă, deoarece acesta este unul sfințit.

Scara – 1997. Simbolul lumii tridimensionale a omului, ce semnifică nu numai accesul, intrarea, ci asigură privitorului trecerea dincolo, urcarea la un nivel mai înalt. Scara dobândește diferite funcții în rolul său de mijloc de tranzitare/trecere între lumi; în ipostaza de arbore al lumii, aceasta va figura po-

sibilitatea legăturii între lumea pământească și cea spirituală. Poate fi mijlocul sau recompensa inițierii pentru cel ales, care poate urca scara, simbolul infinitului, ori reprezintă situația alesului căruia i se ivește posibilitatea înălțării, a ridicării. Scara de aici este în schimb una răsturnată, ce va pune sub semnul întrebării însăși înălțarea, acea înaintare transcendentă din lumea lucrurilor și a bunurilor uitate.

Ușa cotețului/grajdului – 1998. Dacă analizăm miturile străvechi, ajungem să constatăm că orice rit sau activitate mistică se referă la satisfacerea unei nevoi umane concrete sau la dificultățile satisfacerii acestor nevoi. Așadar, o astfel de unealtă, un instrument ba-

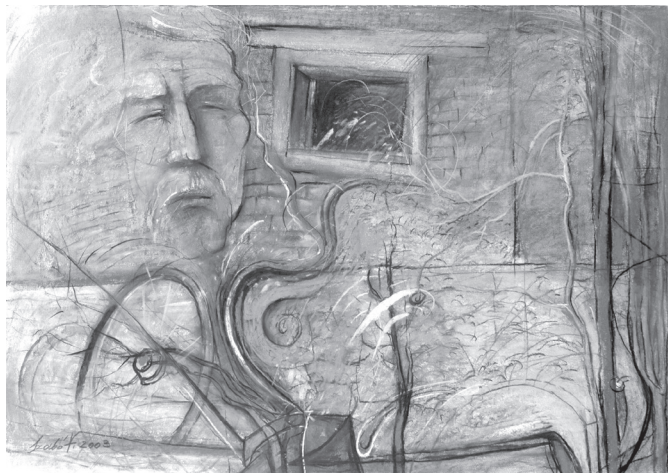
nal poate dobândi funcții simbolice foarte serioase, deoarece semnificația sa concurează pe drept cu cea legată de ușa casei, a accesului în cămin. Grajdul protejează nu numai gazda, ci și animalele, sursa *pâinii cea de toate zilele sau a laptelui dator de viață*. Cu scopul de a evita afecțiunile cauzate de „cel rău” asupra animalului, gazda a îngropat arborii de păducel dedesubtul pragului, răul rămânând astfel în afara grajdului. Ușa grajdului, ca orice alt simbol de altfel, are un caracter paradoxal, căci este închisă cu clanța, care semnifică o interdicție.

Podeț – 2001. Simbolurile prezentate până acum au fost semne ale posibilității mai simple a traversării,

trecerii, accesului. Contrar acestora, podețul este un mijloc concret, care înlesnește traversarea în siguranță peste apă. Malul de dincolo poate semnifica foarte multe în viața unui om; poate fi momentul acela când cineva face un pas decisiv sau ia o decizie radicală, situație în care se ivește problema posibilității întoarcerii. Podețul nostru nu pare a fi deloc unul care ar garanta siguranța trecerii, traversarea peste acesta presupunând în mod indiscutabil necesitatea miracolului. În procesul miraculos al interpretării, privitorul se identifică, în urma unei metamorfoze cu însuși podețul pe cale să se surpe, devenind astfel captiv al acelor spații dintre lumi invocate de Dante, traversarea rămânând definitiv o iluzie.

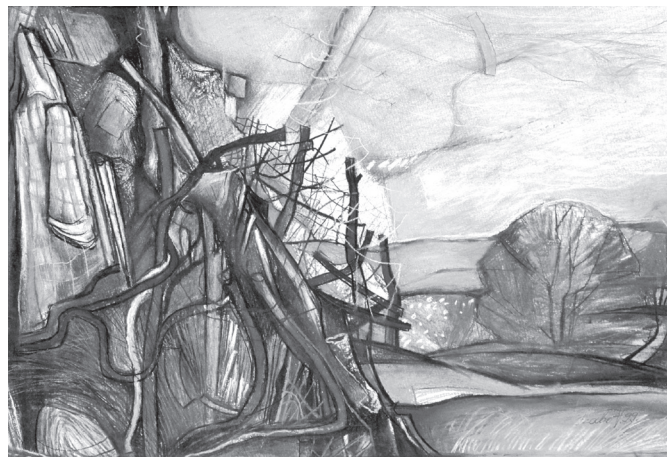
În zid – 2003. Zidul pare a fi o reprezentare a limitei ferme a intermedialității, unde nu mai există posi-

bilitatea pătrunderii dincolo, acest zid nepermițând perceperea vreunui aspect al lumii aflate dincolo de el, ci doar pura existență a acesteia. Tot ceea ce știm e faptul că există acolo ceva inclus sau exclus de acest zid, ceva împrejmuit sau îngădit de acesta. Existența zidului atrage după sine și sacrificiul. Motivul zidirii trimite la acea situație de intermedialitate, în care omul devine victima propriei sorți în efortul de încercare a interpretării – a transiterii între două lumi.

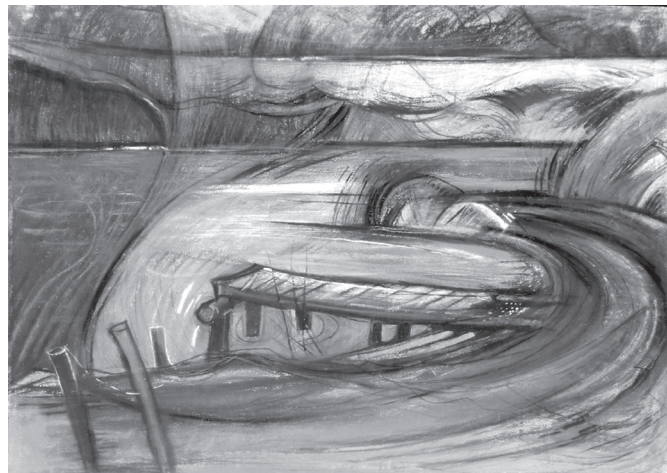
Simbolurile genezei

Confuzie – 1999. Continuăm periplul nostru în lumea simbolurilor depășind înțelesurile referitoa-

re la motivul traversării, intermedialității. Simbolul în cauză reprezintă faza incipientă a existenței, acel mit, desigur, al genezei, în care apare haosul, simbol al materiei primordiale, din care, în urma ordinii generate de *nous*, va lua naștere cosmosul. Confuzia haotică semnalează deja, ca o potențialitate, entitățile formelor și ale culorilor, astfel luând naștere existența. Deoarece ne aflăm în lumea viselor și a miturilor, temporalitatea percepută în mod linear nu se va mai susține; nu vom ști, așadar, niciodată cât de aproape sau departe ne situăm față de haosul primordial.

Vârtej – 1998. Lac – 1999. Prima substanță care apare în urma genezei este apa, dătătoare de viață, sim-

bol al condițiilor elementare necesare vieții. Nu cred să existe vreun mit al genezei care să nu aibă legătură cu apa. Un principiu paradoxal, care poate fi deopotrivă protector și periculos, vital și devastator. Privitorul nu va ști niciodată ce se ascunde sub suprafața perfect senină a apei. Sau din ce fel de vârtejuri se va naște viața. Percepția noastră nu are acces decât la lumea de deasupra nivelului apei, lume care, împreună cu privitorul, se oglindește în această apă. Tot ceea ce este dedesubtul ei rămâne ascuns percepției privitorilor.

Coveți – 1991. La această temă nu vorbim de una sau de câteva lucrări, ci mai bine de o întreagă serie de

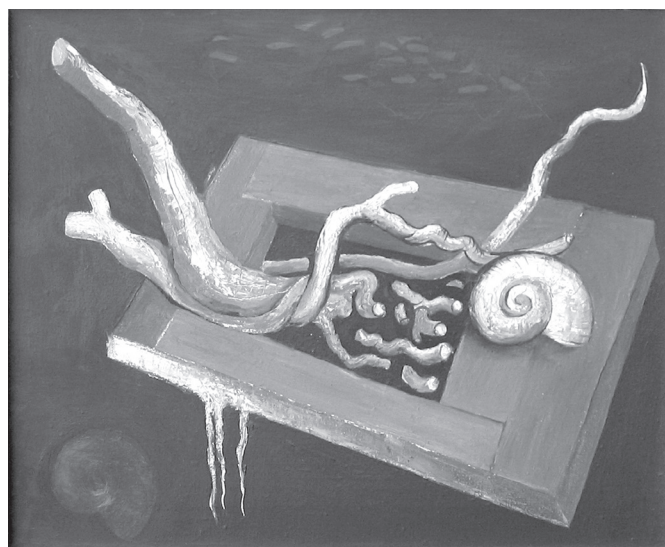
opere cu acest subiect, poate cel mai relevant exemplu al utilizării simbolurilor arhaice. *Hoppál Mihály*, *Jankovics Marcell* și alți renumiți autori nu tratează motivul coveții în cartea lor cu titlul *JELKÉPTÁR* (Inventar de simboluri), deși locul lui ar fi aici. Covata apare ca simbolul aspectelor similare ale evoluției speciei și individului, este grădina Edenului, coaja cosmică, microcosmos și, deopotrivă, o formă protectoare ce tinde spre perfecțiune. Reflectând asupra simbolului cu privire la ontogeneză, covata reprezintă uterul, simbolul fericirii și al siguranței totale a fătului, stârnește în sufletul celui care interpretează imaginea nostalgia pentru starea paradisiacă a omului. Și în ipostaza sa ontică, acest obiect este mult apreciat în cultura populară, deoarece este unealta importantă a pregătirii pâinii, fiind astfel simbolul menținerii vieții, al supraviețuirii. Poate de o importanță și mai mare este *maia*, luată din covată cu ocazia fiecărei coaceri a pâinii, aceasta simbolizând nu numai pâinea de toate zilele, ci și pâinea de mâine, deci eternitatea. În multe cazuri, făuritorului coveții i se atribuie un mister; el este o persoană marginalizată, cu predispoziție spre schizofrenie, meșteșugul acesta fiind unul ce nu ține de cele obișnuite. De asemenea, pare a avea

un sens mistic și rolul femeii care frământă pâinea, o femeie ce posedă cunoașterea arhaică a producției/facerii pâinii. Amintirile din copilăria noastră ne evocă solemnitatea ritualului aferent facerii pâinii. Focul ce ardea în cuptor, mirosul plăcintei proaspăt coapte însemnau experiențe pe care industria distractivă a modernității nu le-ar putea oferi niciodată. De aceea, chiar și gândul că s-ar putea sparge covata însemna o catastrofă totală.

„Flori de mucigai”

După ce am parcurs simbolurile conexiunilor între sacru și profan, cele ale genezei, precum și simbolurile arhaice ale unor vremuri primordiale, citându-l pe Banner Zoltán care vorbește despre Szabó Vilmos ca fiind artistul ce dezvăluie „flori de mucigai” ale putrefacției, vom continua analiza noastră în cheia unei apocalipse postmoderne. Pictorul dezvăluie în creația sa procesul de trecere în neființă, dispariția unei lumi, într-o percepție post-structuralistă.

Rădăcină – 1988. Descoperim aici simboluri ale așezării, ale stabilizării, o stare a omului care și-a găsit

locul în lume și – sună aproape banal – își lasă rădăcinile. Nu doar existența umană este cea care te leagă, ci și existența creatoare implică un anumit legământ spiritual. Formele motivului apar aici ca o evocare a figurii miticului *Laokon*, strângerea rădăcinilor devenind din ce în ce mai sufocantă. Rădăcina este miracolul creației, ea putând fi atât o substanță – esența copacului – cât și un mijloc al existenței acestuia. Este clar care anume aspect al acestui motiv îl vedem noi oamenii, mereu fiind tentați să înțelegem greșit chiar și cele mai evidente lucruri. Cert este că, pentru copac, rădăcina este un motiv suficient pentru rezistență; ea amintește și de ideea regăsirii propriului loc în lume, a locului unde ne simțim *acasă*.

Cranii – 1996. Am ajuns în analiza noastră la un punct în care observăm cum această creație artistică

se transformă în decadență; descoperim, deci, simbolurile trecerii în neființă sau ale unei lumi aflate dincolo de timp. Am putea invoca chiar și monologul lui Hamlet sau cel al lui Madách, dar avem convingerea că, prin această operă, Szabó Vilmos are un mesaj propriu, care va fi interpretat într-un mod personal de fiecare privitor. Totuși, fiind vorba de o creație artistică, trebuie clarificat aspectul subiectiv al oricărei interpretări; prin urmare, șansele unei interpretări obiective sunt minimale. Ba chiar și o reabordare în viitor a acestei analize semantice, asupra operelor și motivelor cu valoare de simbol din creația lui Szabó Vilmos, ar putea rezulta dintr-o cu totul altă interpretare dată de una și aceeași persoană. (Astfel – *mea culpa* – dar, în sensul epistemologic al cuvântului, greu am putea considera tot acest demers ca fiind unul științific.)

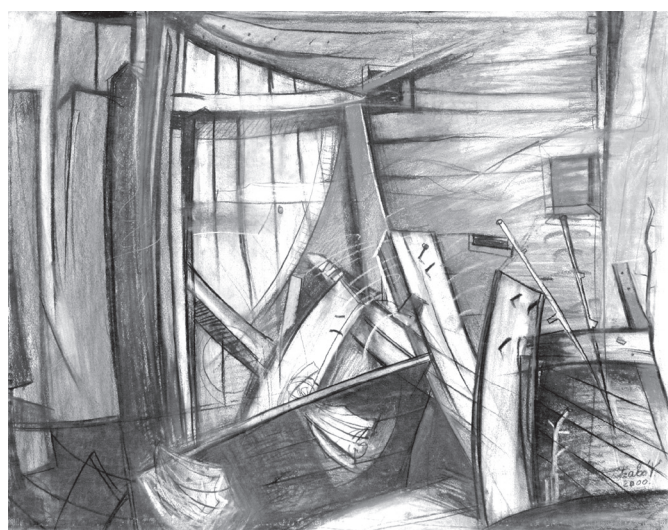
Capete de pește – 1988. Această punere în scenă pare a fi cea mai tragică din toată drama apocaliptică

că. Peștele ca simbol amintește de multe: povestea lui Iona, mesajul creștin al Evangheliei legat de motivul peștelui, miracolul celor cinci pâini și al celor șapte pești din Evanghelia lui Matei. Aici, în schimb, avem de-a face cu totul altceva: este vorba de simbolul efemerității și al trecerii, a tot ceea ce omul a mai lăsat

din lume. Legat de această imagine, putem vorbi doar la timpul trecut, dat fiind că ea exprimă însăși descompunerea, degradarea. E evident că tot ce reprezintă imaginea s-a descompus, cu mult înainte ca vopsea să se fi uscat pe pânză; ne permitem, așadar, să numim acest gest artistic ca fiind poststructuralism. Aici pășim în lumea *postmodernă a antiesteticii*, care nu mai aspiră la idealurile frumosului, nu mai reprezintă germenii unei noi lumi, nu mai reprezintă o potențialitate. Nici imaginea nu mai tinde spre perfecțiune sau la vreo împlinire, tot ceea ce vedem fiind doar niște *capete de pește*; și constatăm că, în acest punct, însăși hermeneutica eșuează, în măsura în care îi dăm crezare lui Derrida.

Pieire – 2000. O ultimă stație în periplul efectuat prin inventarul de noțiuni al lumii umane. Conform

metafizicii kantiene, lucrurile din jurul omului se transformă în fenomene expuse pericolului temporalității, la fel ca în legenda regelui Midas. În fundalul imaginii se mai zărește o ușă, care poate duce într-o altă lume sacrală, dar *Surparea* (2000) ne readuce la haosul primordial. Cu aceasta se încheie circuitul hermeneutic, turul nostru spiritual ajungând la punctul de pornire. Există posibilitatea relansării procesului de studiere, dar asta ar fi o cu totul altă abordare hermeneutică.

* Text prezentat la sesiunea de comunicări științifice a Societății Muzeului Ardelean, filiala Zalău, mai 2017.

Traducere de SZABÓ Attila

Revista *Acta Mvsei Porolissensis* – 40 de ani de la prima apariție

Marin POP

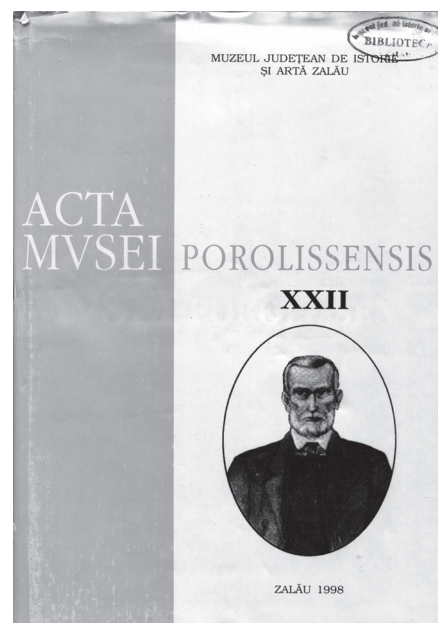
În 2017 se împlinesc 40 de ani de la prima apariție a anuarului Muzeului Județean de Istorie și Artă-Zalău, *Acta Mvsei Porolissensis*, revista de istorie cu cea mai lungă și neîntreruptă apariție din județul Sălaj.

În anul 1976, la aniversarea unui sfert de veac de existență, alături de alte realizări importante, Muzeul Județean de Istorie și Artă-Zalău editează propria revistă. Astfel, începând cu anul 1977, alături de un prestigios colegiu redacțional, directorul muzeului, Vasile Lucăcel, editează anuarul *Acta Mvsei Porolissensis*, care se află acum la numărul 39. Comitetul de redacție, cum se numea la vremea respectivă, era format din Eugen Chirilă, redactor responsabil, Nicolae Gudea, secretar de redacție, Vasile Lucăcel, Ioan Augustin Goia și Ioan Chioreanu, membri.

Începând cu numărul IV, în colectivul de redacție, în locul lui Ioan Chioreanu, reprezentant al organizației PCR Sălaj, intră alți doi reprezentanți ai culturii socialiste: Grigore Beldeanu și Silvia Cosma. Odată cu trecerea în eternitate a directorului muzeului, Vasile Lucăcel, în anul 1983, în colegiul redacțional au intrat noul director, Alexandru V. Matei și Alexandru Oniț. Grigore Beldeanu este înlocuit din Comitetul de redacție cu Viorica Cirtî, începând cu numărul IX/1985. Această componență va fi păstrată până în anul 1989, când din Comitetul de redacție ies reprezentanții vechiului regim. Astfel, începând cu numărul XIV-XV, în Comitetul de redacție regăsim doar specialiști în domeniul cercetării științifice: Eugen Chirilă, redactor responsabil, Nicolae Gudea, secretar de redacție, Cornel Grad, Alexandru V. Matei, Ioan Augus-

tin Goia, membri. În anul 1992, reputatul arheolog Eugen Chirilă trece la cele veșnice, iar etnograful Ioan Augustin Goia se transferă la Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca. În Comitetul de redacție au mai intrat Ioan Maria Oros, începând cu numărul XVIII și Elena Musca, începând cu numărul XIX al revistei. Colectivul redacțional se schimbă începând cu numărul XXII/1998. Din vechiul comitet mai rămân doar directorul muzeului, Alexandru V. Matei și Ioan Oros. Doru E. Goron este desemnat secretar de redacție, iar muzeograful Ioan Musca, Dănuț Pop, Marin Pop și Camelia Burghele devin membri.

Începând cu numărul XXIII, anuarul apare alternativ, în două volume, respectiv un volum dedicat Arheologiei și un volum cuprinzând articole și studii de Istorie medie, modernă și contemporană, Etnografie, Artă, Științele Naturii, Restaurarea și conservarea patrimoniului. Secțiunea dedicată restaurării și conservării va trece la volumul de arheologie, începând cu numărul XXVI, având ca reprezentant în Colegiul redacțional pe Elisabeta Marianciuc. La volumul de Arheologie, începând cu numărul XXIII, Colegiul de redacție este alcătuit din Dumitru Gheorghe Tamba, directorul instituției, ca redactor responsabil, Ioan Oros, secretar de redacție, Horea Pop, Ioan Bejinariu și Elena Musca, membri. La volumul de Istorie-Etnografie-Artă, în Colectivul de redacție mai fac parte, pe lângă redactorul responsabil și secretarul de redacție, Ioan Musca, Marin Pop și Camelia Burghele. Ioan Oros este desemnat secretar de redacție pentru ambele volume. Colectivul de redacție nu suferă modificări importante până

în anul 2008, decât cea a funcției de redactor responsabil, prin înlocuirea lui Dumitru Gheorghe Tamba cu Elena Musca.

Începând cu numărul XXX, revine în fruntea Colectivului de redacție Alexandru V. Matei, iar din colectiv mai fac parte Ioan Oros – secretar de redacție, Sanda Băcuț-Crișan, Corina Bejinariu, Horea Pop, Marin Pop și Emanoil Pripon – membri.

După trecerea la cele veșnice a directorului instituției, Alexandru V. Matei, începând cu nr. 33/2011, Colectivul de redacție are următoarea componență: Editor șef: Dr. Corina Bejinariu; Colectivul de redacție: Dr. Horea Pop – redactor șef; Dr. Ioan Bejinariu – redactor responsabil; Dr. Dan Băcuț-Crișan – secretar de redacție; Dr. Sanda Băcuț-Crișan, Dr. Camelia Burghele, Dr. Marin Pop și Dr. Emanoil Pripon – membri.

Numele revistei *Acta Mvsei Porolissensis* este inspirat din trecutul daco-roman al Sălajului, dar în paginile sale, pe lângă studii de arheologie și istorie veche, regă-

sim numeroase articole și studii din domeniul istoriei medii, moderne și contemporane, al istoriei culturii, etnografiei, istoria artelor și științele naturii. Lor li s-au adăugat, în ultimul timp, importante studii privind restaurarea și conservarea patrimoniului muzeal.

Politica editorială a revistei a fost, încă de la început, de a reflecta istoria Sălajului, evenimentele și personalitățile sale marcante.

Cu ocazia unor evenimente istorice importante, anuarul muzeului a cuprins, în principal, studii și articole referitoare la respectivele evenimente sau personalități marcante. Amintim aici numărul III, dedicat statului centralizat condus de Burebista, numărul XXI, cuprinzând studii și articole prezentate la Congresul Internațional al Limesului Roman, care a avut loc la Zalău, în anul 1997, două numere dedicate lui Simion Bărnuțiu (XXII/1998 și XXX/2008), Iuliu Maniu (XVII/1993 și XXVII/2005), Mihai Viteazul (XXIV/2002), Colectivizării forțate a agriculturii (XXV/2003 și XXXI-XXXII/2009-2010), 200 de ani de la înființarea Vicariatului Silvaniei (XXXIV/2012).

Încă de la începutul apariției sale anuarul s-a bucurat de sprijinul intelectualilor sălăjeni, precum Leontin Ghergariu, Grațian C. Mărcuș, Paul Abrudan sau Valentin Dărăban. Lor li s-au adăugat colegii de la arhive: Ernest Wagner, Ionel Penea, Doru E. Goron, Elisabeta Moroti, Dănuț Pop, Mihaela și Călin Sabou, profesorii Ioan Cioșcian, Gheorghe și Solica Șișeștean, Eugen Crihan etc.

De-a lungul timpului, în paginile anuarului au publicat studii și articole reputați istorici. Dintre arheologi îi amintim aici pe Radu Ardevan, Doina Benea, Sever Dumitrașcu, Gheorghe Lazarovici, Nicolae Chidioșan, Ion Horațiu Crișan, Dan Isac, Kacsó Carol, Kalman Zoia, Sorin Cociș, Ioan Stanciu, Călin Cosma, Andrei Adrian Rusu, Aurel Rustoiu etc.

La secțiunea de istorie medie, modernă și contemporană îi amintim

pe Octavian Onisifor Ghibu, Camil Mureșan, Nicolae Edroiu, Stelian Mândruț, Vasile Ciubăncan, Valer Hossu, Octavian Tătar, Gelu Neamțu, Liviu Botezan, Gabriel Vasiliu, Onufrie Vințeler, Ioachim Lazăr, Gheorghe Șora, Vasile Lechințan, Voichița Bițu, Constantin Stan, Nicolae Bulat (Republica Moldova), Serghei Hacman (Bucovina-Ucraina), Dumitru Șandru, Gheorghe Onișoru, Miodrag Milin, Alexandru Duțu, Virgil Pană, Ion Zainea, Gabriel Moisa etc.

Dintre reputații etnografi, sociologi, specialiști în istoria demografică și a mentalităților care au publicat în anuarul *Acta Mvsei Porolissensis* îi amintim aici pe Ioan Toșa, Pamfil Bîlțiu, Ioan Drăgoescu, Ioan și Sorina Bolovan, Mihai Dăncuș, Agata Chifor etc.

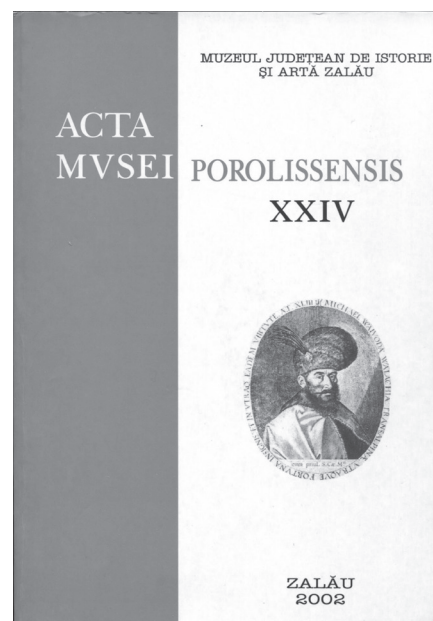
Lor li se adaugă, desigur, contribuțiile științifice ale muzeografilor și cercetătorilor științifici din cadrul Muzeului Județean de Istorie și Artă-Zalău.

După anul 1989, datorită tranziției și crizei economice, tipărirea anuarului muzeului s-a făcut în condiții financiare tot mai dificile. Cu toate acestea, revista a apărut aproape în fiecare an, dar având continuitate (doar trei numere s-au editat la doi ani – XIV-XV/1990-1991, XXVIII-XXIX/2006-2007, XXXI-XXXIII/2009-2010).

În ultimii ani, revista a intrat într-un proces de reacreditare, iar în luna decembrie 2012 a fost introdusă în onoranta categorie B, unde mai regăsim puține anuare ale muzeelor din țară.

La final, oferim tuturor celor care doresc să aprofundeze istoria Zalăului o minimă bibliografie cu articolele despre urbea de sub Meseș, care au apărut de-a lungul timpului în prestigioasa revistă a Muzeului Județean de Istorie și Artă-Zalău.

Bibliografie pentru istoria Zalăului publicată în *Acta Mvsei Porolissensis*:

Matei Alexandru V., *Un cuptor de ars ceramică cenușie ștampilată, descoperit în așezarea dacilor liberi de la Zalău. Valea Miței, VIII, 1984*, pp. 237-246.

Pop, Constantin; Lucăcel Vasile, *Un signum roman descoperit la Zalău-Ortelec, I, 1977*, pp. 79-82.

Băcuet-Crișan, Dan, *Stadiul cercetărilor arheologice în situl medieval timpuriu de la Zalău „Palvar” (campaniile din 1989, 2000-2002)*, XXV, 2003, pp. 299-307.

Matei, Alexandru V., *Cuptoarele pentru ars ceramică cenușie ștampilată descoperite la Zalău, XXI, 1997*, pp. 367-376.

Dulgău, Bujor, *Stema și sigiliul orașului Zalău, XVIII, 1994*, pp. 167-172.

Chirilă Eugen; Lakó Éva, *Descoperirea monetară de la Zalău: sec. XII-XIII, VI, 1982*, pp. 161-162.

Chirilă, Eugen; Lucăcel, Vasile; Lakó, Éva, *Al treilea tezaur monetar de la Zalău, sec. XVI-XVIII, IX, 1985*, pp. 305-325.

Chirilă, Eugen; Bajusz, István; Rus, Nicolae, *Al patrulea tezaur monetar de la Zalău, sec. XVII, VIII, 1984*, pp. 295-299.

Chirilă, Eugen; Musca, Elena, *Un tezaur monetar de la Zalău, sec. XIX-XX, X, 1986*, pp. 331-334.

Kovács Géza, *Un meșteșug tradițional din Zalău. Statutul breslei dîrstarilor, VII, 1983*, pp. 223-239.

Lakó, Éva; Wagner, Ernest, Aso-

ciațiile de stradă (*kalandos*) din orașul Zalău, sec. XVII-XIX, IX, 1985, pp. 395-399.

Musca, Elena, *Cahle medievale în depozitele Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău*, XVI, 1992, pp. 375-381.

Musca, Elena, *Documente ale breslelor din Zalău*, XVII, 1993, pp. 207-218.

Musca, Elena, *Lăzile de breaslă din colecția Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău*, XII, 1988, pp. 389-400.

Musca, Elena, *Meșteșugari zălăuani și locul lor în structurile administrației publice locale*, XXV, 2003, pp. 325-332.

Vârlan, Elena; Țicle, Eva, *Viața economică și socială pe domeniul Zalău la mijlocul secolului al XVI-lea*, X, 1986, pp. 223-228.

Abrudan, Paul, *Documente inedite privitoare la solidaritatea românilor sălăjeni cu România în timpul războiului pentru independență din 1877-1878*, IV, 1980, pp. 533-544.

Cerchez, Claudia, *Adunarea generală a „Astrei”, ținută la Zalău în anul 1926*, pp. 745-749.

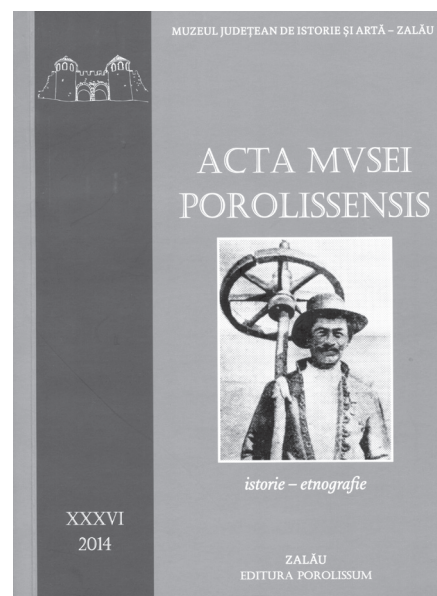
Stan, Constantin, I., *Adunarea Generală a Astrei de la Zalău (12-14 septembrie 1926)*, XXVII, 2005, pp. 295-306.

Nicolescu, Gheorghe; Țucă, Cornel, *Contribuția batalionului 7 Vinători de munte din Zalău la luptele purtate de armata română pentru eliberarea Ardealului de nord*, VI, 1982, pp. 301-306.

Țucă, Cornel; Nicolescu, Gheorghe, *Contribuția batalionului 7 Vinători de munte – Zalău în războiul antihitlerist*, IX, 1985, pp. 575-582.

Abrudan, Paul, *Căpitan Dumitru Cristorian: participarea grupului 18 Cercetare la luptele pentru eliberarea Sălajului de sub ocupația fascistă în octombrie 1944*, VIII, 1984, pp. 529-534.

Mureșan, Ioan, *Evoluția demografică a municipiului Zalău în condițiile dezvoltării economico-sociale*

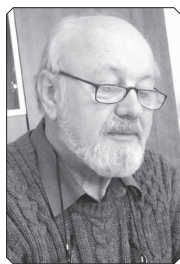
în perioada 1968-1985, XI, 1987, pp. 431-435.

Pop, Dănuț; Sabou, Călin, *Un istoriograf sălăjean al lui Mihai Viteazul: Grațian C. Mărcuș*, XXIV, 2002, pp. 181-192.

Vințeler, Onufrie, *Note etimologice: Zălau-Zalău, Babă-Baba*, XVIII, 1994, pp. 579-584.

Jibou – New York, via Zalău

Viorel TĂUTAN

Mă număr printre navetiștii, din ce în ce mai numeroși, de lung traseu ai lumii. „Așa vrea poate Dumnezeu,/ Așa mi-e datul sorții” (G. Coșbuc). Viza turistică îmi este condiționată de obligația părăsirii teritoriului USA după șase luni. Și unde să merg, atâta vreme cât sunt măcinat de greu-explicabilul dor de peisajul terrei, unde s-a derulat filmul întregii mele vieți timp de șaptezeci de ani? Acolo unde fiul meu, Ionuț, mă așteaptă de fiecare dată cu drag, și-i pun „răbdarea pe moațe” cu inconsecvența-mi decizională asumată. Acolo unde mai am câțiva buni amici, câteva rudeni respectabile, unde-și dorm somnul de veci strămoșii, părinții, colegii de care *nu credeam să mă despart vreodată*, pentru a-l parodia pe inegalabilul autor al *Odei (în metru antic)*. Și de fiecare dată fac cel puțin câte o... escală în **Zalău**, să-l revăd pe „fratele” meu mai mic, dar și mai înțelept, prietenul din copilărie, adolescență, tinerețe și pentru totdeauna, Mircea, fiul învățătoarei mele, care, împreună cu soția sa, fac tot posibilul să mă bucur că mai trăiesc. Unde sunt tratat cu doze consistente de tinerețe amicală din partea Imeldei și a lui Sorin, împreună cu inteligenta, frumoasa și manierata lor domnișoară școlăriță, Teodora. Unde Florica și Doina, Florin, Jóska, Pisti, Călin, Ovidiu și Paul îmi instalează pe chip zâmbetul, iar în suflet – echilibrul și iubirea aproapelui, de câte ori mă gândesc la ei, sau de fiecare dată când îi întâlnesc.

Extrag din tezaurul înțelepciunii populare următoarea butadă, vehiculată destul de frecvent, vizând complexe și, cel mai ades, complicatele relații interumane, mai cu seamă atunci când frații, surorile, rudeniile în general își inoculează unii altora, prin atitudini resentimentare, cel puțin disconfort psihic: „Deosebirea dintre rude și prieteni? Rudele ți le dă Dumnezeu, dar prietenii ți-i alegi singur”. M-am decis

să-mi încep astfel rândurile-gândurile dedicate unui topos cultural, cum și-a impus prestanța orașul de la poalele Meseșului, părându-mi-se firesc să-mi divulg astfel sentimentele, într-o manieră lipsită de inhibiții, urmare a mărturisirilor „afectuoase” din paginile revistei noastre, într-unul dintre numerele dedicate anual municipiului Zalău. Mai mult, avusesem... curajul să alcătuiesc un pomelnic, e adevărat – oarecum aleatoriu, al colegilor, sau confrăților, asimilându-i printre amici, sau cine credeam atunci că-mi sunt sau mi-ar fi, eroare iscată de impactul sentimentalismului facil și al entuziasmului fortuit; nu-mi amintesc să fi primit semnul reacțiilor din partea vreunuia dintre aceștia, nici de bine, nici de rău.

În contradicție cu afirmațiile depreciative ale concetățenilor jibouani referitoare la orașul-reședință de județ, sub incidența cărora căzusem în prima etapă a tinereții, m-am acomodat destul de ușor gândului că Zalăul devenise o destinație agreabilă, senzație potențată de înființarea Cenaclului literar „Silvania”, la întrunirile căruia participam de două ori pe lună. Eram bine instalat în vârtejul mișcării cultural-artistice a județului, cu precădere în diferite forme ale acesteia la nivelul localității Jibou, atunci când (am mai scris asta) regretatul profesor Iuliu Suciu m-a chemat la ședințele cenaclului din al cărui colectiv de înființare făcea parte, domnia-sa asumându-și rolul de prezident. M-am acomodat facil atmosferei confraterne, având la bază aspirații și manifestări comune, atitudini amical-tranșante, care stăpâneau întâlnirile dintre membrii statornici aparținând unor profesii și medii intelectuale diverse. Apreciam atmosfera formativă de aici, comentariile tranșante ale quartetului critic, Virgil Podoabă, Horia Ciovârname, Ioan Viorel Bădică, Ioan Moldovan, șarjele categori-

Casa de Cultură a Sindicatelor Zalău

ce ale lui Cornel Grad, Mișa Bob, Florin Horvath, Ion Pițoiu-Dragomir, Ioan Ciocean și Ioan Maria Oros, prezențele tonice ale Ilenei Petrean și Dinei Horvath, ale soților Costea și ale Emiliei Poenaru-Moldovan, în timp ce veteranul activist Eugen Bulugea realiza crochiuri cu figurile celor prezenți.

Am rămas, după evenimentele din decembrie 1989, cu microbul nevoii de-a merge la Zalău pentru a-mi întâlni prietenii, chiar dacă participam destul de rar la întrunirile Cenaclului. În acest context, i-am cunoscut pe mai tinerii publiciști Cristian Contraș, Daniel Hoblea și Daniel Săuca, angajați ai Centrului pentru Conservare și Îndrumare a Creației Populare. În timp, se consolida între noi o relație de autentică amicitie. Daniel Săuca se afirmase ca jurnalist de succes, remarcabil prin rectitudine profesională și acuitatea opiniilor.

Prietenul și colegul de cenaclu, istoricul dr. Cornel Grad devenise managerul Inspectoratului pentru Cultură al Județului Sălaj și mă cooptase în colectivul redacțional al revistei **Limes**, care se impunea nu doar în areal național, datorită ideilor promovate, a probității etice a redactorilor și a colaboratorilor, precum și a soluțiilor editoriale de actualitate. Regret și azi încetarea apariției acesteia, din pricini inacceptabile în condiții sociale normale.

Revenirea-mi periodică în țară, în orașelul copilăriei, al adolescenței și al întregii mele vieți, cu necazurile și bucuriile sale, cu prietenii și neprietenii mei

(cu amicii și inamicii, adică), nu mi-ar împlini bucuria fără o... escală în Zalău, unde să-mi întâlnesc prietenii de la Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, de la Redacția revistei noastre, la a cărei emancipare am fost și eu părtaș, atât cât am putut.

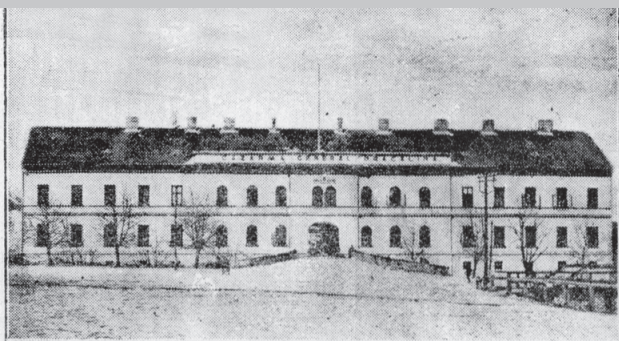
*

Mă simt obligat să atrag atenția prezumtivilor cititori (unii – din obligație profesională, alții din curiozitate amicală, ori dimpotrivă – malițioasă) asupra pseudo-confuziei de natură sinonimică dintre cele două cuvinte: *Amic* și *Prieten*, alternate ostentativ în textul de mai sus.

Dex-Online ne informează astfel: **Prieten**, -ă, prietenii, -e, s. m. și f. Persoană de care cineva este legat printr-o afecțiune deosebită, bazată pe încredere și stimă reciprocă, pe idei sau principii comune; amic. ♦ **Amant**, iubit. [Pr.: pri-e-. – Var.: (reg.) **priétin**, -ă s. m. și f.] – Din sl. **prijatelj**.

Tot din aceeași sursă, aflăm: **Amic**, -ă, amici, -ce, s. m. și f. Prieten. – Din lat. **amicus**, it. **amico**.

Ne dăm seama că limba română, în perioada procesului ei de formare, în astfel de formulări folosea **amicus** > **amic**, termen parțial înlocuit, în timpul și după derularea migrației slavilor, de **prijateli** > **prietin** > **prieten**. Dar despre cum s-a impus slavonismul *prieten* în detrimentul latinismului *amic*, voi relua discuția, pentru cine va fi interesat, cu altă ocazie.

Cazarma „General Dragalina.”
In prezent staționează în ea Bat. 7 V. M.

Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj

Ce lume!... Ce lume!... Curat occidental(ă)

Imelda CHINȚA

Reticența a stat la baza amânării lecturii unui volum de editoriale. Ne întrebăm, firesc oarecum, ce ar mai putea aduce în prim-plan o asemenea scriere într-o lume aflată sub incidența știrilor ce oripilează, a unor gazete lipsite de profesionalism sau a promovării pseudovalorilor prin mass-media. Ei bine, volumul semnat de Daniel Săuca, *Un bou în anul maimuței*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2016, contrazice orizontul de așteptare al cititorului. Rolul actual al jurnalisticii, deopotrivă cel al politicii, este acela de a detur-na atenția individului de la aspectele importante ale existenței și a-l introduce într-o lume bagatelizată, politizată excesiv, încât să nu mai aibă răgaz a reflecta la ceea ce e cu adevărat important.

Editorialele ce compun prezentul volum, date în intervalul 7 ianuarie 2014 - 26 octombrie 2016, reconstituie un secol XXI în pragul descompunerii, un secol observat cu acribiozitatea unui jurnalist BBC. Satirist fin, Daniel Săuca disecă realitatea, realizează radiografii, dar se ferește a da soluții salvatoare. Într-o societate patronată excesiv de componenta politică, totul pare a fi imprevizibil, soluțiile inexistente, iar omul într-o cădere liberă. Lipsa politicii de înaltă ținută, apetența pentru violență, dar și penuria culturală sunt câteva din coordonatele cărții lui Daniel Săuca.

Obiectivul editorialistului focalizează asupra societății consumiste în care valoarea a fost înlocuită de termeni tot mai fascinanți și atractivi pentru omul modern: „profit, productivitate, marketing”. Productivitatea e o noțiune provenită de la vechiul regim comunist, iar unele moșteniri, adânc înseminate în conștiință, nu se uită!

Spiritul lucid, tonul sarcastic, pamfletar, ironic, o ironie vitriolantă menită a trezi cugetul adormit, compun prezenta scriere. Dimensiunea lancinantă e o constantă a poporului român, deprins cu plânsul de tot și de toate, un popor ce se adâncește într-o criză a valorii și a moralității. Ceea ce contează în societatea secolului XXI sunt „zilele orașelor și comunelor și spectacolele manelistice, și mai ales vizitele la mall-uri”, toate au menirea a suplini cultura, a demonstra încă o dată ignoranța și spiritul consumist, iar fumul grătarelor dublat de sunetul dozatoarelor, înlocuiesc frustrările acumulate de secole.

Discursul și penița contondente sunt disimulate în titluri cu amprentă ludică, un ludic inspirat de realitatea decrepită: „*Doctorița Plușica ne va face bine*”.

„*Ce lume!... Ce lume!...*” este dictonul caragialian atât de actual încât devine dureros pentru unii și nu prea, pentru alții, după cum ne semnalează jurnalistul Daniel Săuca. O lume pe dos, o lume de carnaval în care funcțiile sunt controlate politic, iar ascensiunea e în funcție de apartenență, simpatii sau găști. O lume îmbătată de retorici bombastice, de discursuri patriotarde, de o politică făcută ca la ușa cortului, o lume răsturnată în care valoarea este desuetă, o lume dominată de prostie, de lipsă de profesionalism, de incultură.

Societatea actuală este situată la confluența unor teze și antiteze; jocurile preferate de politicienii noștri autentici mioritici sunt: *De-a v-ați ascunselea*, *De-a șoa-recele și pisica*, *Adevăr sau provocare*, acesta din urmă doar pe jumătate validat – adevărul este compromis, iar în ceea ce privește provocarea suntem determinați la o continuă toleranță a minciunii și demagogiei.

Daniel Săuca realizează un amplu crochiu a spațiului românesc, a politicienilor ce se perindă nestin-gheriți pe scena imposturii, o varietate nesfârșită de Gagamiță Dandanache, cu titluri compromițătoare și compromise, retrase sau în retragere. Suntem contemporanii unei derute sociale și politice, supraviețuitori într-o „țară fără direcție și fără noimă...”, acesta este mesajul pe care îl transmite jurnalistul căruia îi pasă.

Printre editorialele despre politică și politruci sunt abordate și subiecte care au menirea a ne detașa de lumea prăbușită în propria-i ignoranță. Este adusă în prim-plan cultura sălăjeană, cu valorile ei, celebrați scriitorii contemporani sau amintiți cei dispăruți. La împlinirea celor cinci decenii de existență este sâr-bătorit poetul și eseistul Daniel Hoblea, un poet cu ținută pentru care poezia este „arta regală”, de ase-menea este amintită strădania oamenilor de cultură sălăjeni, Marcel Lucaciu și Daniel Hoblea, cu ajutorul cărora Daniel Săuca reușește să ofere degustătorilor de poezie, „integrala, antumă și postumă”, a poetului Valentin Meseșan, „marele uitat” al Zalăului literar și „cultural”.

Jurnalistul doar constată, nu oferă rețete de su-praviețuire sau de ieșire din criza în care se adâncește lumea actuală. Editorialistul realizează cu precizie o disecție culturală, socială și politică într-o perioadă de permanentă tranziție și transhumanță. Vorbim despre o tranziție culturală și o transhumanță politică de la dreapta spre stânga și viceversa, un du-te-vino fără

discernământ, sau totuși cu discernământul ierarhiei.

Un bou în anul maimuței este un amplu tratat de ironie, un pamflet la adresa zilelor noastre sau a zilelor lor scris cu asumare, deopotrivă cu o voce nostalgică, lipsită de speranță: „Binecuvântați fie toți candidații la alegerile locale! Și Radu, și Ionel, și Ghiță, și Miki, și Dorel, și Mircea, și Mirel! Câteva săptămâni vom trăi într-un municipiu occidental. Și oriental. Și nordic. Și sudic. Până în 5 iunie Zalăul va avea autostradă, și șosea de centură, și bazine de înot. Și stadioane, și săli polivalente. (...) Până în 5 iunie vom avea și mai multă cultură, școlile vor fi dotate și cu ce nu își închipuie profesorii, directorii nu vor mai fi numiți pe criterii, ptui!, politice. (...) Câteva săptămâni vom trăi într-un județ bogat. Curat occidental. (...) După 5 iunie ne vom continua umila și trista existență ca și cum, firește, nu s-a întâmplat nimic”.

Daniel Săuca scrie un tratat despre minciună și mincinoși, despre cădere și decăzuți, despre imoralitate și imoralisti, despre *era ticăloșilor* și a ticăloșilor într-o perpetuă ascensiune. Cartea reprezintă, în esență, analiza stării unei nații bolnave, scrisă franc, fără pedanterii sau menajamente, este un jurnal-pamflet echilibrat, pertinent judecat, cu însemnări personale menite a induce lectorilor o rezistență la îndoctrinare și manipulare, este de asemenea o pledoarie pentru dezvoltarea spiritului critic, o încercare de trezire a *Frumoasei adormite*. Editoriul are în vedere funcția referențială a jurnalisticii, și anume aceea de informare corectă, de educare a publicului. Pe această axă își construiește discursul publicistic Daniel Săuca, un discurs ce glisează metronomic între tonul ludic și sarcastic, între cel solemn și vitriolant pentru a reda o lume de carnaval în descendență caragialiană.

Industria municipiului Zalău – aspecte la nivelul anului 2013*

Rozalia BENEDEK

Rezumat: Lucrarea prezintă o radiografie a antreprenoriatelor industriale de pe raza municipiului Zalău, prezentând o istorie recentă a diferențelor de dezvoltare.

Având în vedere faptul că România a devenit membru al Uniunii Europene la data de 1 ianuarie 2007, dezvoltarea regională a prins un nou elan și în partea estică a Europei, incluzând și orașul de reședință al județului Sălaj. Astfel, în vederea susținerii evoluției economice locale și regionale, ne propunem să prezentăm analizele elaborate ca o carte de vizită a activităților economice de tip industrial, utilizabile în strategiile de dezvoltare.

Redarea structurii economice, bazată pe prelucrarea datelor statistice la nivelul anului 2013, este o formă de vizualizare concretă a sectorului economic, redând numărul de firme active și alte nuanțe autentice ale vieții economice sectoriale ale localității Zalău, trasând concret poziția acesteia în contextul centrelor polarizante din Regiunea de Dezvoltare Nord-Vest a României.

Cuvinte cheie: Municipiul Zalău, Județul Sălaj, Structură economică, industrie, Michelin România, Silcotub SA.

1. Contextul general al cercetării

Interdependența economică a statelor membre ale Uniunii Europene devine vizibilă încă din primul deceniu al secolului al XXI-lea, fiind evidențiată prin politici și programe structurale de coeziune¹, susținând: educația, cercetarea și inovarea, reducerea șomajului, sistemul energetic, piața comună și protecția mediului.

Așadar, cercetarea aspectelor de disparitate a structurii economice, aplicată la nivelul zonelor de dezvoltare ale României, reprezintă un subiect de actualitate în intențiile aplicării unor măsuri compatibile cu potențialul optim al perimetrului vizat. Astfel, tematica lucrării noastre se încadrează într-o istorie recentă, oferind o imagine de perspectivă regională, locală și națională.

Anul 2007 marchează aderarea României la structurile Uniunii Europene, punând capăt perioadei de tranziție cu o durată de circa nouăsprezece ani față de anul prăbușirii comunismului. Perspectivele economice primesc o nouă conotație. Avantajele postaderare se fac vizibile prin crearea de noi

instituții, dezvoltarea antreprenoriatului, îmbunătățirea infrastructurii rutiere, rebranduirea produselor naționale și atragerea insistentă a companiilor multinaționale – generând o situație economică ascensivă. Însă în primăvara anului 2010, valul de criză economică pornit dinspre Statele Unite ale Americii la finele anului 2007, ajunge progresiv în statele Uniunii Europene, generând efecte negative și pentru economia din țara noastră, în perioada menționată, dezechilibrul generat fiind intensificat și de politicile fiscale legiferate.

Deși nivelul economic al județului Sălaj este depășit de fiecare județ, din componența Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest a României, municipiul Zalău își menține poziția polarizantă în rândul reședințelor de județ, având o industrie care satisface anumite cereri de pe piața națională și internațională.

În prezenta cercetare, ne propunem să redăm aspectul structurii economice și nivelul de dezvoltare a sectorului industrial, evidențiind aspectele de diferență la nivelul ramurilor specifice sectorului secundar al activităților economice, aferent anului 2013, din municipiul Zalău.

2. Repere spațio-temporale

Prima atestare documentară a localității Zalău se poate regăsi în *Gesta Hungarorum*, scrisă în primele decenii ale secolului al XII-lea, de notarul anonim al regelui maghiar Béla al III-lea (n. 1148 – m. 1196), fiind amintită sub denumirea de Zyloc².

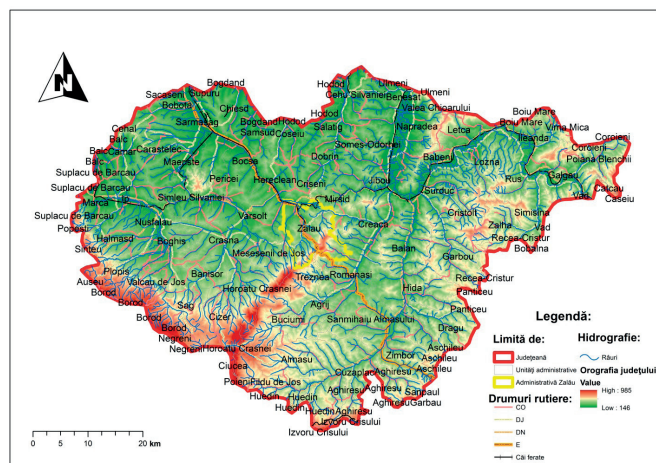
În conformitate cu cercetările lui Petri Mór, etimologic, denumirea localității Zalău are la bază un termen de origine avară – silah / silaj – care se traduce cu semnificația de „brâu înarmat”³.

Astfel, se poate deduce faptul că perimetrul Zalăului este locuit, din cele mai vechi timpuri, de o populație băștinașă, cu siguranță de origine dacică, pe care s-au suprapus alte culturi și civilizații – inclusiv cea avară începând din secolul al VII-lea d. Hr.

Potrivit cercetărilor și datelor statistice aferente anului 2013, populația actuală a municipiului este majoritar română (43442 de persoane), fiind urmată de ponderea populației maghiare (8713 de persoane) și alte naționalități precum: rromi, ucraineni, germani, slovaci, ruși, italieni și alte etnii⁴ – însumând un total de 70086 de locuitori⁵, cu domiciliul stabil în Zalău.

Teritoriul administrativ al municipiului se extinde pe o suprafață de 90,09 km², ocupând zona centrală a județului Sălaj, având ca repere de localizare sectorul superior al pâraului Zalău, axa rutieră europeană – de la nord spre sud, E81, completată de vecinătatea administrativă a comunelor: Crișeni în nord, Mirșid și Creaca la est, Românași și Treznea în sud, iar Meseșeni de Jos și Hereclean la vest (Fig.1.).

Fig.1. Municipiul Zalău. Repere fizico-geografice și administrative de încadrare (Sursa: autorul)

Din punct de vedere geografic, orașul Zalău este situat la nord de unitatea montană a Meseșului (Fig.1.), înregistrând altitudini maxime, la est de drumul european E81 și Pasul Meseș (Măgura Stăni – 716 m, Pădurea Meseș – 664 m). La vest, se remarcă Vârful Mezeșu cu 599,8 m, în apropierea căruia își are izvorul pâraul Zalău. La sud-est de structura calcaroasă a Meseșului s-a întemeiat localitatea rurală Stâna, componentă a municipiului de analiză, cu funcție predominant rezidențială.

Așezarea municipiului se pliază pe axa văii pâraului Zalău, având o geografie cu caracter pronunțat colinar, în partea vestică fiind flancat prin Dealul Labului – 402 m, iar în partea estică prin grupa formată din: Coasta Roșie – 405 m, Dâmbu Ciobanului – 387 m, Ceacău – 409 m și Dealu Malu – 356 m. În acest context, extinderea dezvoltării orașului se realizează în principal pe o axă longitudinală, influențând concentrarea în partea nordică a capitalului fix din industrie, spre zona periferică a localității.

3. Faze și etape ale dezvoltării economiei industriale

Amplasat la o distanță de 89 km față de municipiul Cluj-Napoca, Zalăul și zonele limitrofe s-au transformat într-un centru cultural definitoriu pentru dezvoltarea județului Sălaj. Prin urmare, activitățile industriale se dezvoltă concentrându-se în orașul de reședință de județ, satisfăcând mai întâi nevoile locale, mai târziu evoluând, Zalăul devenind unul dintre centrele polarizatoare din Tran-

silvania pe componenta industrie, producând chiar bunuri, atât pentru nevoile interne, cât și pentru cele externe ale țării.

În anul 1854, breslele⁶ din Zalău cuprindeau un total de 578 de meseriași care se ocupau de: olărit, fabricarea roților și a căruțelor, confecționarea cizmelor, tâmplărie, lăcătușerie, croitorie, cojocărie, fierărie, măcelărie, pielărie și curelărie.

Dezvoltarea forțată a economiei industriale, creată prin politica centralizată a conducerii dictatoriale românești în perioada supranumită și „Epoca de Aur”, s-a petrecut în a doua jumătate a secolului al XX-lea, prin impunerea unor proiecte de dezvoltare națională.

În perioada de tranziție, de după 1989, activitățile industriale trec prin probe severe ale economiei de piață, fiind afectate și de recesiunea economică din perioada 2009-2011, în Europa cunoscând diverse alternanțe între dezvoltare și faliment.

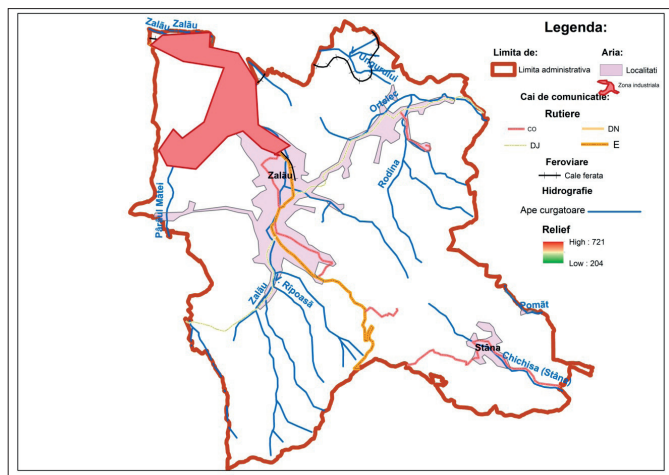
Anul de referință 2013, fiind o perioadă de stabilizare a economiei naționale, se prezintă disonant în privința datelor statistice raportate pe domenii de activitate. Structura economică în industria orașului de reședință a județului Sălaj se prezintă ca fiind una saturată în privința pieței forței de muncă, specializată în domeniul activităților tehnologice. Totuși, profilul local al șomerilor din municipiu se caracterizează printr-o slabă calificare, numărând un total de 2872⁷ de persoane, ceea ce limitează oportunitatea unor investiții în dezvoltarea sustenabilă a economiei industriale.

Contrar faptului că autoritățile locale din municipiul Zalău mențin o bună relație cu mediul antreprenorial, nu se pot înregistra salturi în extinderea și dezvoltarea economiei industriale, aceasta fiind eclipsată prin activitățile specifice sectorului secundar din municipiile Cluj-Napoca și Oradea, care reușesc să polarizeze întregul areal al Regiunii de Dezvoltare Nord-Vest a României.

4. Platforma industrială

Influențate de mișcarea curenților de aer, a maseilor oceanice cu cel al climatului urban, noxele emise în atmosfera locală sunt dispersate pe direcția sud-nord, ocrotind zona rezidențială a municipiului.

Așezarea nordică a platformei industriale (Fig.2.) este cuprinsă în perimetrul străzii Fabricii, din spațiile Autogării, continuat cu străzile Măcieșilor, Depozitelor, pe latura estică a drumului european E81, personalizat cu denumirea de Bulevardul Mihai Viteazul. În acest sector, cu o extindere de 4 km, sunt prezente: producătorul de mobilă Bellinea, unitatea de morărit Abo Mill, Rominserv Valves Iaifo Zalău, Întreprinderea de Armături Industriale, secția de ceramică pentru construcții a firmei Cemacom din Cluj-Napoca și Stația CFR.

Fig.2. Conturarea localizării platformei industriale Zalău
(Sursa: autorul)

Pe partea vestică a bulevardului, zona industrială se extinde pe o lungime de 6,4 km, fiind localizată între stația de alimentație OMV, la 800 m aval de zona Autogării și Unitatea Comandamentului de Jandarmi al Județului Sălaj. Principalele antreprenoriate cu profil industrial, care se regăsesc în acest sector sunt următoarele: Rosko Textil – producător de îmbrăcăminte, Electrica SA, punctul de lucru din Zalău al Michelin România – un brand recunoscut pe piața mondială de anvelope, respectiv, unitatea siderurgică TenarisSilcotub Zalău. Bazat pe capitalul uman încadrat în producția industrială, zona cuprinde și unități prestatoare de servicii de cazare, restaurante, depozitare, reparații și loc de parcare pentru transportatori.

Cu toate că industria municipiului Zalău a cunoscut apogeul dezvoltării în perioada dictaturii comuniste, când totul era centralizat, fără să se țină seama de geografia resurselor de producție în privința materiei prime, precum minereul de fier și cauciucul, infrastructura și forța ieftină de muncă permit menținerea firmelor din domeniu și în condițiile economiei de piață. În acest sens, Victor Cormoș descrie industrializarea din 1968, menționând faptul că la data respectivă: „au intrat în producție 14 obiective industriale noi, dintre care cele mai importante sunt: Întreprinderea de armături industriale din fontă și oțel, Filatura de bumbac, Întreprinderea de conductori electrici emailați ș.a.”⁸ Prelucrarea cauciucului în Sălaj se leagă de istoria Întreprinderii Zalău Anvelope, care a intrat în producție din anul 1977, trecând în proprietatea privată a Grupului Michelin, cu sediul la București, care are o altă filială la Florești, în județul Prahova, din 2001.

5. Diversitatea activităților industriale – diferențe valorice în dezvoltare

Datele economice în România sunt colectate, prelucrate și deținute în vederea prestării unor

informații către beneficiari, prin intermediul instituțiilor abilitate precum: Institutul Național de Statistică, Registrul Comerțului și alte firme private interesate în domeniu. Activitatea acestora „se întemeiază pe principiul autonomiei, confidențialității, transparenței, relevanței, proporționalității, deontologiei statistice și raportului cost/eficiență”⁹, în vederea stabilirii unor repere și măsuri eficiente și necesare în menținerea echilibrului de dezvoltare.

Colectarea datelor se realizează în conformitate cu sistemul de clasificare a domeniilor de activitate economice, incluse în Revista Caen nr. 2, pe baza unor directive furnizate de Uniunea Europeană prin Eurostat, fiind inclus în sistemul de raportare a prezentei cercetări.

Metodologia cercetării unei istorii economice recente, spre deosebire de o cercetare istorică tradițională, are un caracter puternic de marketing regional, servind ca suport de susținere a unei dezvoltări durabile, trasând paralele spațio-temporale între tradiție și modernism, măsurând caracterul constructiv al acestora.

Datele statistice prelucrate în interpretarea noastră au menirea de a indica polaritatea dezvoltării și efectele economice din cadrul capitalului de producție referitor la o zonă de dezvoltare.

Studiul structurii economice a domeniului industrial prin care se prezintă municipiul Zalău la nivelul anului 2013, reprezintă un studiu contabil minuțios, prin intermediul căruia devine transparent și previzibil impactul activității asupra axei de dezvoltare în care se poate înscrie localitatea de reședință a județului Sălaj.

Note:

* Prezentul material este varianta în limba română a unei cercetări redactate în limba engleză, dată spre publicare în *Acta Musei Porolissensis*, 2016, dând curs solicitărilor în acest sens și recurgând la mici modificări.

1 *** (2014), Introducere în politica de coeziune a UE 2014-2020, Editat de Comisia Europeană, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_ro.pdf.

2 Szabó T. Attila, 1936, p. 3.

3 Petri Mór, 1901, Vol. II, fără paginatie, <http://mek.oszk.hu/04700/04750/html/109.html>

4 Florica Pop – coordonator, 2013, p. 12, http://www.bjs.ro/Document_Files/Ghidsalaj/00000582/lduqu_GHID%2011%20febr.%202014%20final.pdf

5 *** *Populația după domiciliu la 1 ianuarie pe grupă de vârstă, sexe, județe și localități*, <http://statistici.insse.ro/shop/>, baza de date Tempo-online

6 Petri Mór, 1901, Vol. II, fără paginatie, <http://mek.oszk.hu/04700/04750/html/109.html>

7 Alexandru-Dorin Pura, Florica Breban – comunicat, 2013, *Situația statistică a șomajului înregistrat la sfârșitul lunii februarie 2013*, <http://www.salaj.anofm.ro/Buletin%20statistic%20februarie%202013.htm>

8 Victor Cormoș, 1980, p. 73.

9 *** *INS – Prezentare generală*, www.insse.ro/prezentare-general

materialul integral pe www.caietesilvane.ro

Oamenii de seamă ai municipiului Zalău

Diana Maria BREBAN

Meritele celor care, prin activitatea desfășurată, au contribuit la dezvoltarea culturală, economică, educațională sau informațională a municipiului, au fost răsplătite de-a lungul timpului prin acordarea titlului de „cetățean de onoare al municipiului Zalău”.

Privilegiul de a fi cetățean de onoare reprezintă cea mai înaltă distincție care se poate acorda unei persoane de către Consiliul Local al Municipiului Zalău, acest titlu fiind oferit cetățenilor români care au domiciliul în Zalău și care au contribuit în mod deosebit la dezvoltarea orașului sau care, prin activitatea lor, recunoscută pe plan național sau internațional, au îmbogățit valorile spirituale ale universului cunoașterii; cetățenilor români care se bucură de popularitate locală binecunoscută, care dovedesc înalt profesionalism și deosebită dăruire pentru rezolvarea unor treburi publice de interes deosebit pentru municipiu, pildă de moralitate și înțelepciune; cetățenilor români și străini care au avut o contribuție excepțională la dezvoltarea economică, socială și culturală; personalităților consacrate ale vieții politice și culturale din România, ale căror legături constante cu viața municipiului Zalău constituie o onoare pentru cetățenii orașului și personalităților consacrate ale vieții politice și culturale internaționale care dovedesc un interes constant și și-au adus o contribuție considerabilă la dezvoltarea Zalăului.

Primul titlu a fost acordat în anul 1994, iar în acest moment, Primăria Municipiului Zalău se mândrește cu 33 de distincții acordate de-a lungul timpului de către Consiliul Local, atât personalităților locale care și-au desfășurat activitatea aici, personalităților de nivel național, care au adus importante contribuții, cât și celor de nivel internațional, care au realizat demersuri pentru a ridica standardele municipiului, conform celor aplicate în alte țări.

Cultura, arta, știința și sportul sunt apreciate de către administrația publică locală, făuritorii acestor valori fiind păstrați în istoria municipiului Zalău, fiindu-le acordat titlul de cetățean de onoare, distincție prin care beneficiază de folosirea gratuită a serviciilor de transport local, costul abonamentului fiind suportat din bugetul local; reducerea cu 50% a cheltuielilor locale pentru apă, canal, termoficare, diferența fiind suportată din bugetul local; participă ca invitați de onoare la ședințele Consiliului Local al Municipiului Zalău, fiind consultați în problemele specifice specialității acestora, pot beneficia, la propunerea prima-

rului, cu aprobarea Consiliului Local al Municipiului Zalău, de atribuirea în proprietate a unei suprafețe de teren de până la 500 mp, în intravilanul municipiului, în vederea construirii unei locuințe, cu condiția să nu dețină un alt teren mai mare de 500 mp pe raza administrativă a Municipiului Zalău sau pot beneficia de acordarea cu titlu gratuit a unui loc de veci.

Cele mai multe distincții au fost acordate pentru performanțe deosebite în activitatea sportivă, începând cu anul 1995, când **Felicia Țilea**, sportivă la Clubul Sportiv municipal Armătura Zalău, și **Nicu Ionel Lăpușan**, antrenor emerit al aceluiași Club, au fost recompensați cu acest onor, urmând antrenorul Asociației Sportive Silcotub Zalău, **Gheorghe Tadici**; **Teodor Bidian**, **Cristina Iloc** de la Clubul Sportiv Armătura și **Olimpia Vereș** de la Asociația Sportivă Silcotub Zalău, **Mircea Spățăceanu**, profesor al echipei de volei masculin Elcond Zalău; **Ioan Dumuța**, pentru contribuția deosebită adusă la dezvoltarea activității sportive a municipiului Zalău, precum și la consolidarea relațiilor sportive cu municipiul Ingolstadt din Germania; **Gheorghe Terheș**, pentru implicarea constantă în soluționarea problemelor sociale și civice ale orașului, pentru prestigioasa activitate managerială și totodată pentru susținerea activității sportive de performanță a echipei de handbal feminin „Silcotub” Zalău și nu în ultimul rând, sportivilor **Gheorghe Călin Gușet**, **Ramona Petruța Maier** și **Călin Valeriu Marincea**, pentru rezultate deosebite obținute în activitatea sportivă.

Ramura educațională reunește profesorul de matematică, **Florian Tuduce**, recompensat pentru merite deosebite și devotamentul de care a dat dovadă în munca de pregătire a elevilor Liceului Teoretic Zalău; elevul Liceului Teoretic Zalău, **Flaviu Iepure**, pentru merite deosebite și performanțe excepționale obținute la Olimpiada Internațională de Matematică; domnul **Vasile Breban**, pentru contribuția importantă adusă în filologia și lexicografia românească, domnul **Florian Pop**, pentru rezultate deosebite obținute în activitatea științifică, Prof. univ. dr. **Ioan Aurel Irimuș**, pentru activitatea didactică și științifică, fiind inițiator, promotor și susținător al învățământului superior clujean în spațiul sălăjean; profesorul de matematică, **Constantin Traian Cobîrzan**, pentru întreaga activitate didactică, științifică, de cercetător erudit și profesorul **Szilagyi Iuliu**, pentru întreaga activitate didactică desfășurată

la catedră.

Contribuții importante în sistemul de sănătate zăläuan au adus **Patrick Colquhoun** din Marea Britanie, acordând sprijin deosebit și contribuție importantă la modernizarea Spitalului Județean Zalău; **Sampermans Joseph Jacques Marie**, cetățean olandez, aducând o contribuție excepțională la realizarea „Centrului de recuperare, tratament și îngrijire Brădet” și domnul doctor **Călin Dorel Dindelegan**, obținând rezultate deosebite în sistemul de sănătate al județului Sălaj.

Capitolul cultură și artă îi distinge pe domnul **Aurel Contraș**, pentru contribuții deosebite aduse la dezvoltarea activității cultural-artistice a municipiului Zalău, artistul plastic **Victor Gaga**, pentru contribuția avută la promovarea operei artistice contemporane românești, profesorul universitar dr. doc. **Nicolae Gudea**, pentru prestigioasa activitate în domeniul cercetărilor arheologice desfășurate în județul Sălaj, îmbogățind astfel patrimoniul cultural al muzeului zăläuan și totodată făcând astfel cunoscut numele Sălaj și Zalău în rândul universităților, muzeelor și institutelor de cercetare istorică din întreaga lume, doamnei muzeograf **Lakó Éva**, pentru activitatea desfășurată pentru comunitatea zăläuană prin studiile și publicațiile referitoare la valorile istorice descoperite în perimetrul Zalăului și al județului Sălaj și domnului **Gheorghe Șișeșteanu**, pentru contribuția deosebită adusă în domeniul culturii și al învățământului.

Pentru merite deosebite a primit titlul de cetățean de onoare al municipiului Zalău domnul **Ștefan Popa**, cât și domnul **Coriolan Codreanu**, acesta fiind recunoscut pentru comportamentul și activitatea de care a dat dovadă în al Doilea Război Mondial. De asemenea, acest titlu a fost conferit și domnilor **Mugur Constantin Isărescu** și **Dumitru Popescu**, pentru realizarea unor lucrări edilitare la nivelul municipiului Zalău.

La nivel internațional, reprezentanți de seamă ai municipiului, cărora le-a fost acordat titlul de cetățean de onoare sunt **Osvath Lajos**, pentru contribuția deosebită la încheierea și păstrarea relațiilor de înfrățire dintre municipiul Zalău și localitatea Szentendre din Ungaria și **Svend Slipsager**, consilier al Uniunii Europene, pentru contribuția deosebită adusă în vederea includerii județului Sălaj și a municipiului Zalău în cadrul „Programului de cunoaștere a democrației europene”.

Bibliografie:

1. *Statutul Municipiului Zalău*, Anexa 1 a HCL nr. 44/23.02.2017.

2. HCL 15/07.03.1994; HCL 35/28.09.1995; HCL 35/28.09.1995; HCL 5/28.02.1996; HCL 6/26.02.1996; HCL 20/15.05.1996; HCL 52/07.10.1996; HCL 52/07.10.1996; HCL 52/07.10.1996; HCL 63/04.08.1997; HCL 93/03.11.1997; HCL 63/04.05.1998; HCL 72/01.06.1998; HCL 108/07.09.1998; HCL 109/07.09.1998; HCL 185/06.12.1999; HCL 59 /03.05.2000; HCL 49/07.05.2001; HCL 91/02.07.2001; HCL 61/08.04.2002; HCL 134/1.07.2003; HCL 121/28.05.2004; HCL 100/12.06.2006; HCL 101/12.06.2006; HCL 102/12.06.2006; HCL 161/24.07.2006; HCL 58/21.03.2011; HCL 167/19.07.2013; HCL 166/19.07.2013; HCL 177/19.07.2013; HCL 200/27.07.2013; HCL 163/16.06.2014; HCL 175/14.07.2014.

Cetățenii de onoare ai municipiului Zalău:

- Codreanu Coriolan, HCL 15/07.03.1994
- Țilea Felicia, HCL 35/28.09.1995
- Lăpușan Nicu Ionel, HCL 35/28.09.1995
- Popescu Dumitru, HCL 5/28.02.1996
- Isărescu Mugur, HCL 6/26.02.1996
- Tadici Gheorghe, HCL 20/15.05.1996
- Vereș Olimpia, HCL 52/07.10.1996
- Iloc Cristina, HCL 52/07.10.1996
- Bidian Teodor, HCL 52/07.10.1996
- Breban Vasile, HCL 63/04.08.1997
- Popa Ștefan, HCL 93/03.11.1997
- Patrick Colquhoun, HCL 63/04.05.1998
- Spătăceanu Mircea, HCL 72/01.06.1998
- Florian Tuduce, HCL 108/07.09.1998
- Iepure Flaviu, HCL 109/07.09.1998
- Dumuța Ioan, HCL 185/06.12.1999
- Contraș Aurel, HCL 59 /03.05.2000
- Svend Slipsager, HCL 49/07.05.2001
- Gaga Victor, HCL 91/02.07.2001
- Terheș Gheorghe, HCL 61/08.04.2002
- Gudea Nicolae, HCL 134/1.07.2003
- Sampermans Joseph, HCL 121/28.05.2004
- Gușet Gheorghe Călin, HCL 100/12.06.2006
- Maier Ramona Petruța, HCL 101/12.06.2006
- Pop Florian, HCL 102/12.06.2006
- Lakó Éva, HCL 161/24.07.2006
- Osvath Lajos, HCL 58/21.03.2011
- Marincea Călin Valeriu, HCL 167/19.07.2013
- Șișeșteanu Gheorghe, HCL 166/19.07.2013
- Dindelegan Călin Dorel, HCL 177/19.07.2013
- Irimuș Ioan Aurel, HCL 200/27.07.2013
- Cobîrzan Constantin Traian, HCL 163/16.06.2014
- Szilagyi Iuliu, HCL 175/14.07.2014

va invita la

ZILELE MUNICIPIULUI ZALĂU editia a XII-a
FESTIVALUL ROMAN „ZALĂU - POROLISSUM” editia a XII-a
FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE FOLCLOR „ECOURI MESEȘENE” editia a XII-a

PASĂREA ROȘIE
 Mircea Bănică, Josef Kappel, Ovidiu Lipan, Teodora
 Din formațiunea și Mica Păun

BOSQUITO
 Emenc Imre

Puya
 ATARIA

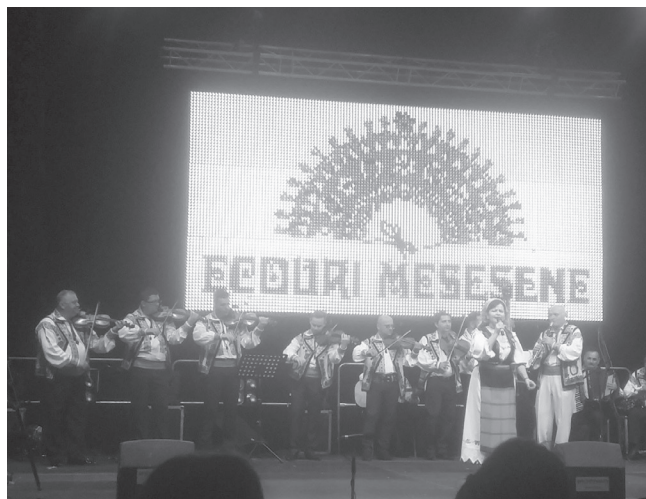
Vineri, 26 august
 Pe scena amplasată în parcare din spatele primăriei
 15-18" Muzică ușoară și dans:
 ■ Palatul Copiilor
 ■ Școala de Rock
 ■ Formata de dans clasic „Arabesque”
 ■ Ingo „Belissima”
 ■ Trupa „Beat Hunters”
 18-21" Muzică și dansuri populare
 ■ Palatul Copiilor
 ■ Liceul de Artă „Ioan Sima”
 ■ Ansamblul Folcloric „Mesegul Junior” al Centrului de Cultură și Artă Sălaj
 ■ Ansamblul Folcloric „Columna” al Casei Municipale de Cultură Zalău
 21-23" Folk Fest
 ■ Vasile Jekaru și Emenc Imre

Sâmbătă, 27 august
 În grădina Colegiului Național „Sihvan”
 14-18" Festivalul Roman Zalău - Porolissum
 ■ Demonstrații de lăptărie - Asociația Amicii Muzeului
 ■ Târnări de dăce și române - Trupa Nimmle Dace
 ■ Activități pentru copii - Consiliul Local al Tinerilor
 Pe scena amplasată în parcare din spatele primăriei
 18-23" Concert de muzică ușoară
 ■ Smoke Weaver
 ■ Puya
 ■ Alitza
 ■ Bosquito
 ■ Pasărea Roșie
 23" Artificii

Duminică, 28 august
 Pe scena amplasată în parcare din spatele primăriei
 14-23" Festivalul Internațional de Folclor „Eouri Meseșene”
 ■ Ansambluri participante la festivalul „Somos, cântăcele tale” (din județele Gorj, Olt, Suceava, Maramureș, Alba, Cluj și Salaj)
 ■ Ansamblul „Eoul Dabla” din Israel
 ■ Ansamblul „Bu Maccature” - Caprioane din Italia
 ■ Ansamblul „Fono” din Ungaria
 ■ Ansamblul Folcloric „Semenat” din Irbia
 ■ Ansamblul „Cucoraci și Soimarii” din Republica Moldova
 ■ Ansamblul „Auda” din Letonia
 ■ Ansamblul „Cacina” din Slovacia
 ■ Ansamblul Profesional „Porolissum” din Zalău
 ■ Ansamblul Folcloric „Mesegul” din Zalău, împreună cu solisti vocali Sava Negrean Brudăușu și Dinu Iancu Salajănu

MEȘTERI POPULARI SĂLĂJENI
 în perioada 26-28 august (vis-à-vis de Poșta)

SPONSOR: MICHELIN, Raiffeisen BANK, Endeco, Sarmis SA, Profective SRL, PRESTCO SRL, Tenaris Sălcotub

Zilele Zalăului - Festivalul Eouri Meseșene 2016

